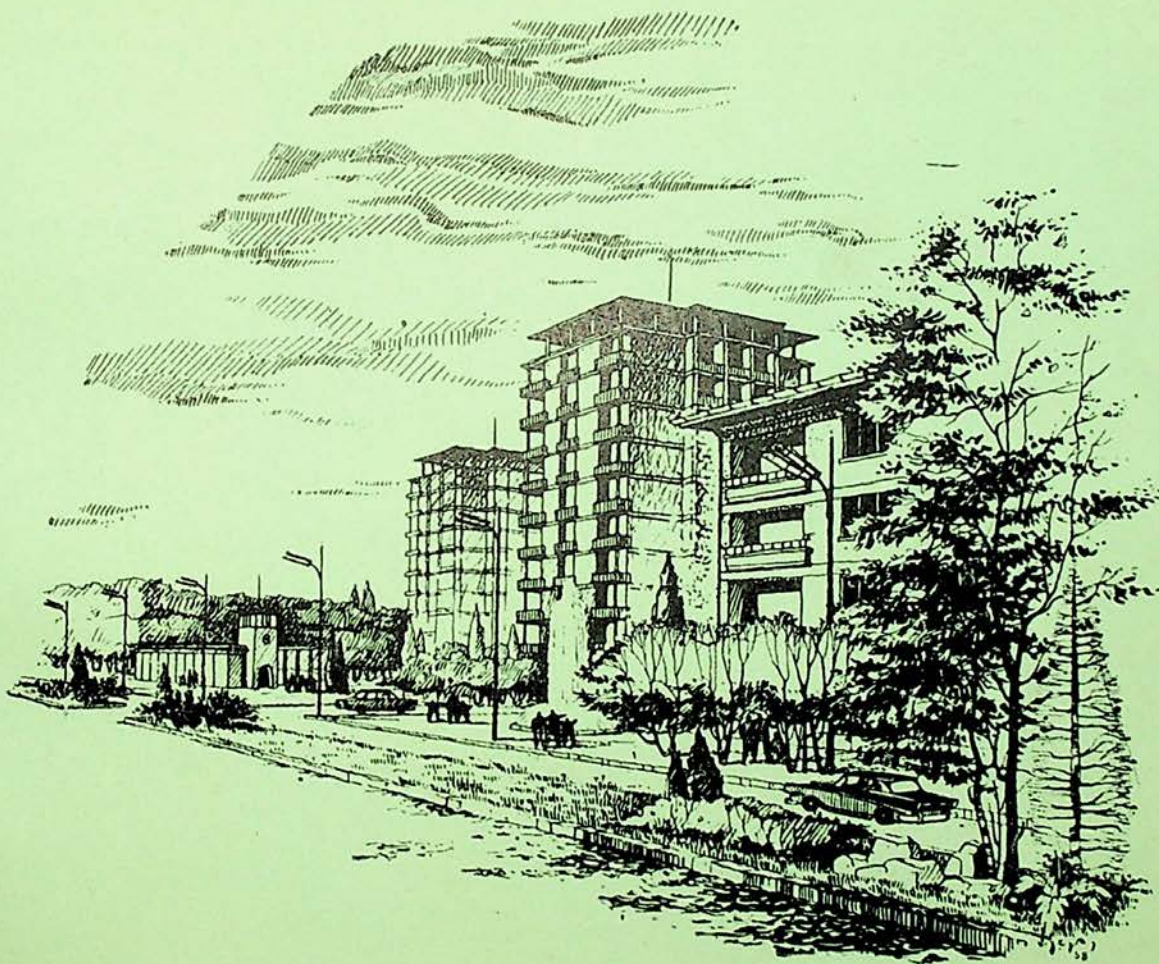

4

1958

АРХИТЕКТУРА

АРХИТЕКТУРА

СПИСАНИЕ НА СЕКЦИЯ АРХИТЕКТУРА
ПРИ НАУЧНО ТЕХНИЧЕСКИЯ СЪЮЗ
И ДЪРЖАВНИЯ КОМИТЕТ ПО
СТРОИТЕЛСТВО И АРХИТЕКТУРА

4

1958

ЖИЛИЩЕН КОМПЛЕКС В КВ. „СТАЛИН“ — СОФИЯ*

Арх. Панчо Малезанов

Градоустройствено решение

Една част от кв. „Сталин“, граничеща с бул. „Ленин“ и Парка на свободата, с обща квадратура около 21 ха, по решение на Изпълкома на СГНС се определи за изграждането на нов жилищен комплекс за нуждите на частното и кооперативно строителство. Жилищата ще се продават на гражданите, след като бъдат построени. За 1958 г. БИБ е отпуснала заем от 15,000,000 лева, които строителната организация ще трябва да изразходва до края на годината. Този начин на строеж ще се приложи за първи път у нас. Той ще спомогне за по-бързо и по-качествено строителство. Промените, които собствениците искаха през време на строежа само забавяха и оскъпяваха строежа, без да допринесат в много случаи за подобряване на разпределението. Ще се избегнат безкрайните спорове между купувачите и инвеститора, които често пъти продължават даже и след завършването на строежа.

Разположението на отделните жилищни блокове в комплекса дава възможност всички сгради да имат широк простор към красивата околност. Като прибавим към това и богатата зеленина, която сега съществува, ние имаме налице предпоставките за изграждането на един комплекс с градински характер в духа на съвременното градоустройство

Чрез проектирането на сгради с големи прозоречни отвори и дълбоки лоджии се дава възможност за постигане на връзка между жилищата и зеленината, т. е. между сградата и природата. При проектирането на комплекса е обърнато най-голямо внимание на:

Проектанти: арх. П. Малезанов — ръководител група, арх. Б. Бондинов, арх. К. Капитанова, арх. Ст. Стефанов, арх. Д. Андонова, арх. Хр. Цветков, арх. К. Мутафова, арх. К. Червенраков и техн. П. Апостолова.

Архитектурно градоустройствено решение: арх. П. Малезанов, арх. Ст. Стефанов, арх. К. Червенраков.

Озеленяване: арх. Т. Дилов

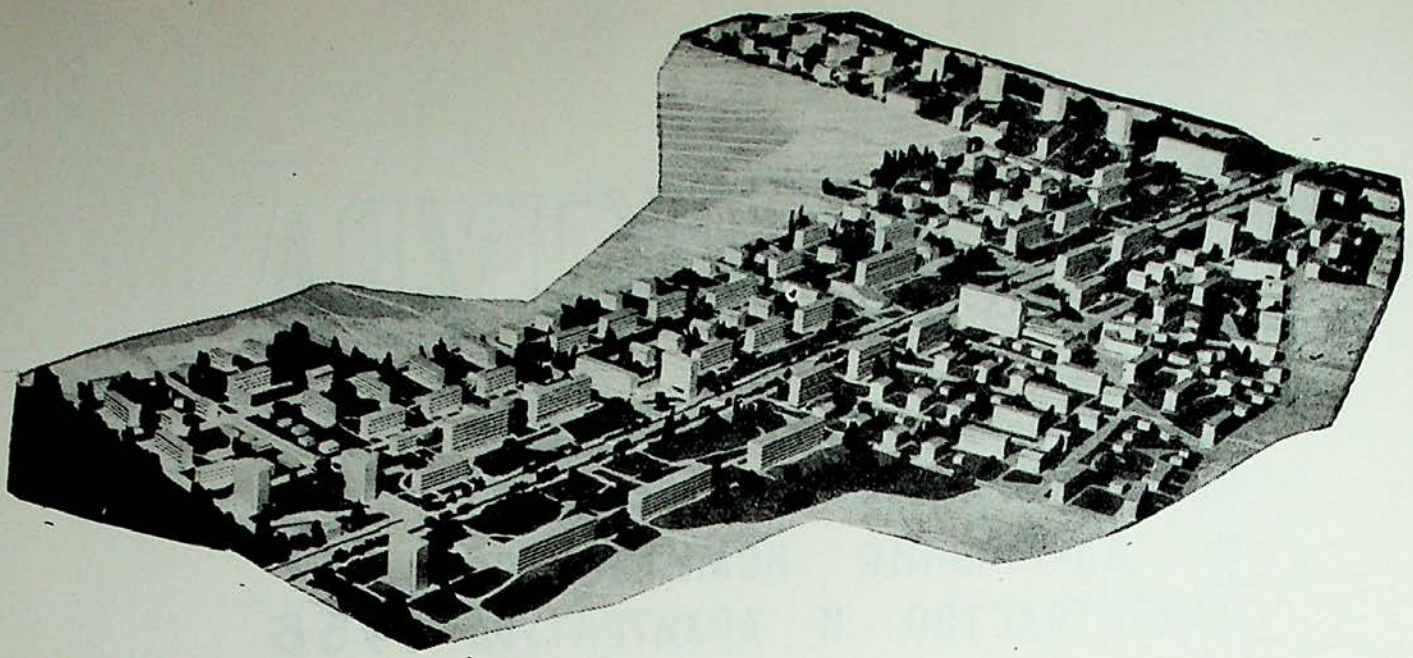
а) силуетно и обемно оформяване на бул. „Ленин“;
б) максималното запазване на съществуващите сгради и зеленина.

Почти всички новопроектирани блокове са поставени на свободни места, без да се засегне някоя от съществуващите сгради. Това ще даде свобода на строителите при започване на строежа. След изграждането на комплекса малките сгради към шосето ще бъдат съборени, за да се оформи булеварда. Съществуващите масивни сгради, които не са близо до шосето, ще останат на доизживяване, — новите блокове са разположени така че да не им пречат.

На много места теренът, върху който лягат отделните блокове, е под нивото на околните улици. Това е използвано умело при разработката на вертикалната планировка и пръстта, която се изкопава не се извозва с камиони извън града, а се разсипва около блоковете и на определени места. Получените малки хълмчета ще разнообразяват равния терен и ще служат като елементи при направата на озеленяването и алейната мрежа. По предварителни изчисления това ще даде една икономия от около 300,000 лева — т. е. стойността на един малък блок.

Силуетът, както и пространствата, които се получават от двете страни на бул. „Ленин“, са решавани едновременно. По дължината на шосето на разстояние повече от 1 км се редуват сгради с различни дължини високи от 4 до 10 етажа, разположени живописно по терена. Между тях с леки връзки са поставени магазини с големи витрини, кино-зала и ресторант, фонтан, както и малко изкуствено езеро пред парка.

Началото на комплекса, последната тролейбусна спирка, е всъщност входната врата на София. Ето защо тук са поставени три високи блока (блок № 24), които ще доминират над цялата местност и ще се виждат още отдалече от идващите от Пловдив и от летище Враждебна. Със съществуващите студентски общежития се

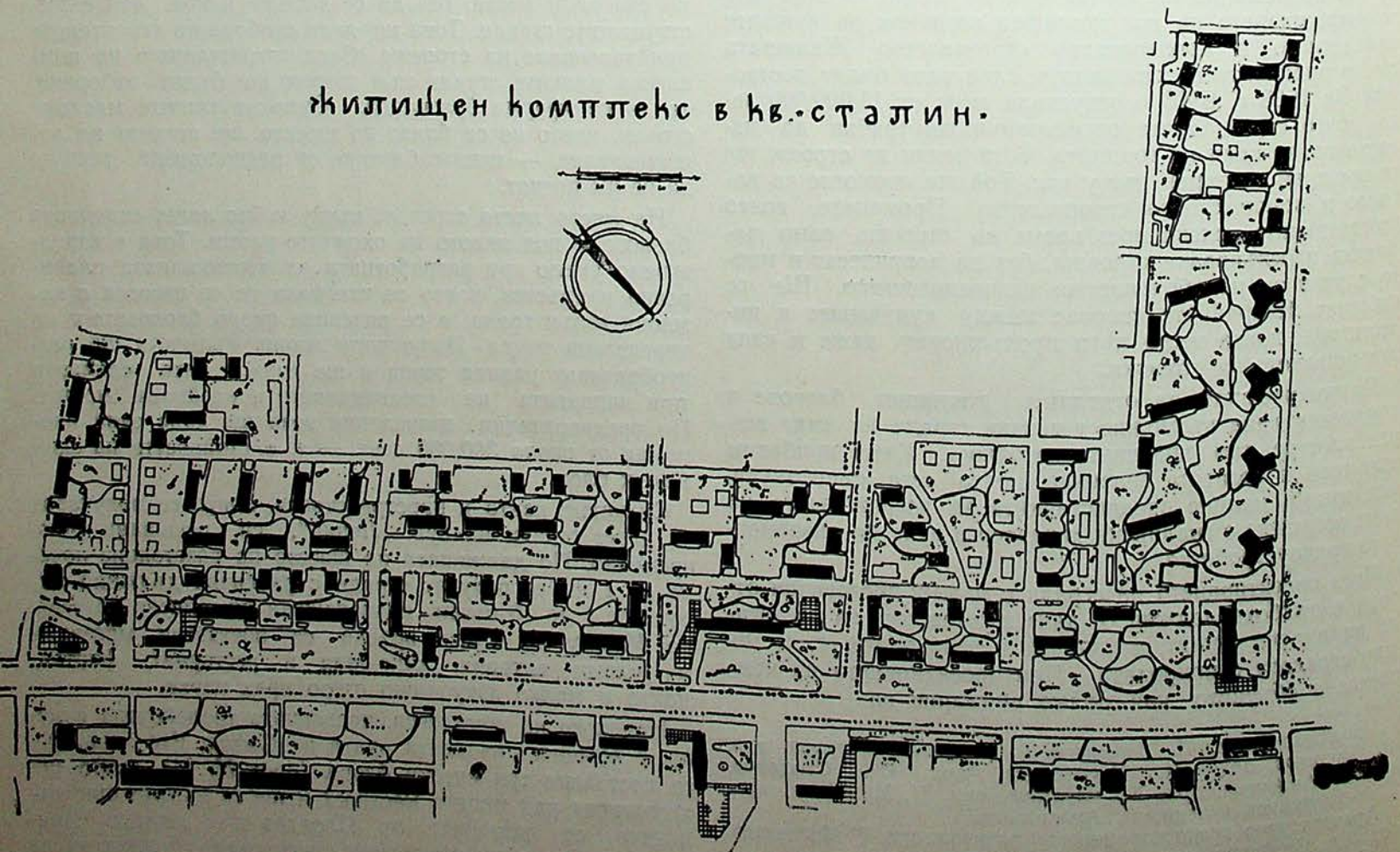
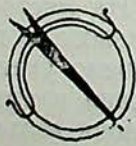
1

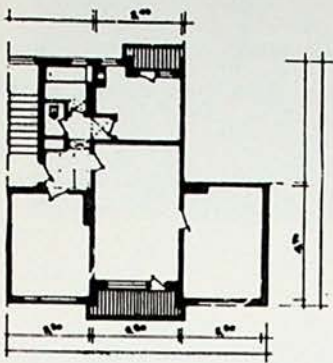
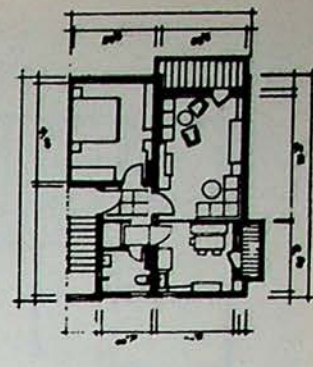
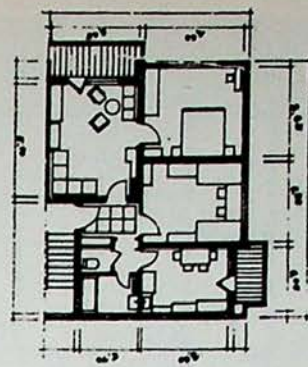
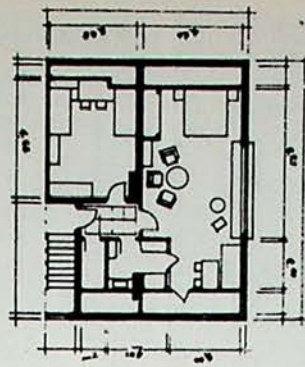
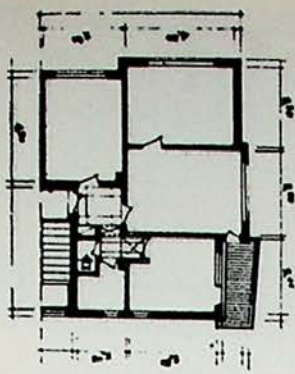
1 — Макет на жилищния комплекс в кв. „Сталин“ гледан от североизток. На преден план са високите блокове, които подчертават влизането в града

2 — Ситуация на жилищния комплекс в кв. „Сталин“ (в черно са отбелязани новите блокове, в бяло съществуващите сгради)

2

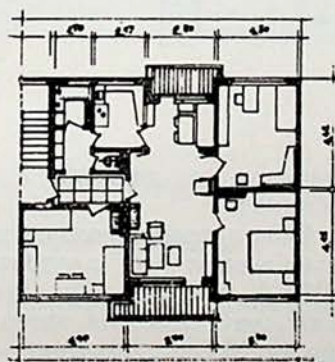
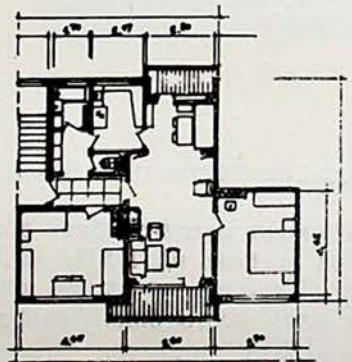
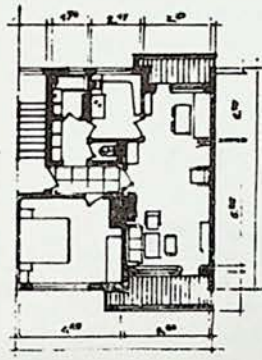
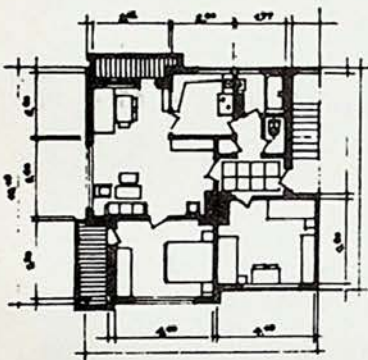
жилищен комплекс в кв. Сталин.

3 — Жилищни секции
тип :
1 — монтажен; тип
2 — монтажен; таван-
ски етаж за същия
тип
тип 3а-краен монолит;
тип 3б-среден-монолит

3

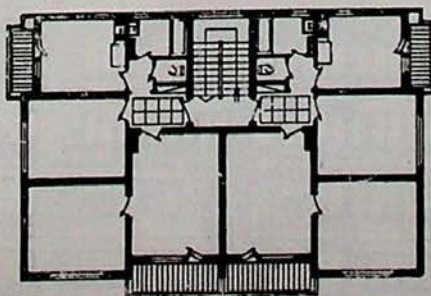

4

4 — Жилищни секции: тип
4а — краен монолит
тип 4в — среден едно-
стаен
тип 4б — среден дву-
стаен
тип 4г — среден три-
стаен

5 — Основен блок 6-мон-
тажен. Разпределение

6 — Основен блок 6. Фа-
сада

5

получава следващият архитектурен елемент съставен от две успоредни сгради и един 7-етажен блок, поставен напречно на булеварда, стъпил на колони под които се минава свободно. След това идват редица блокове, които въвеждат в ново уширение — районният център. Тук сградите отново израстват във височина, което се подчертава още повече от ниските обеми на магазините, кинозалата и др. Друг архитектурно-градоустройствен елемент от булеварда се получава от съществуващия парк на Биологичния институт с богата растителност. Тази част ще се оформи като парк на комплекса. Малкото изкуствено езеро в него ще допринесе за освежаване на градината и булеварда. От северната страна на шосето се проектира една редица от три високи блока с лице към този парк.

Страната откъм Парка на свободата — най-живописната част на комплекса, ще поеме максимален брой обитатели, без застрояването да бъде гъсто. Затова тук са поставени високите сгради с едно стълбище, които позволяват зеленината и свежият въздух от гората да навлизат обилно във вътрешността на комплекса.

При ситуирането на отделните блокове в терена, проектантите са се стремили да избегнат еднообразието и шаблона, търсенето на симетрични и осови решения, образуващи правоъгълни затворени пространства, където въздействието на стените е строго и сковавашо. Избягната е и другата крайност — безцелното криво поставяне на блоковете. Приетото свободно градоустройствено решение дава възможност за най-правилно ослънчаване на отделните сгради. Държано е сметка за хвърлената сянка през най-неблагоприятните зимни дни. За целта авторите са си послужили с формулата

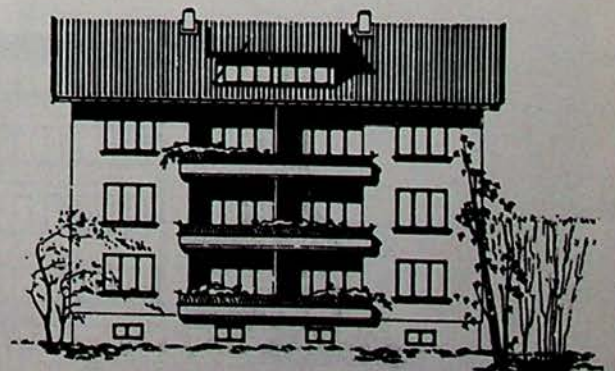
$$P = \frac{H}{\operatorname{tg} 20^\circ} = \frac{20,00}{0,364} = 55 \text{ м};$$
 където P е разстоянието между блоковете

H — височината на сградата, която хвърля сянка
 $\operatorname{tg} \alpha$ — ъгъла, под който падат лъчите през обедните зимни часове.

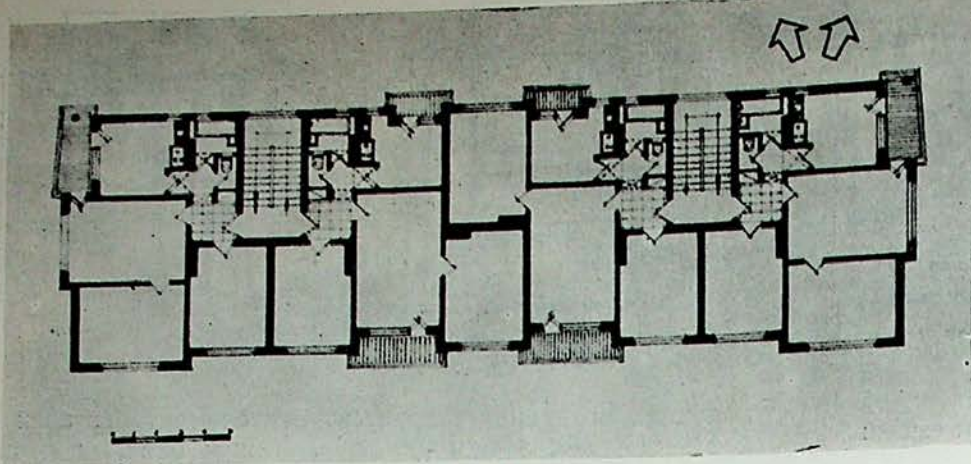
Във вътрешността на комплекса се предвиждат детски учреждения, училища, малки игрища за ръчна топка; гаражи за 5—6 леки коли и др.

Технико-икономически показатели

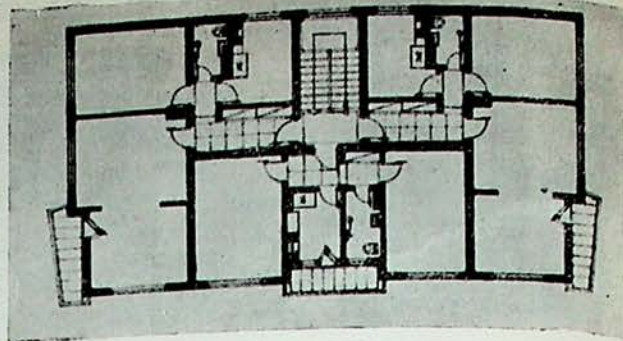
Площ на комплекса	21,00 ха
Застроена площ	28,000 м ²
Разгъната площ	130,000 м ²
Ползна площ	65,000 м ²
Плътност на застрояване	13,50%
Жители на комплекса	7,500 д.
Гъстота на обитаване	380 д/ха

6

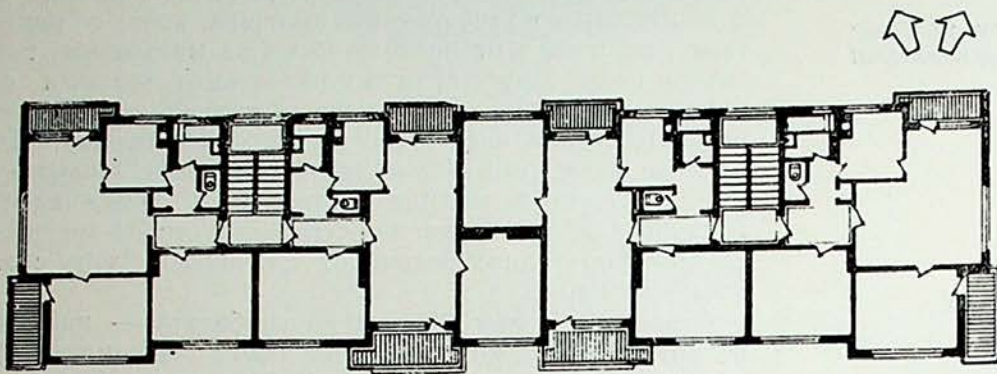

7

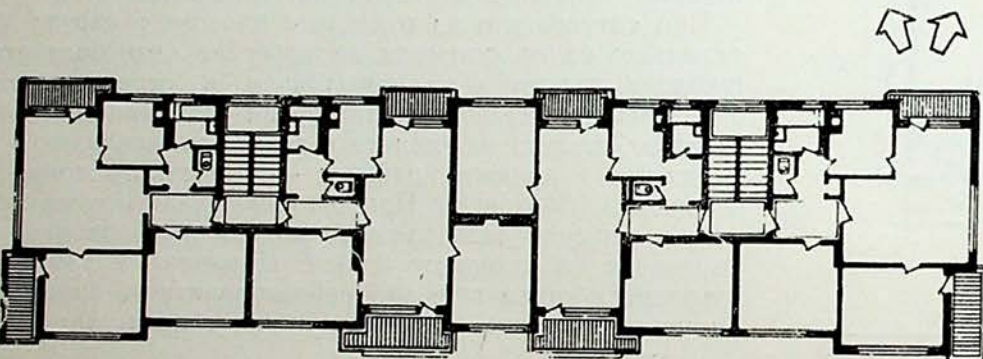
11

7 — Основен блок 9-монолит. Разпределение (3а + 3б + 3б + 3а)

8

8 — Основен блок 4-монолит. Разпределение (4а + 4г + 4г + 4а)

9

9 — Основен блок 2-монолит. Разпределение (4а + 4б + 4б + 4а)

10 — Основен блок 2. Фасада

11 — Основен блок 17-монтажен. Разпределение

Видове секции и блокове:

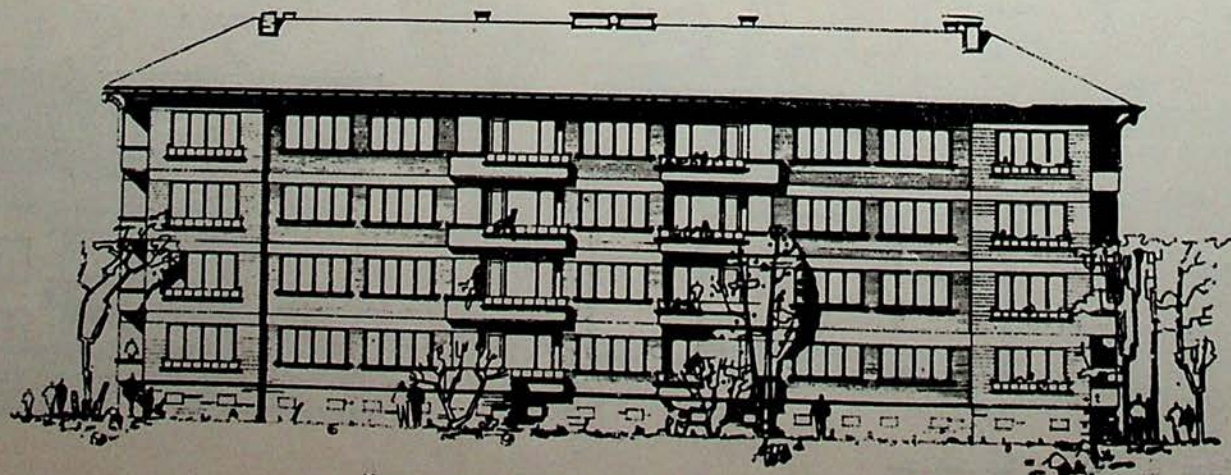
Общият стремеж при проектирането на секциите е бил максималното намаляване на сервизната площ, за сметка на жилищната площ. Търсено е влизането направо от антрето, освен в хола и в една от стаите. Кухнята е наредена така, че работата на домакинята да бъде приятна, с най-малко излишни движения. Работното място е много добре осветено и лесно проветряемо. Бани-те са почти навсякъде директно осветени, с достатъчни

размери, за да може в тях да се постави и перална машина.

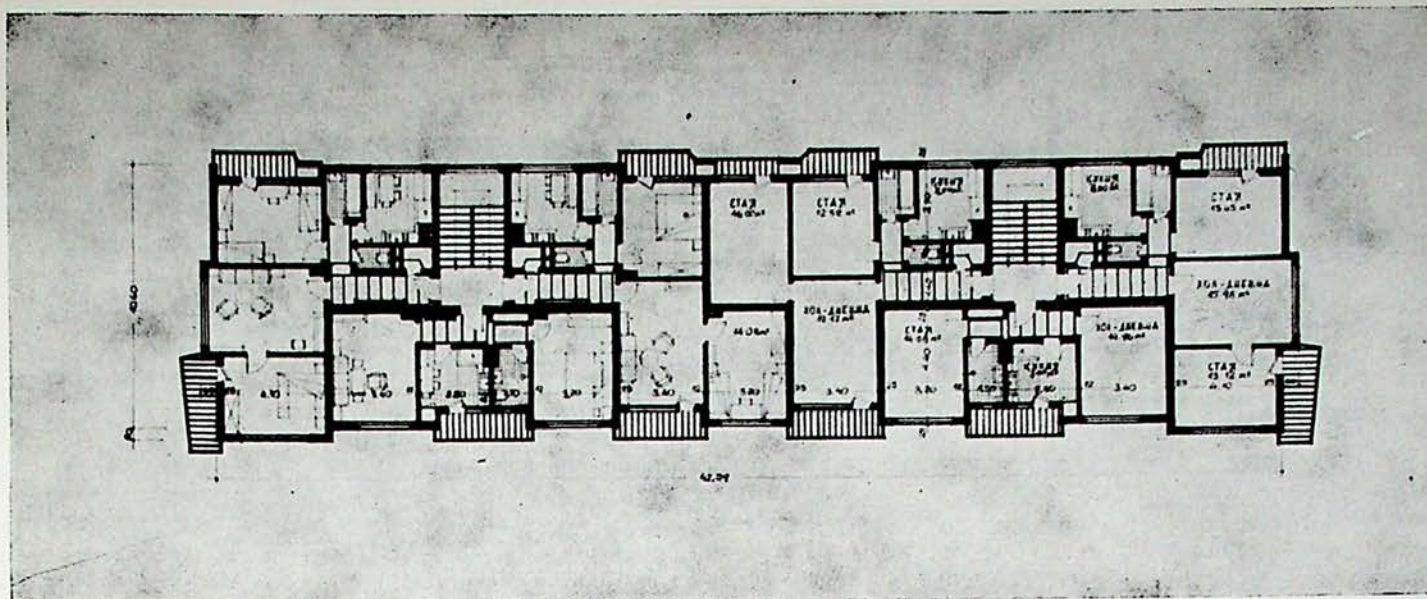
Още в предварителен идеен проект секциите бяха комплектовани и разпратени за мнение на БАН, ИСИ, ДКСА и У-ние „Архитектура“. Те бяха уточнени след няколко съвместни заседания, след което бяха утвърдени от У-ние „Архитектура“ и ДКСА.

Жилищните блокове са три вида:

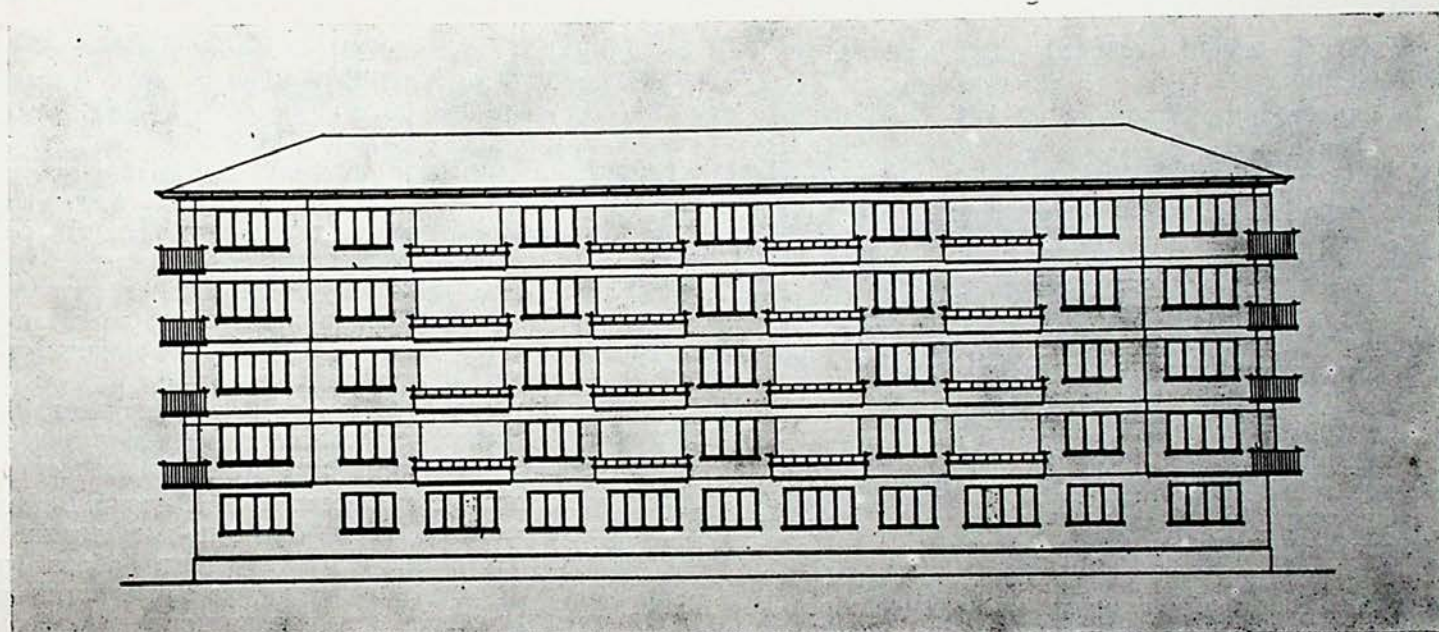
1. Ниски до 3 етажа — монтажни
2. Ниски от 4—5 етажа — монолитни
3. Високи 7—10 етажа монолитни

10

12

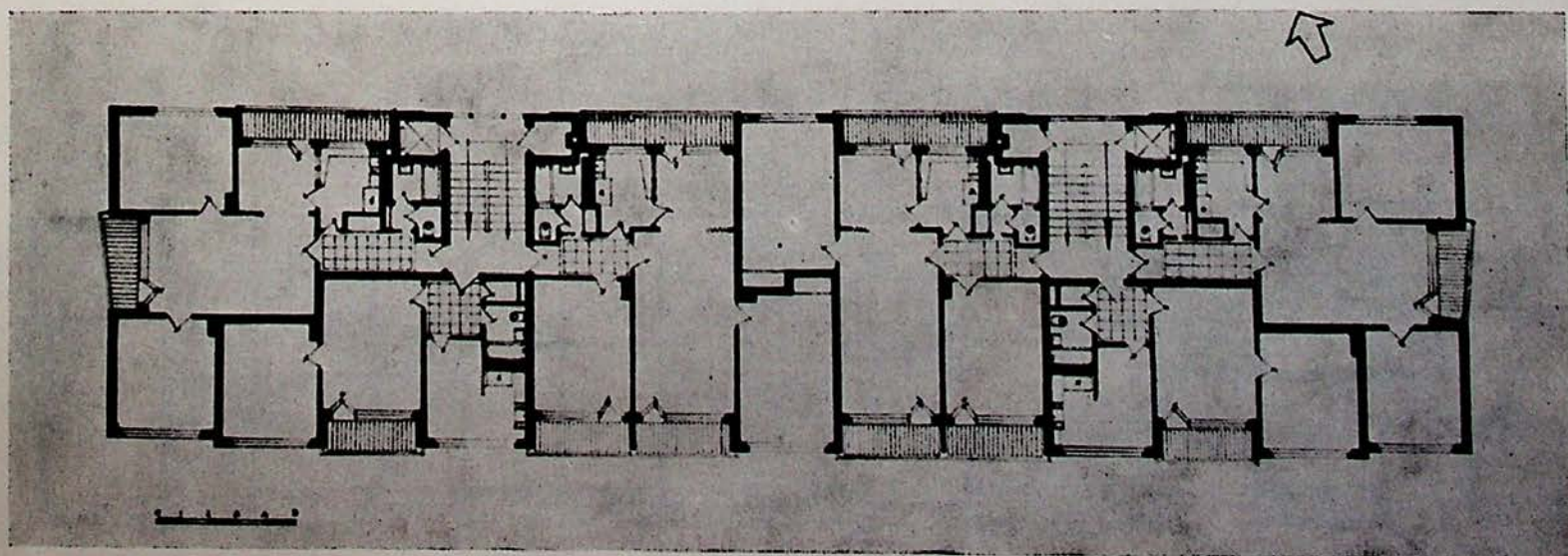
13

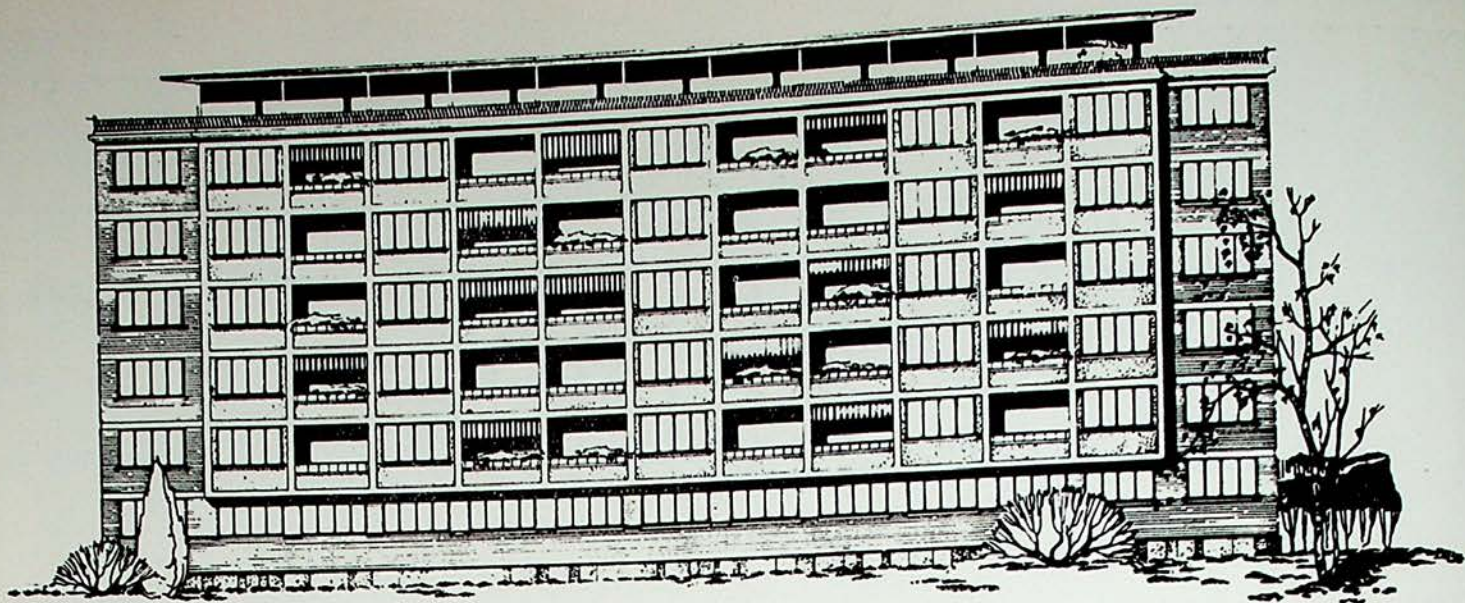
12 — Основен блок 11-монолит. Разпределение

13 — Основен блок 11. Фасада

14 — Блок 21. Вариант на разпределението

14

15

1. За ниските 3-етажни блокове — монтажни, се разработиха секции:

- тип 1 — едностайни
- тип 2 — двустайни.

Те са с носещи стени и монтажни подови елементи изработени във „Вибробетон“. Проектирани са с модул 30 см., като е търсена най-икономичната схема, стените да бъдат с най-малко чупки и по възможност елементите да се ограничат по видове.

2. Останалите ниски блокове от 4—5 етажа с монолитна ж. б. конструкция се образуват от секции:

- тип 3 — едностайни 3в
- двустайни 3а, 3б
- трестайни 3г
- тип 4 — едностайни 4в
- двустайни 4а, 4б
- трестайни 4г

Те се комбинират помежду си, по начин да се получат различно дълги блокове и с различен външен образ — много важно изискване при повтарящи се блокове. Това представлява също голямо удобство за инвеститора понеже позволява комбинирането на отделните секции с оглед получаването на желания процент от едно, две и трестайни жилища.

3. Високите блокове се проектират индивидуално. Голямо внимание е обърнато на разпределението, което да позволява опростена конструкция. Търсено е също максимално използване на асансьори и сметопроводи.

Тук са разположени главно едностайни апартаменти за по-малочленни семейства.

Високите блокове са два вида:

- а) високи блокове с 2 и 3 секции
- б) високи блокове с 1 секция

Най-важното изискване за високите блокове е да бъдат на достатъчно разстояние един от друг. Характерно за тях е че спомагат за постигане на реална гъстота на комплекса, имат максимално ослънчаване и прсветряване, получават по-голям хоризонт, дават просторен изглед отвътре навън и най-важно служат като контрастни елементи между ниските блокове. Чрез тях се правят големи икономии от покрив, основи, външен и вътрешен водопровод и канал, електромережа, топлофикация и др. По предварителни изчисления, апартаментите в тези блокове ще са с 5—10% по-икономични от същите апартаменти в ниските блокове.

Въпреки големия си обем, те изглеждат леки, благодарение на богатото остъкляване и обемно разчленение, чрез дълбоките и оцветени с пастелни тонове лоджии.

Високите блокове с една секция са 10-етажни, те дават основание да се смята, че ще бъдат по-икономични. Обемът им е строен и лек, архитектурният образ приятен. Те не образуват дълги стени, не закриват околната природа и дават съвременен вид на комплекса. Тяхната форма позволява почти всеки апартамент да бъде ъглов, да има две изложения, много слънце и простор.

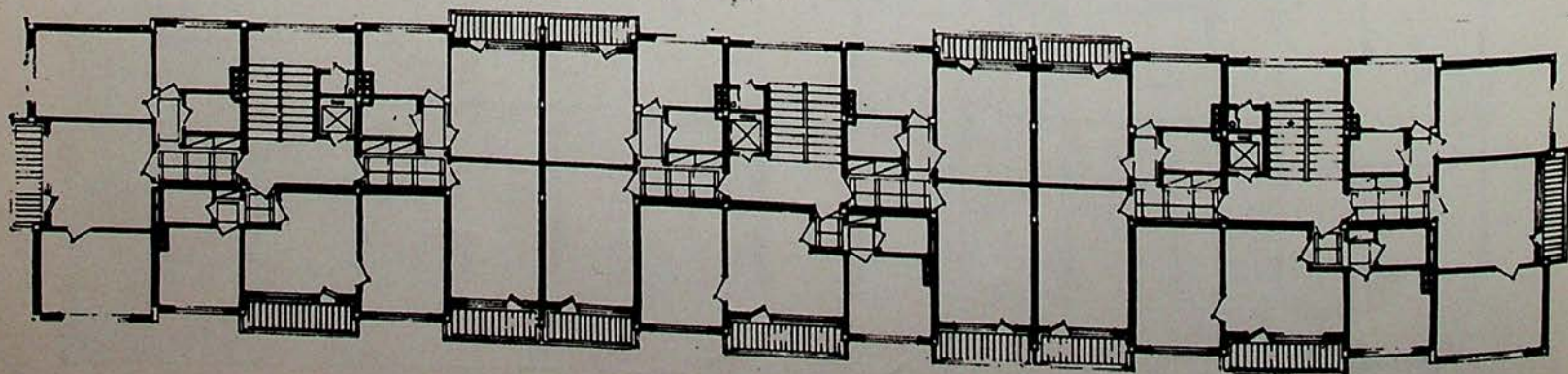
Общо целият комплекс ще има около 1,500 броя апартаменти, разположени в 70 блока. По процент те са разпределени така:

- а) едностайни — 28%
- б) двустайни — 70%
- в) трестайни — 2%

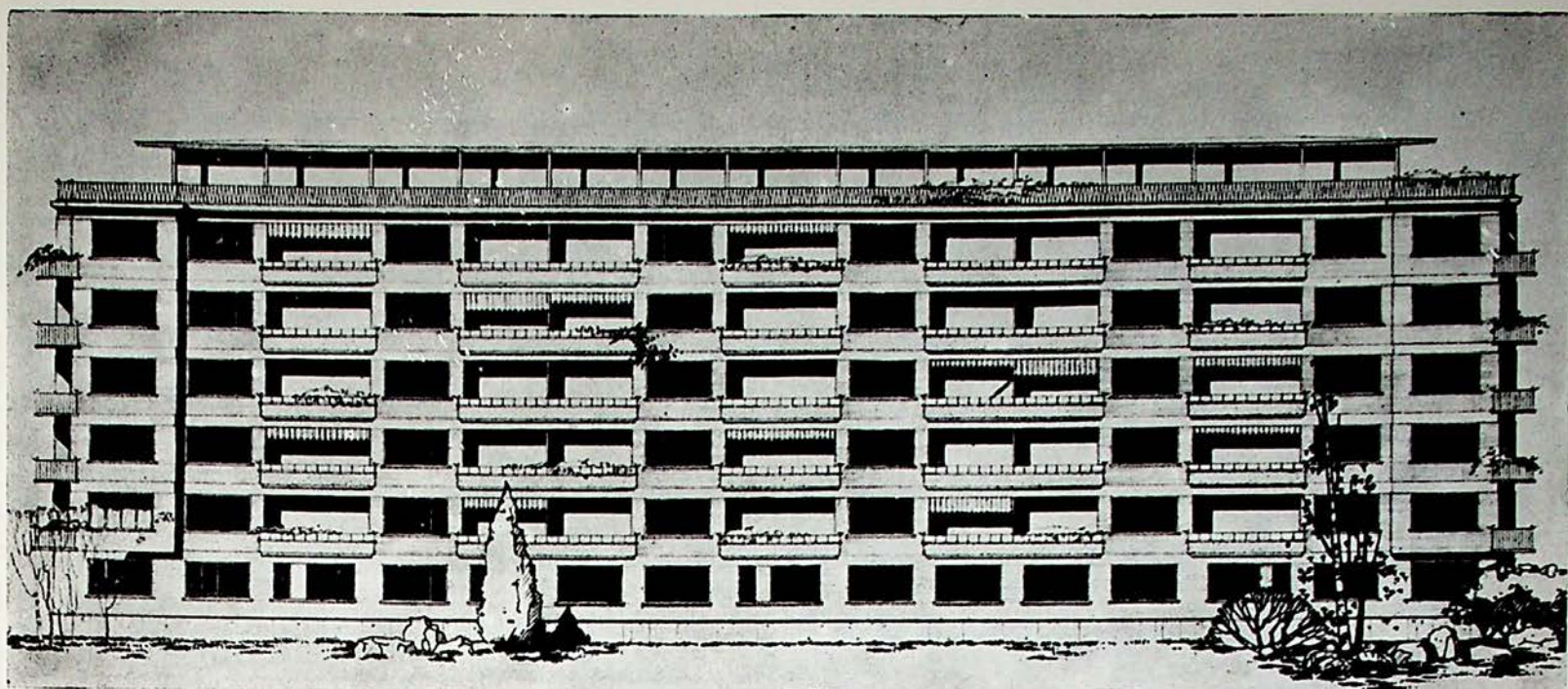
Апартаментите са разнообразни по вид, така че купувачите могат да изберат такова жилище, което да е най-близко до техните разбирания и възможности.

Най-големи спорове обикновено се водят около размерите на холовете, стаите и главно кухните. Особено за кухните споровете са освен за размерите, още и за вида,

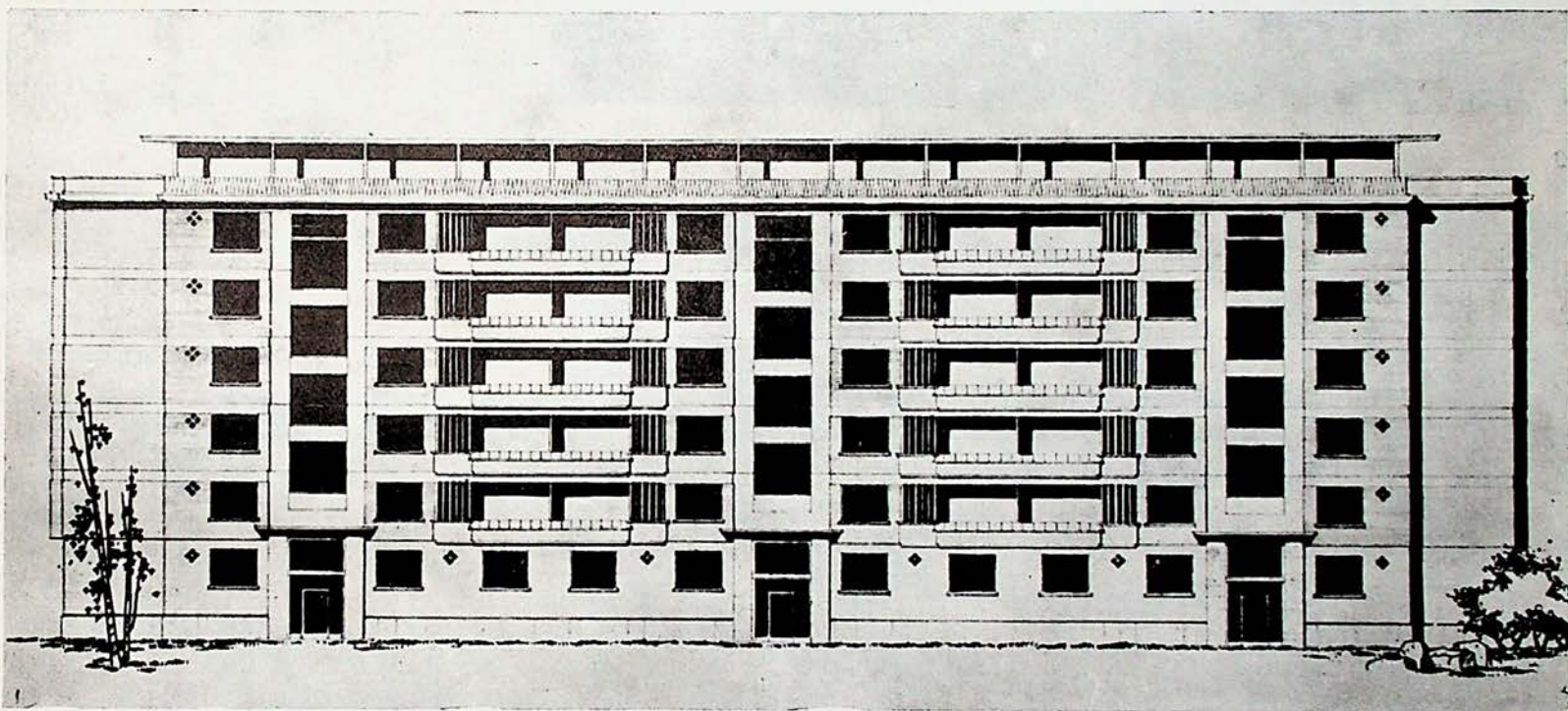
16

6

17

18

19

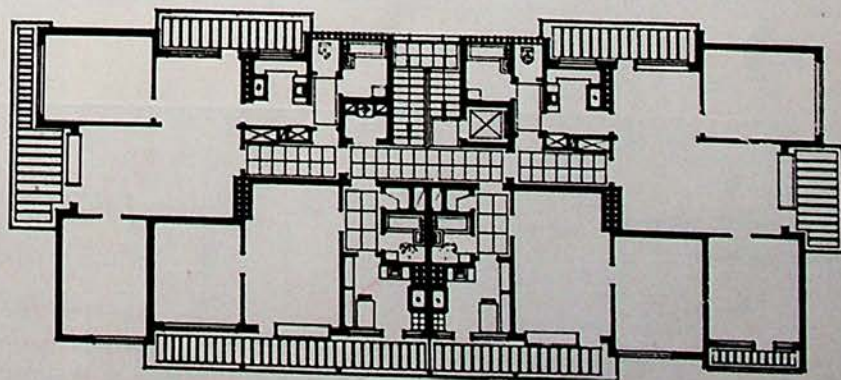
15 — Блок 21. Вариант на фасадата

16 — Блок 21. Разпределение

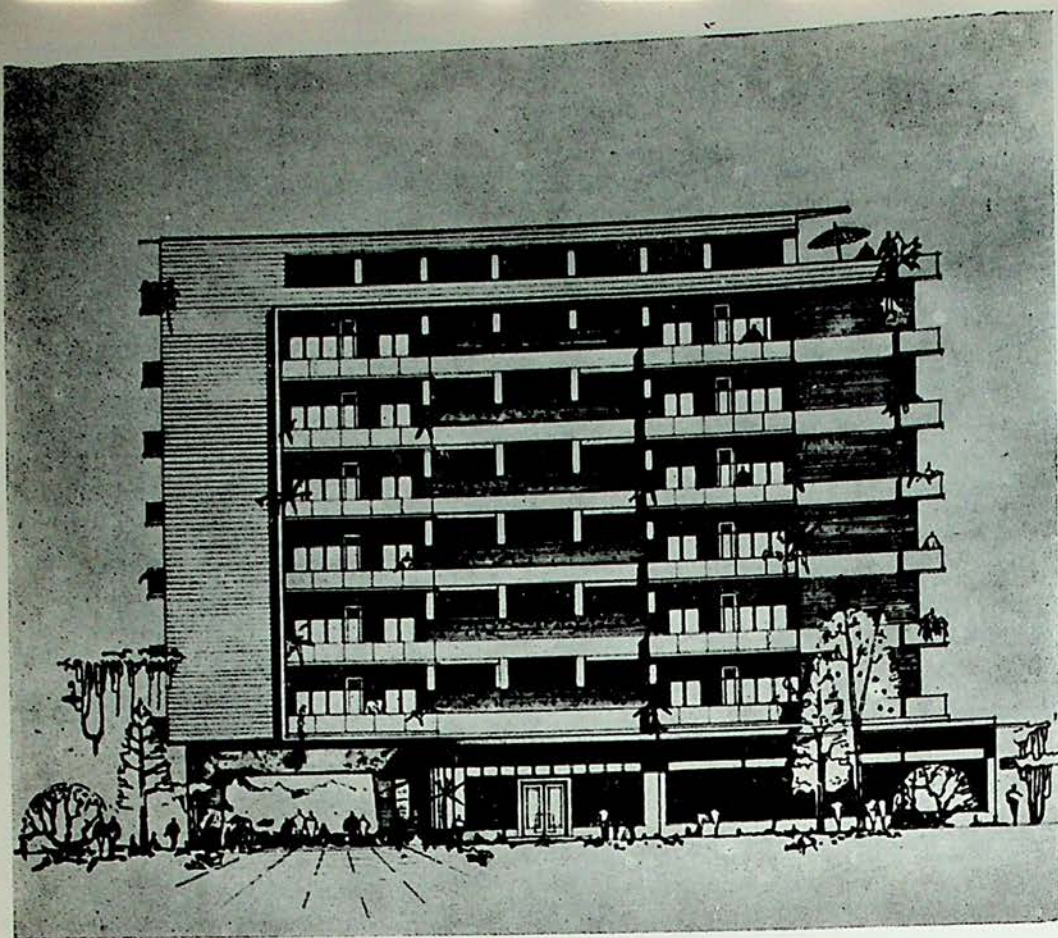
17 — Блок 21. Югозападна фасада

18 — Блок 21. Северизточна фасада

19 — Блок 14. Разпределение

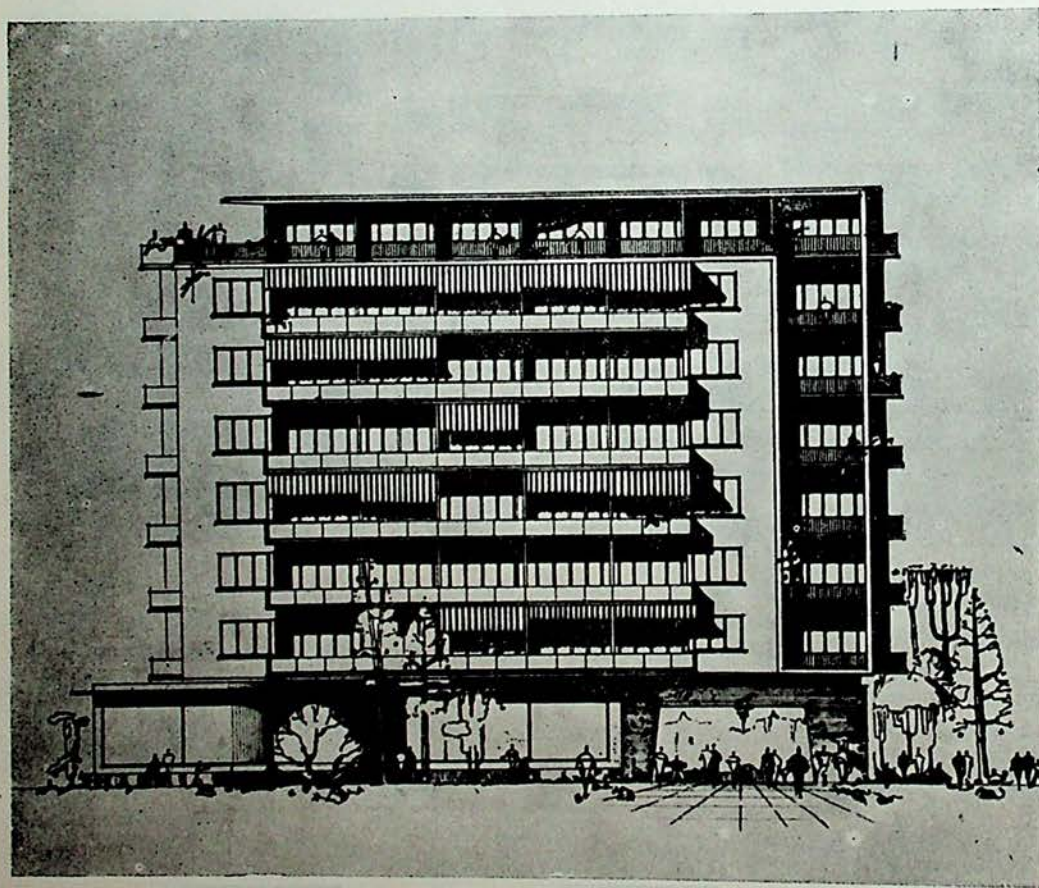

1:500

20 — Блок 14. Югоизточна фасада

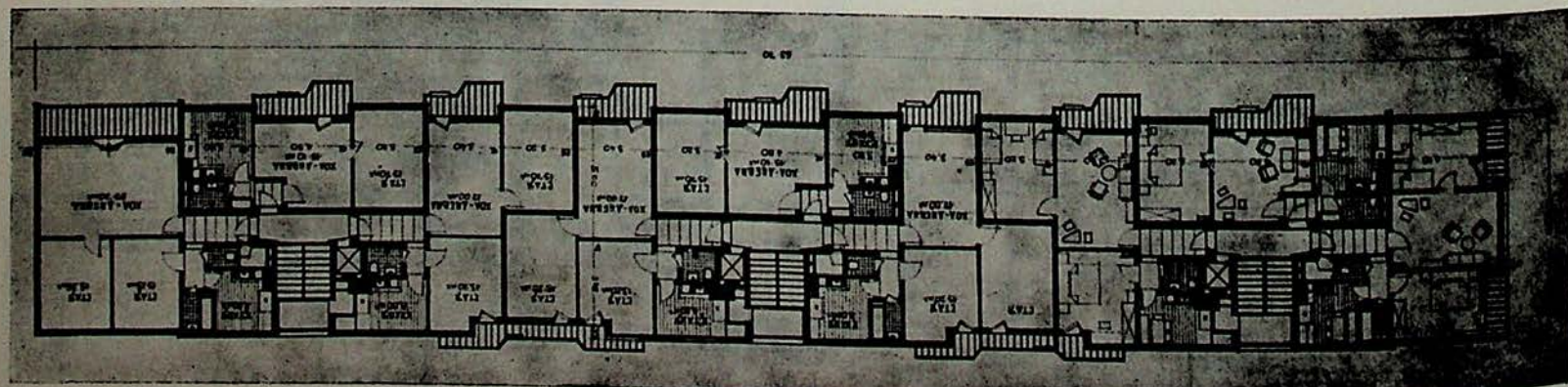
20

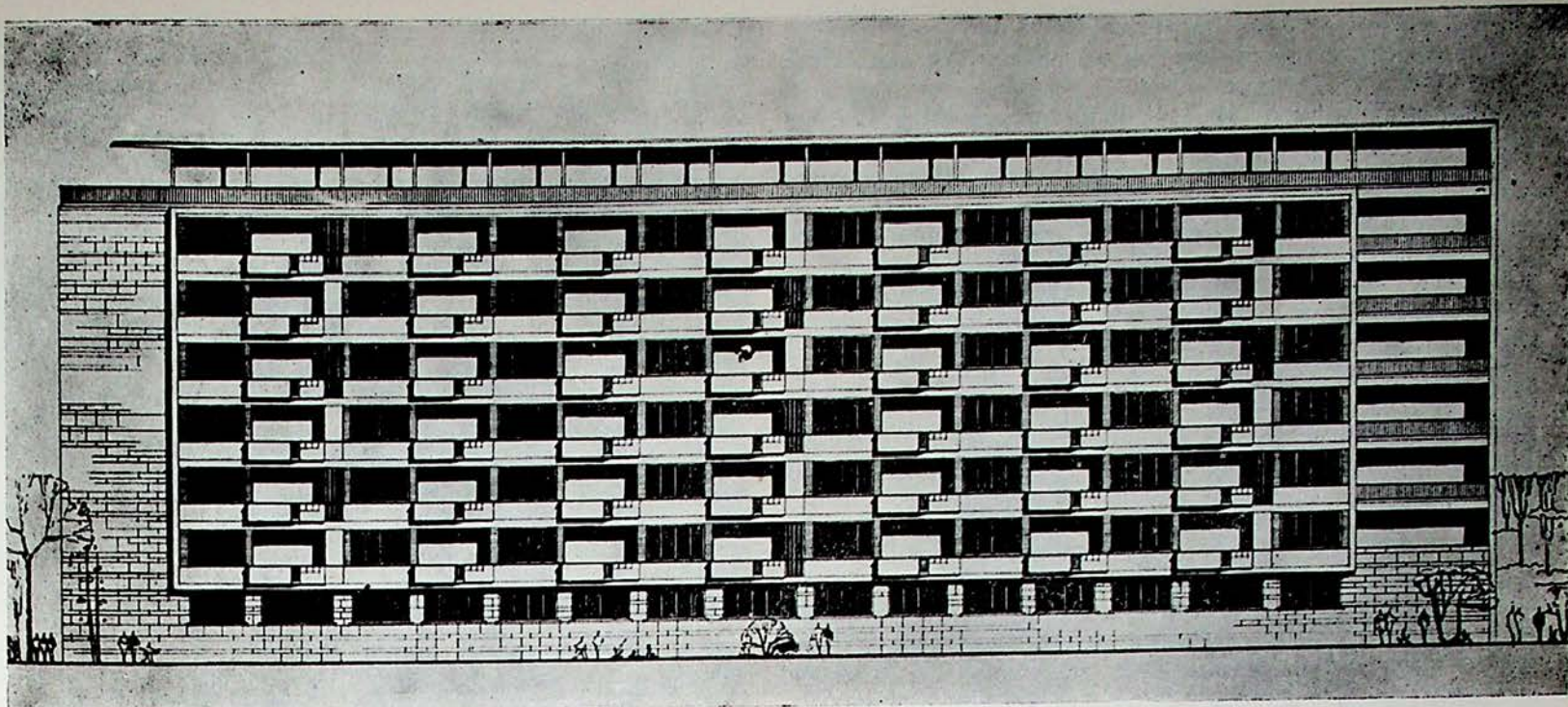
21 — Блок 14. Северозападна фасада

21

22 — Блок 1. Идеен проект. Вариант на разпределението

22

23

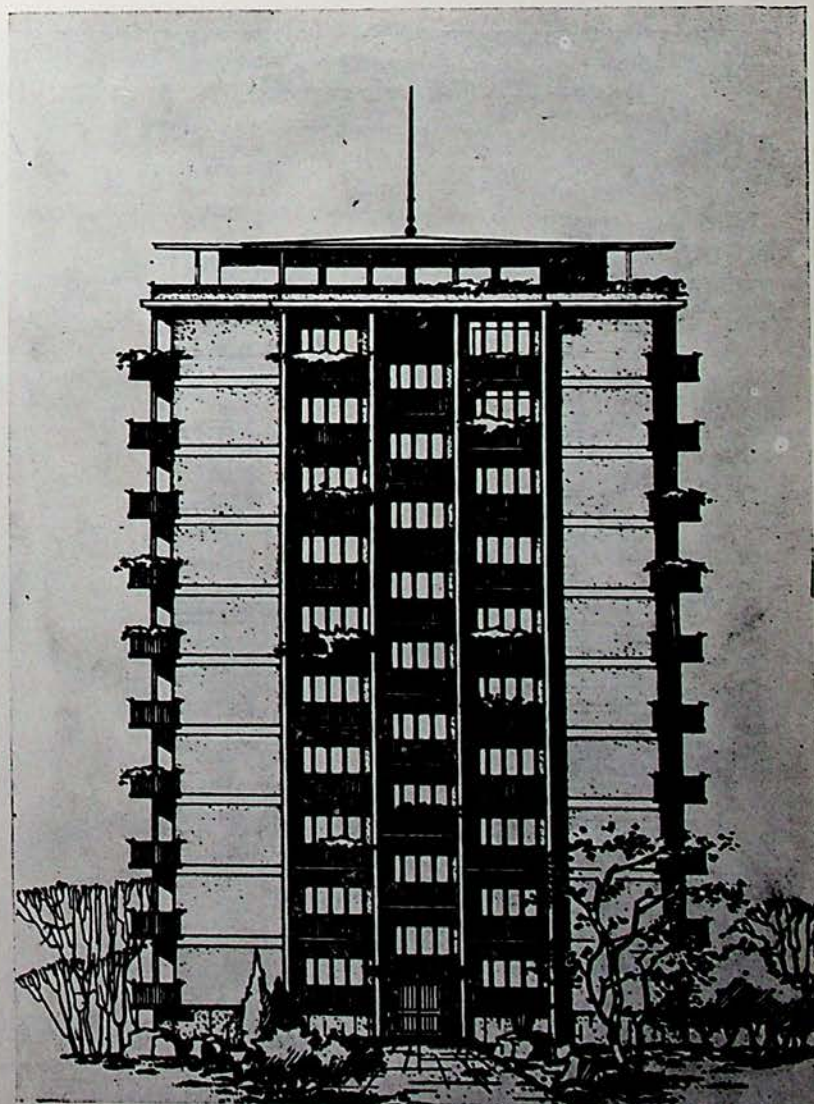
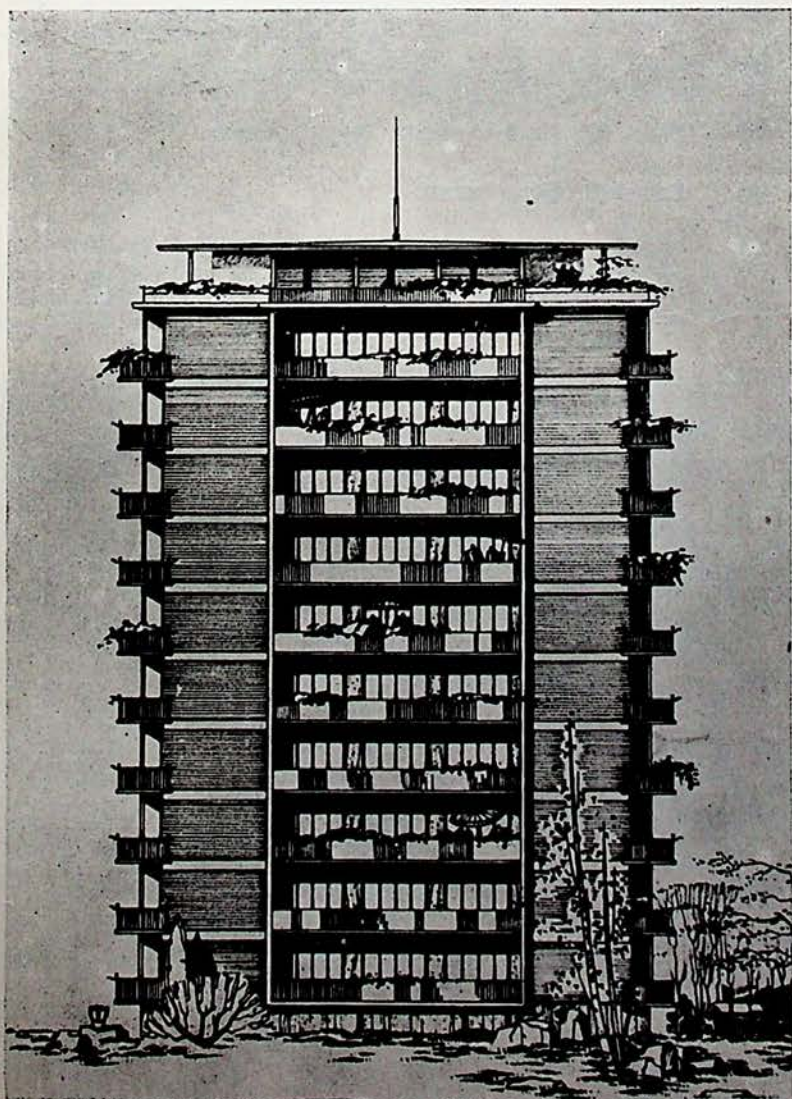
23 — Блок 1. Идеен проект. Вариант на фасадата

24 — Блок 24. Идеен проект. Югоизточна фасада

25 — Блок 24. Идеен проект. Северозападна фасада

24

25

В зависимост от начина на живот, който има семейството. Поради това в проектите са залегнали четири вида кухни:

- а) голяма кухня от 10—11 м² в апартаменти тип 1 и тип 2,
 - б) голяма кухня с ниша за готвене от 9—10 м² в апартаменти тип 3,
 - в) малка кухня — от 5—6 м² с отделна ниша за хранене, свързана с хола — в апартаменти тип 4,
 - г) малка кухня 6—8 м² — в индивидуалните проекти.
- Останалите помещения имат следните квадратури:
- а) хол-дневна — 15—20 м²
 - б) спалня родители — 14—16 м²
 - в) спалня детска — 11—13 м².

Всеки апартамент има дрешник, антресол, шкаф-килер за продукти, голяма лоджия пред дневната, където семейството ще прекарва часовете след работа.

Апартамент тип 1 монтажен

Двустаен апартамент без хол с голяма кухня. В двете стаи се влиза поотделно, а по желание, може голямата стая (17.20 м²) да стане преходен хол, през който да се влиза в по-малката стая — спалня (13.65 м²).

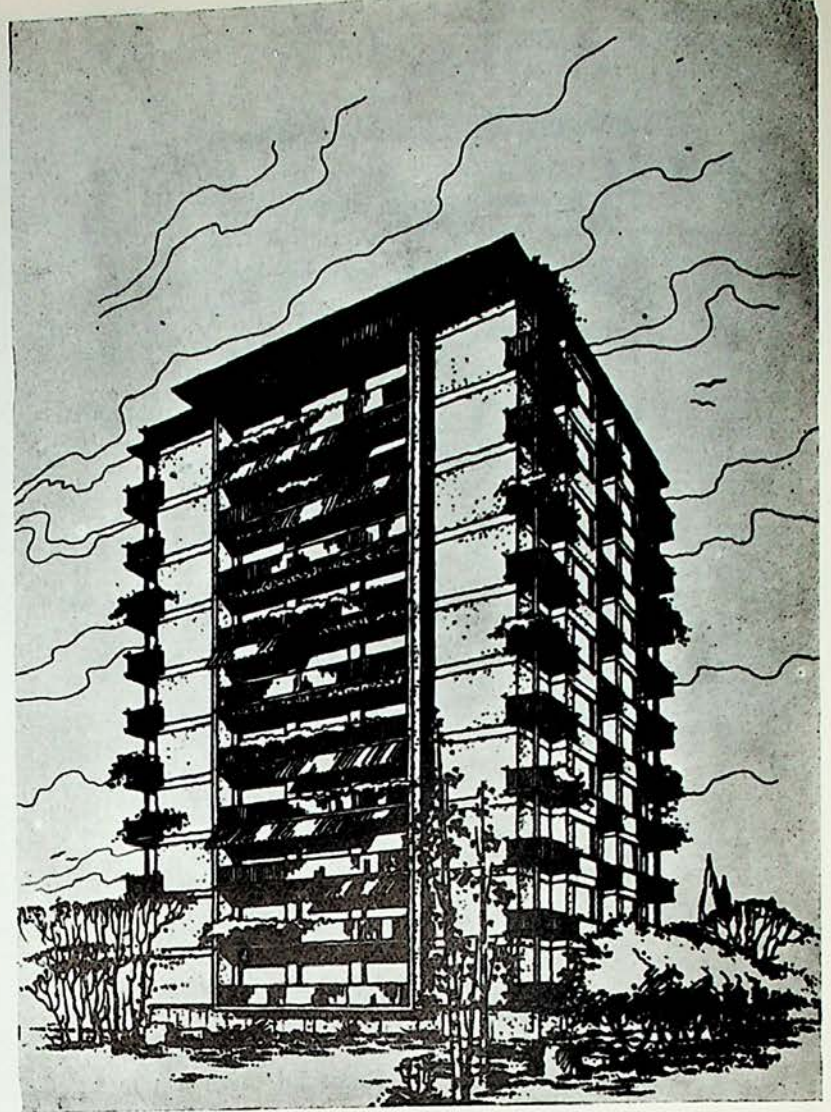
Апартаментът е проектиран за обитаване от малочленно семейство и може да се ползува по три начина:

а) семейство от двама души — голямата стая — хол, а малката стая — спалня. Има възможност за поставяне на портал между тях.

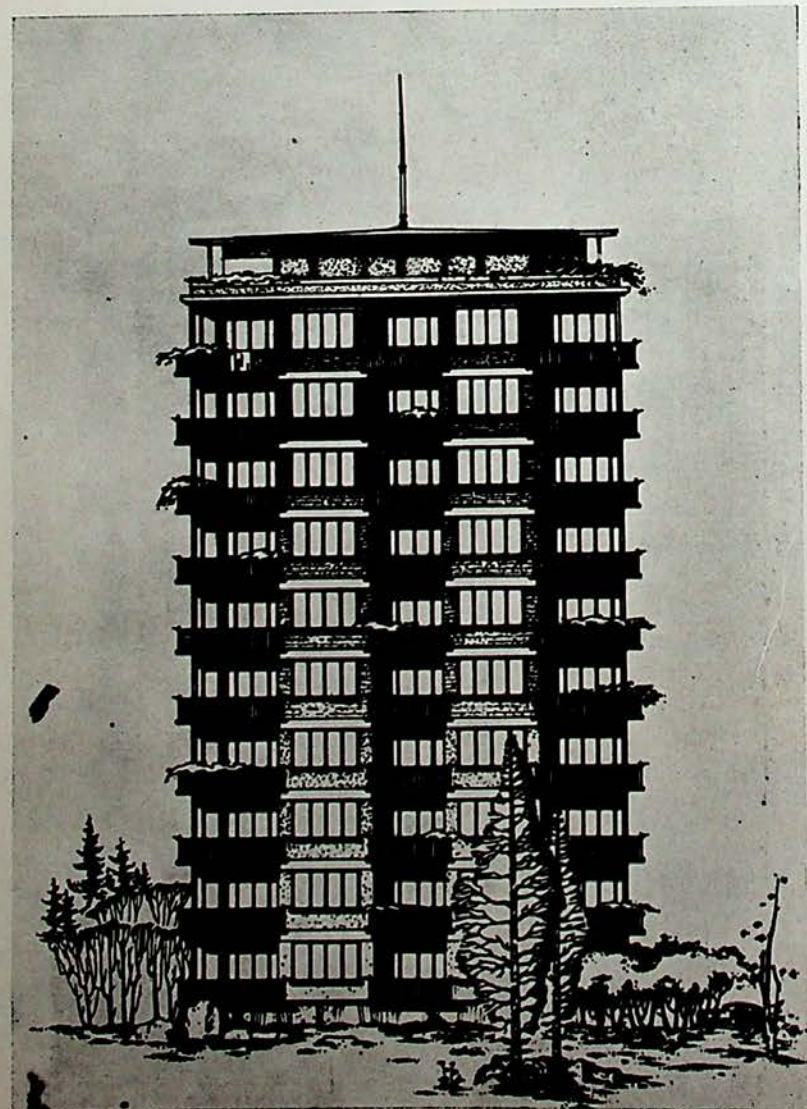
б) семейство от двама души с малко дете — голямата стая става спалня, а малката — дневна.

в) Семейство от двама души с подраснало дете — малката стая е родителска спалня, а детето спи в дневната.

Въпреки сбитото решение, помещенията имат такива размери, които позволяват удобно живееие и при мебелирането е изключено да се явят някакви изненади. Удобното гардеробно антре, малкото изолационно антре, дълбокият дрешник, антресола, голямата баня-клозет с директно осветление, килера към кухнята, както и двете лоджии — една голяма пред дневната и малката

26

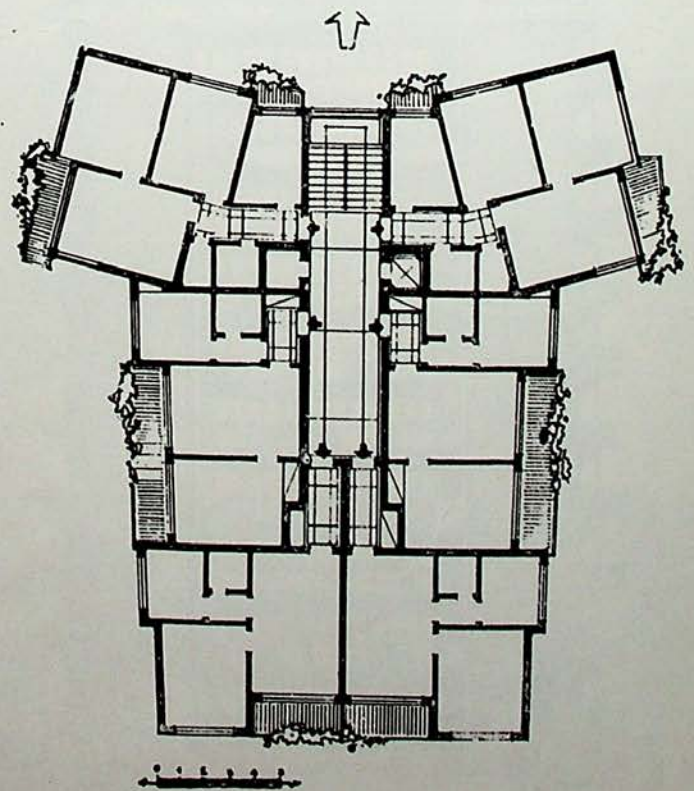
26 — Блок 24. Идеен проект. Югозападна фасада

27 — Блок 24. Идеен проект. Перспектива

28 — Блок 49. Идейна скица. Разпределение

29 — Блок 49. Перспектива

30 — Блок 1. Идеен проект. Фасада.

28

пред кухнята, правят този тип жилище много удобно за малочленни семейства.

Застроена площ 67.10 м²
 Жилищна площ 30.80 м²
 % жилищна площ 46%

Апартаменти тип 2 — монтажен

Двустаен апартамент с хол и голяма кухня. Той притежава същите удобства на тип 1, като освен двете стаи има още директен хол.

Застроена площ 93.60 м²
 Жилищна площ 52.00 м²
 % жилищна площ 55.50%

Апартамент тип 3 — монолитен

- а) двустаен с хол краен тип 3а
- б) двустаен с хол среден тип 3б
- в) едностаян с хол среден тип 3в
- г) тристаян с хол среден тип 3г

Характерното в този тип апартаменти е голямата кухня с ниша за готвене, която има директно осветление и вентилиране. Такава кухня е много търсена от домакините поради това, че с една завеса мивката и печката могат да се скрият.

Застроена площ 88.75 м²
 Жилищна площ 49.60 м²
 % жилищна площ 56%

- а) двустаен с хол краен тип 4а

Апартамент тип 4 — монолитен

- б) двустаен с хол среден тип 4б
- в) едностаян с хол среден тип 4в
- г) тристаян с хол среден тип 4г

Този вид апартамент е с малка кухня от 5—6 м², свързана с витрина с малката столова до нея. Тук кухнята служи само за готвене. Малката столова е връзката между кухнята и хола и изпълнява няколко функции.

а) Сутрин, когато домакинята е в кухнята, тя може през джамлъка да наблюдава бебето в кошчето или играта и заниманията на децата, ако те са по-големи.

б) При домашни празненства към хола се придава трапезарията и той става по-обширен; при случай удобно се сервира от кухнята.

в) В трапезарията съвсем удобно може да спи петият член на семейството (вместо в хола или кухнята).

г) Това ще бъде за живущите любимо място, особено през горещите месеци. От трапезарията се открива изглед освен към Витоша и към шосето.

Застроена площ 96.20 м²
 Жилищна площ 54.60 м²
 % жилищна площ 57%

Възможни комбинации:

Едно стълбище: 4а+4а, 4в+4в, 4г+4г. Две стълбища: 4а+4б+4б+4а; 4а+4в+4в+4а; 4а+4в+4г+4а; 4а+4г+4г+4а (блок 4). Три стълбища: 4а+4б+4б+4б+4б+4а; 4а+4в+4в+4в+4в+4а; 4а+4в+4г+4г+4в+4а

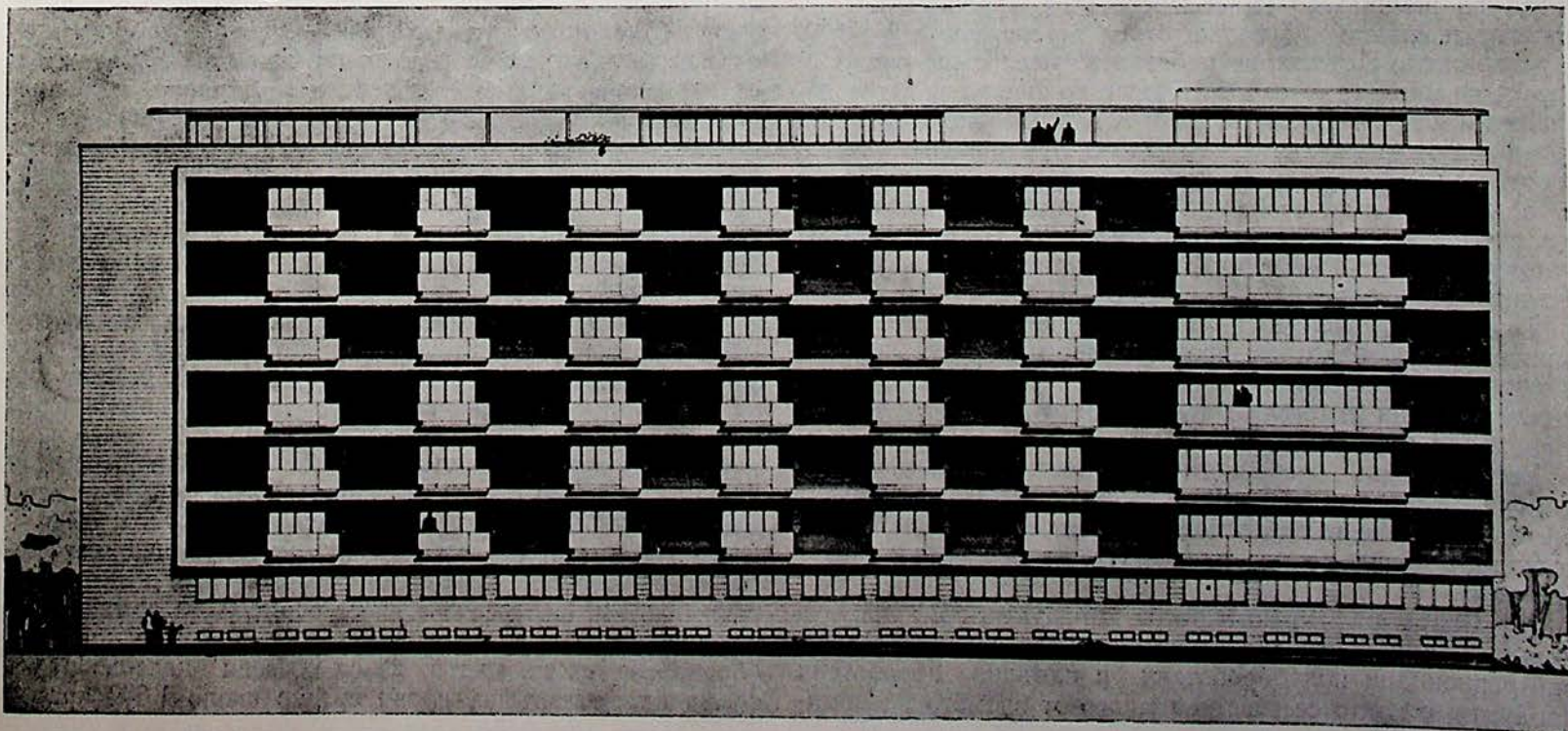
29

Същото важи и за блоковете, които се получават от секции тип 3а, 3б, 3в, и 3г.

Комплексът ще бъде свързан с топлофикационната мрежа, която ще минава през комплексите „Вл. Заимов“ и „Ленин“. Уличната мрежа, която сега съществува, почти се запазва и заедно с алейната мрежа ще се асфалтира. Съществуващата водопроводна и канална мрежа ще се използва, като за високите сгради ще се построи водна кула с ресторант.

По предварителния план на строителите, комплексът трябва да бъде завършен през 1960 година.

30

ПРИНЦИПИ ПРИ ОБЗАВЕЖДАНЕТО НА КУХНЯТА В СЪВРЕМЕННОТО ЖИЛИЩЕ

Арх. Александър Доросиев

Основна задача при организирането и обзавеждането на кухнята в съвременното жилище е осигуряването на максимални удобства за работа, с цел да се пести труд и време на домакинята. Затова е необходимо в кухнята да се създадат условия за рационално протичане на трудовия процес. Този въпрос намира правилно разрешение, когато кухните се проектират въз основа на здрави научни принципи и обзавеждането им се включва в самия строеж на жилищата, или пък когато се произвеждат секционни кухненски мебели и съоръжения. За съжаление у нас все още не се прави нито едното, нито другото, и на практика обзавеждането на кухните в жилищата се предоставя на вкуса и разбиранията на техните обитатели. При това по въпросите на проектирането им съществува все още голямо разноезичие в схващанията. Поради тези причини повечето от кухните в нашите жилища са лошо организирани, обзаведени са с нецелесъобразни мебели и съоръжения, от които следват ред неудобства, получават се дълги ходови линии и пр. Тук ще разгледаме принципите за правилното обзавеждане на кухните в съвременните жилища и възможностите за организирането на този въпрос в масов мащаб.

Трудът на домакинята в кухнята е процес, при който тя преработва суровите продукти и ги превръща в храна с помощта и при наличието на разнообразни средства на труда (уреди, прибори, съдове, съоръжения, механична енергия, мебели, самото помещение и др.).

Важно е следователно, да се изследва и установи, как и при какви условия трудовия процес протича по най-рационален начин — при минимум работно време и намалена умора на домакинята. Тези условия са:

1. Целесъобразната трудонасоченост на домакинята, нейната опитност, уменията ѝ да съкращава и опростява отделните действия (манипулации) през време на работа и да уплътнява времето между тях.

От изследвания е установено, че по време на трудовия процес в кухнята, от започването на подготовката на храната до измиването на съдовете след храненето, една опитна и сръчна домакиня отива до кухненската печка средно около 30 пъти; до работната маса също около 30 пъти; до мивката — около 15 пъти; до килера за ястия, зеленчуци и др. — около 10 пъти и т. н. Изобщо трудът на домакинята в кухнята се разделя на няколко етапа, които се провеждат в определена последователност. Те са:

а) Набиране на необходимите продукти; б) подготовка на продуктите; в) готвене; г) сервиране; д) измиване на употребените съдове и др.; е) прибирането им на мястото където се съхраняват.

Тази последователност (поточност) на отделните етапи при работата в кухнята представлява основната линия в целият трудов процес. В него, обаче, се извършват и някои отделни действия (манипулации), които не вървят паралелно с тази линия.

Всички тези особености в дейността на домакинята трябва да се познават много добре, тъй като те оказват голямо влияние върху основния предмет на нашето разглеждане — **видът и разположението на мебелите и съоръженията.**

2. **Видът на хранителните продукти.** В нашата хранителна и консервна промишленост се произвеждат най-разновидни полуобработени и напълно обработени продукти, с които се спестява много от времето на дома-

кинята. В бъдеще може да се очаква, че с по-нататъшно развитие на хранителната промишленост и с въвеждането на нови, по-съвършени, предварително обработени продукти, ще се наложат изменения изобщо в разработването на кухнята, в нейния вид, във функционалните връзки между нея и останалите помещения в жилището и в разположението и броя на самите мебели и съоръжения.

3. Най-голям дял за рационализирането на трудовия процес имат **средствата за работа**, които служат за преработването и съхраняването на продуктите.

Ясно е, че мебелите и съоръженията — техният вид и разположение са най-съществения момент в разглеждания трудов процес, че те са в тясна връзка с останалите негови моменти и че не могат да се разработват независимо от тях.

Въпросът, следователно, се състои в следното:

а) Да се определи най-целесъобразния вид и брой на кухненските мебели и съоръжения и

б) Да се определи най-целесъобразното разположение на кухненските мебели и съоръжения.

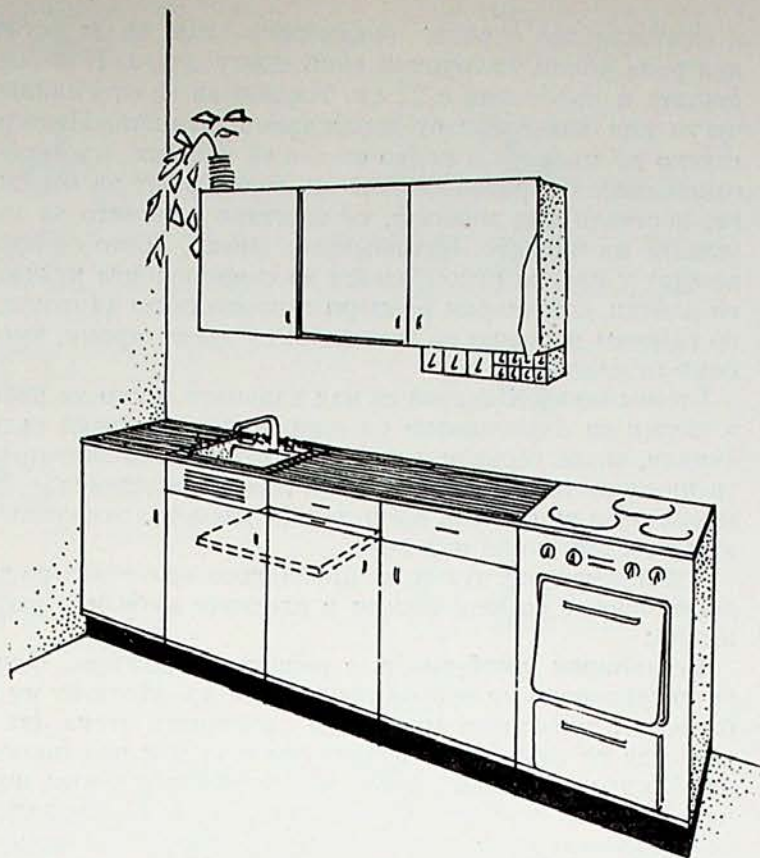
Нека разгледаме тези две страни на кухненската уредба по-подробно:

а) Кухненските мебели и съоръжения се делят на два вида: — такива, които служат за извършването на самата работа — **мивката, масата за работа и печката** — и мебели и съоръжения, които служат за съхраняване на разнообразните продукти, съдове, прибори и уреди — **шкафовете и хладилника**. При съвременната кухня мебелите и съоръженията най-често се комбинират с оглед най-рационалното им използване, например работна маса и шкаф, мивка и шкаф, плот за отцеждане на чинии комбиниран с шкаф или хладилник и т. н. Определянето вида на мебелите и съоръженията е в тясна връзка с тяхното разпределение, затова тези две страни на кухненската уредба трябва да се разглеждат едновременно. Тук обаче е мястото да се обърне внимание на някои предварителни въпроси. При определянето на вида, броя и големината на шкафовете в съвременната кухня е необходимо да се знае точно, за какво служи всеки от тях, какви продукти, съдове и пр. трябва да съхранява и къде е неговото място с оглед изискванията на трудовия процес. На този въпрос в нашите домакинства обикновено не се обръща особено внимание и кухненските шкафове се използват твърде нерационално.

За определяне на броя и големината на шкафовете, трябва да се изхожда и от броя на членовете на семейството. Така например, установено е, че за семейство от 4 члена са необходими рафтове с дължина 5,50—6,00 м.

Тези особености и изисквания дават важни указания за обзавеждането на съвременната кухня. Но самият вид на мебелите и съоръженията, може да се определи, след като се разгледа тяхното разположение.

б) **От разположението на мебелите и съоръженията** зависи до голяма степен рационалното протичане на трудовия процес. Дори при най-удобни и целесъобразни кухненски мебели и съоръжения трудът на домакинята може да се усложни твърде много, ако те са неправилно разположени. Интересно е да се опомне, че домакинята, движейки се между мебелите и съоръженията на една обикновена кухня, където не са спазени целесъобразни функционални връзки, прави средно около 1,600 крачки

Фиг. 1. Правилно разположение на основните кухненски мебели и съоръжения — мивка, маса, печка, стенен шкаф. Масата е между мивката и печката, плоскостта за отцеждане — вляво от мивката. Стенният шкаф е разположен над масата и мивката, но не над печката

дневно, които, събрани в продължение на 45 години, дават път дълъг около 13,000 км., равен на $\frac{1}{3}$ от голямата обиколка на земята (екватора). Голяма част от този поразително дълъг път и свързаното с него време, труд и умора, може да се спести при добре замислено разположение на отделните кухненски елементи.

От опит и разнообразни експериментални изследвания е установен следният принцип за най-целесъобразното разположение на основните мебели и съоръжения в кухнята: мивката-шкаф, масата-шкаф и печката се подреждат последователно и по възможност в посока от ляво към дясно, като се съблюдава плоскостта за отцеждане да бъде от лява страна на мивката. Над масата и мивката се разполага стенен шкаф за подръчни съдове и продукти (фиг. 1). (В примера отделението под плоскостта за отцеждане се използва като вентилиран килер за продукти). Този начин на групиране на главните кухненски елементи е най-правилен, защото се диктува от изискванията за най-рационален трудов процес.

Споменатата поредица от мебели и съоръжения (с посока от ляво на дясно), поради симетрията на жилищните секции, за съжаление не може да се спазва винаги, но все пак, при всички положения и комбинации на кухненските елементи, плоскостта за отцеждане на измитите чинии, съдове, прибори и др. винаги трябва да бъде от лявата страна на мивката.

При групиране на кухненските елементи по споменатия принцип необходимите при работа съдове, прибори и продукти са в непосредствена близост с главното работно място. Те се съхраняват в отделите под плота на масата-шкаф и в стенния шкаф над нея, с което се намалява значително пътът (ходовата линия) на домакинята в кухнята. Работейки върху масата, домакинята достига до всички споменати кухненски елементи само чрез леко присягане или чрез съвсем късо преминаване в ляво или дясно, при което част от домакинската работа може да се извършва дори и в седнало положение.

При това подреждане се улеснява и сервирането от домакинята. В съвременната кухня не се предвижда специален офисен шкаф (бюфет). За офис тук служи самата маса за работа и стенният шкаф над нея. По този

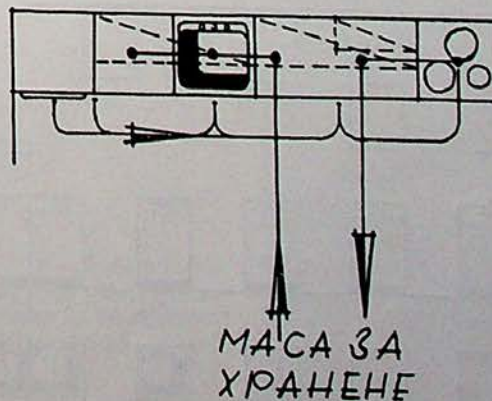
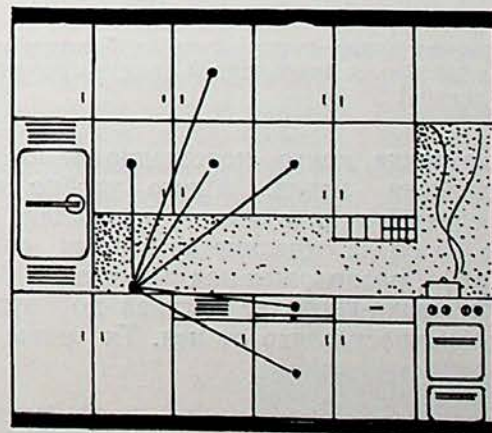
начин при сервирането домакинята, вместо за изминава многократно пътя от бюфета до печката и мивката (като това става във всяка обикновена кухня), достига до готовите ястия, намиращи се върху печката и до всички необходими за сервиране чинии, съдове, прибори и продукти само чрез леко присягане, като ги нарежда върху поднос или количката за сервиране и ги отнася към мястото за хранене. С това двукратно предназначение на един и същ мебел, освен че се създават удобства за домакинята, се спестяват средства и място в помещението.

Известно е, че в срещаните у нас кухни главно място за работа е масата за хранене, а печката, мивката и шкафът за подръчни прибори и продукти (обичайният кухненски бюфет) са пръснати по разни места в помещението, без да е търсена някаква целесъобразна връзка между тях. Не е нужен подробен анализ, за да се убедим в неудобствата на такива кухни. Все пак, в повечето от съществуващите кухни, чрез малки преобразувания, могат да се коригират много неудачи и да се създадат необходимите удобства.

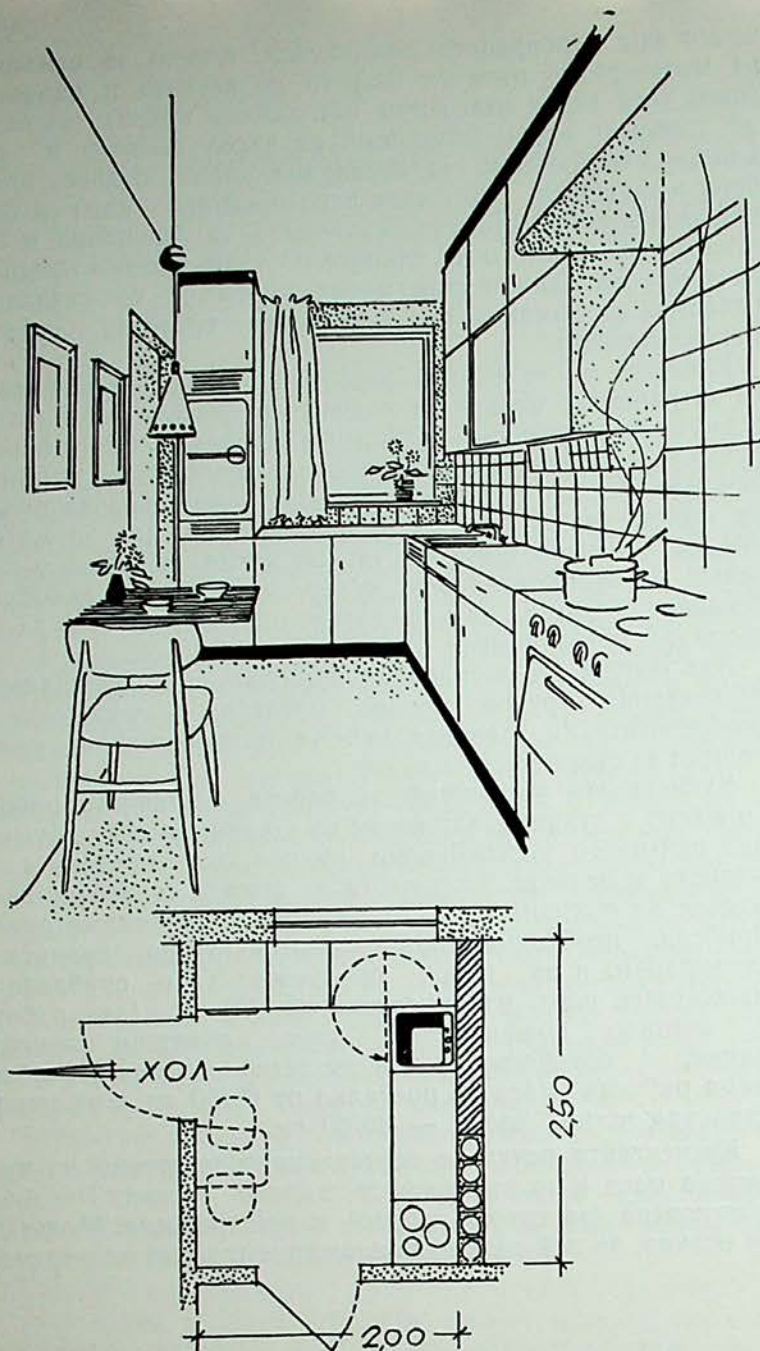
Въз основа на споменатия принцип на подреждане и разгледания трудов процес могат да се определят и особеностите на главните мебели и съоръжения, необходими за съвременната кухня.

Кухненската маса-шкаф за работа е главното работно място в кухнята, затова тя се поставя между другите две най-много употребявани кухненски съоръжения — мивката и печката. Под плота на масата се предвиждат отдели за съхраняване на съдове и чекмеджета за прибори, необходими при подготовката на храната и сервирането и за някои продукти. Тя е снабдена с изтегателен плот, на височина 65—70 см., (за работа в седнало положение). Според съветски изследвания, за семейство от два до четири члена е необходима работна маса не по-малка от 60/60 см и за семейства над четири члена — 80/60 см.

Кухненската печка се поставя непосредствено до кухненска маса и по възможност вдясно от нея. Тя бива обикновена (за твърдо гориво) и електрическа. Може да се очаква, че най-голямо приложение ще има електричес-

Фиг. 2. Главна ходова линия през време на протичането на трудовия процес в кухнята, при правилно разположение на мебелите и съоръженията

Фиг. 3. Съвременна кухня върху площ от 5 кв. м с място за закуска. Храненето се извършва в съседно помещение (стола, хол, дневна)

ката кухненска печка, която постепенно ще измести неудобните кухненски печки. Много удобно е, когато странично от електрическата печка е предвидена плоскост, широка около 25 см за отделяне на горещи съдове, или пък метален рафт, разположен над печката.

Кухненската мивка-шкаф се поставя до кухненската маса и по възможност вляво от нея. Тя може да бъде

с едно или две корита, оразмерени така, че да побират два реда чинии, натрупани една върху друга. Най-подходящата ѝ дълбочина е 22 см. Изработва се от емайлиран дясно или най-добре от нераждаема стомана. Непосредствено до мивката и вляво от нея се поставя плоскост за отцеждане. С предвиждането на телен рафт за отцеждане, поставен над мивката, се спестява времето за изсушаване на чиниите. Кухненските мивки, които се произвеждат у нас, са неподходящи за съвременната кухня. Те са плитки, с неудобни размери и плоскостите за отцеждане съвсем излишно са поставени от двете страни, вместо само от едната.

Стенен шкаф. Закачва се над главното място за работа и служи за съхраняване на подръчни кухненски съдове (чинии, чаши, сервизи и др.), необходими при подготовката на храната и сервирането (в лявото отделение — над мивката) и за съестни продукти (в дясното отделение — към печката, но не над нея).

В съвременната кухня, за правилното протичане на трудовия процес са необходими и следните мебели и съоръжения:

Вентилиран шкаф-килер, с решетъчни рафтове. Служи за съхраняване на пресни продукти и др. Мястото му е в близост с работната маса, към външната стена (за да може да се свърже с външния въздух) или под прозореца. Когато в домакинството има хладилник, този шкаф не е излишен, тъй като в него, при осигурена вентилация, се съхраняват пресни продукти зеленчуци плодове и др. Плотът на този шкаф представлява удобно, допълнително място за работа, или пък място за натрупване на чинии, съдове и пр. преди измиването.

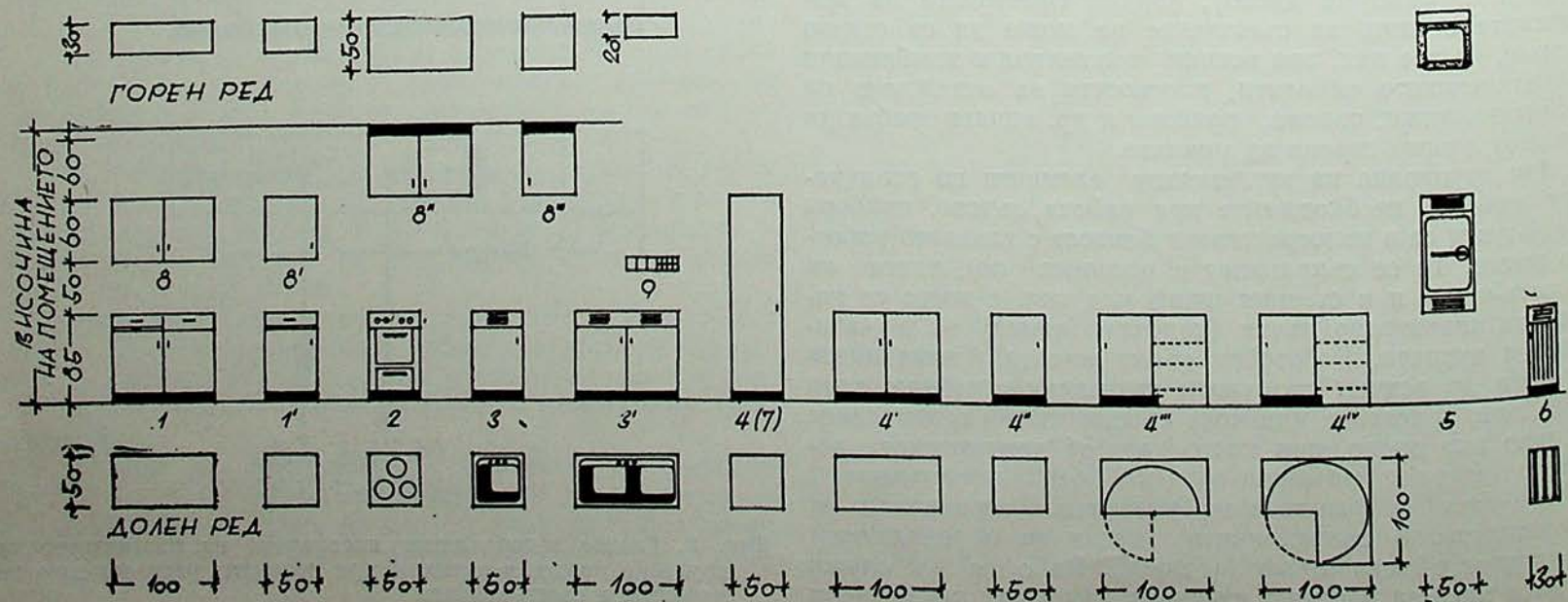
Хладилник. Издига се по възможност на удобна височина, за да се избегне навеждането на домакията.

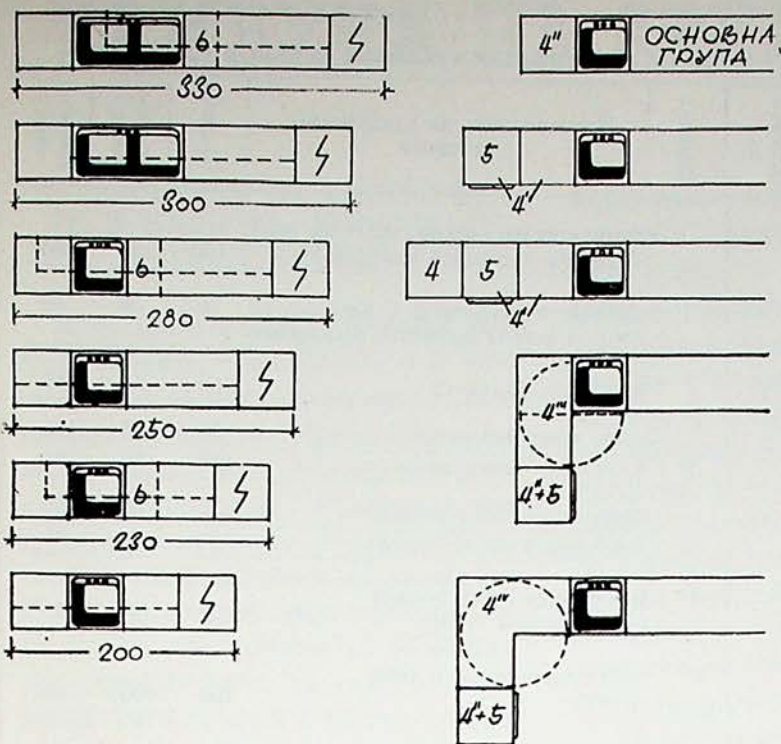
Шкаф за мокри кърпи. Мястото му е близо до масата за работа и мивката. Снабден е с отвори за вентилация.

Стенен шкаф за големи кухненски съдове. Служи за съхраняване на такива съдове, които се употребяват рядко (форми за козунаци, сита и пр.). Закача се наравно със споменатите стенни шкафове или над тях.

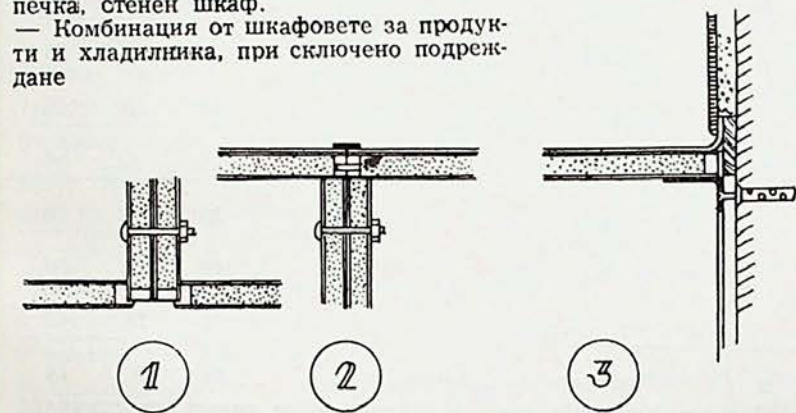
Съд за отпадъци. В практиката се срещат редица удобства във връзка със съхраняването и изнасянето на кухненските отпадъци. Така например съдът за отпадъци може се прикрепя на вътрешната страна на вратичката под мивката. По време на работа вратичката се отваря и домакията може удобно да хвърля отпадъците в съда. На тази вратичка може да се предвиди и клапа, която при нужда се отваря и отпадъците се плъзгат напред в съда. Добро приложение намира и съдът за отпадъци с педал за вдигане на капака. Този съд може да се мести там където е необходимо. В практиката се среща и специално приспособление, чрез което съдът за отпадъци става почти излишен. Това е уредът за смилане на кухненските отпадъци. Той представлява отвор с уплътнен капак, по-

Фиг. 4. Серия от координирани кухненски мебели и съоръжения (виж. таблица 1)

Фиг. 54 — Комбинация от основните кухненски елементи — мивка, маса, печка, стенен шкаф.
— Комбинация от шкафите за продукти и хладилника, при склучено подреждане

Фиг. 6. Начин за съединяване на два съседни кухненски елемента:

- 1) Разрез през вратичките на два съседни елемента — страниците са притегнати с болт.
- 2) Разрез през плотовете на два съседни елемента.
- 3) Връзка със стената.

ставен в дъното на кухненската мивка. Отпадъците се изсипват в отвора, откъдето, след смилането им водата ги отнася в канализацията. С такова съоръжение сметопроводът в жилищата става излишен, работата на градската служба за чистота значително се намалява и домакинята пести много труд и време. Масовото му въвеждане, обаче изисква съответно увеличен диаметър на тръбопроводите на градската канална мрежа.

Кухненски стол — с удобна височина (40,5 см.), така че краката на домакинята да не висят, а да стъпят плътно на пода.

Отдушник за отвеждане на пари и миризми, снабден с малък вентилатор и свързан с вентилационна шахта.

Шкаф за уреди за почистване. Служи за прибиране на метлите, кърпите, четките, дъската за гладене, приборите за почистване на обувки, прахосмукачката с нейните части и др. Мястото на този шкаф може да е извън кухнята, но по възможност в близост с нея.

Като се съпоставят тези мебели и съоръжения с главната група, за която говорихме по-горе и като се съобразим с поточността в трудовия процес, се стига до следния основен принцип при подреждането на необходимите елементи в кухните на жилищните сгради:

Вентилиран шкаф и хладилник (съхраняване на пресни продукти) —> мивка (измиване на продуктите) —> маса-шкаф (обработка и подготовка на продуктите) —> печка (готвене), при посока по възможност от ляво към дясно. За да се завърши целият поток на трудовия процес, линията се връща към масата-шкаф¹ (подготовка за сервиране — офис) и оттам —> маса за хранене (в са-

мата кухня или в друго помещение) —> маса-шкаф (набиране на нечистите чинии, прибори и др.) —> мивка с място за отцеждане на чинии вляво от нея (измиване на чиниите, съдовете, приборите и др.).

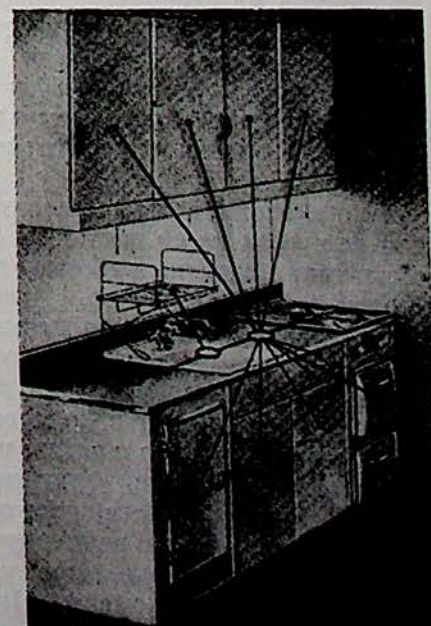
На фиг. 2 е показан пример за разположение на кухненските мебели и съоръжения по споменатия принцип, като е показан и главният поток на трудовия процес.

На фиг. 3 е показана съвременна приветлива кухня с минимална площ (5 м²), обзаведена по горния принцип. Спазването на един основен принцип при обзавеждането на кухните, разбира се не ограничава възможността за създаване на много и най-различни решения. Скицата илюстрира само един от многото възможни видове кухни, именно кухня само за работа, при която се предполага, че храненето ще става в съседно помещение (дневна, хол, столова), намиращо се в непосредствена връзка с кухнята. В примера е предвидена малка сгъваема маса за закуска. Печката може да бъде обикновена, комбинирана или електрическа.

При обзавеждане на съвременната кухня от голямо значение е оцветяването на мебелите и съоръженията. Известно е, че цветовете оказват силно влияние върху психическото състояние на човека. При подходящо и хармонично оцветяване на мебелите, стените, тъканите и други, помещението придобива по-свеж и по-приветлив вид, което от своя страна повишава настроението и работоспособността на обитателите.

Най-подходящи за обзавеждането на съвременните кухни са така наречените секционни мебели, които по размери и вид трябва да са координирани с кухненските съоръжения. За съжаление у нас такива мебели и съоръжения не се произвеждат. На пазаря срещаме само известните от много години кухненски бюфети (за които установихме че са излишни в съвременната кухня), лошо изработени кухненски маси за хранене, споменатата вече неудобна кухненска мивка и в последно време една електрическа печка без крака, с две плочи, висока 48 см. Липсата на стандарт за секционни кухненски мебели и съоръжения се отразява твърде зле върху нашето жилищно строителство. Проектантите нямат каталог, а предвидените в техните проекти кухненски елементи (най-често по собствени разбирания и вкус) не се намират на пазаря. Затова впоследствие обзавеждането на кухните не се изпълнява по предвидения начин и се предоставя почти изцяло на обитателите на жилищата. А точно днес, при тенденцията за намаление на размерите на кухните, рационалното им обзавеждане е от особено значение. В нашите съвременни жилища обаче често се забелязва известна безпринципност в подбора и разположението на кухненските мебели и съоръжения. Това може да се установи дори и в някои от публикуваните в последно време най-нови проекти за масово жилищно строителство. Та-

^{1/} Масата за работа и стенният шкаф служат и за офис.

Фиг. 7. Комбиниран кухненски блок, обединяващ хладилник, мивка-шкаф, печка; над него — стенен шкаф

Таблица I

Серия от координирани кухненски мебели и съоръжения.

Основен вид	Вариант	Наименование на кухненските елементи	Ширина	Дълбочина	Височина
1		Кухненска маса-шкаф с изтеглен плот за работа в седнало положение	100	50	85
	1'	Кухненска маса-шкаф с изтегателен плот за работа в седнало положение	50	50	85
2		Кухн. електр. печка	50	50	85
3		Кухн. мивка единична	50	50	195
	3'	Кухненска мивка двойна	100	50	85
4		Вентилиран шкаф (килер)	50	50	195
	4'	Вентилиран шкаф (килер)	100	50	85
	4''	Вентилиран шкаф (килер) (допълнителен шкаф)	50	50	85
	4'''	Вентилиран шкаф (килер) (ъглов)	100	100	85
4IV	Вентилиран шкаф (килер) (ъглов)	100	50	85	
5		Хладилник	50	50	110
6		Шкаф за мокри кърпи	30	50	85
7		Шкаф за уреди за почист.	50	50	195
8		Стенен шкаф	100	30	60
	8'	Стенен шкаф	50	30	60
	8''	Стенен шкаф	100	50	60
	8'''	Стенен шкаф	50	50	60
9		Чекмедже за подправки	50	20	15

Забелелка: Мястото за отцеждане на чинии представлява обикновен, хоризонтален, водонепропусклив плот, без наклон към мивката и без улеи. За такава цел могат да се използват плотовете на всички шкафове, което от своя страна е голямо удобство при комбинирането на разновидните секционни елементи.

шкаф (3) и вентилиран шкаф (4). Такъв блок е с размери 1,50/0,50/0,85 м или 2,00/0,50/0,85 м.

За по-малки жилища, за кухненски ниши и пр. обикновено се предвиждат такива комбинирани кухненски блокове, с ограничени размери, в които са поместени най-необходимите шкафове и съоръжения. На фиг. 7 е показан такъв комбиниран блок, при който в правилна последователност в посока от ляво към дясно са разположени хладилник, мивка-шкаф, маса-шкаф, печка. Плотът на хладилника се използва като място за отцеждане на чиниите и др. Над мивката е поставен телен рафт за отцеждане на чиниите. Осветлението е под стенния шкаф. В този блок липсва, обаче, шкаф-килер, който разбира се може да бъде и на друго място в кухнята.

От изложеното става ясно, че преимуществата на секционните кухненски мебели и съоръжения за обзавеждането на кухните в масовото жилищно строителство са много големи. Най-правилно е, разбира се, когато в строежа на новите жилища се предвижда и пълното обзавеждане на кухните с такива мебели и съоръжения. Но не по-малки са техните преимущества и за случаите на индивидуално обзавеждане на кухните. Благодарение на многообразните комбинации, на които се поддават секционните мебели и съоръжения и на това, че те представляват, взети поотделно, напълно завършени елементи, които могат да се използват самостоятелно, гражданите могат постепенно и поединично да си ги набавят в зависимост от нуждите и средствата и да комплектуват в жилището си, в крайна сметка, една удобна, съвременна и приветлива кухня.

Време е вече, подобни секционни кухненски мебели и съоръжения да се произвеждат и у нас.

къв подход разбира се е твърде неправилен. Кухните трябва да се оформяват и оразмеряват съобразно едно установено принципно начало за разположението и видовете на отделните кухненски елементи и то със серийно произведени секционни мебели и съоръжения, които да се намират на пазара. Затова е необходимо:

1. Да се установи стандарт за една серия от добре проучени проекти за секционни кухненски мебели и съоръжения, съобразени с новите материали и с технологията на производството, които да се поддават на различни комбинации.

2. Да се координира производството на мебелите и съоръженията, необходими за обзавеждане на кухните.

3. Производството на мебели и съоръжения да се извърши по установения стандарт.

4. Кухните в жилищата да се проектират съобразно съответен каталог.

По такъв начин ще се улесни както правилното проектиране и обзавеждане на кухните в новите жилища, така и създаването на качествени и евтини мебели и съоръжения.

В нашите научни институти и проектантски организации от години насам се работи върху проблема за кухнята в жилищата. Проведен бе конкурс за мебели. Подета е широка инициатива от БАН, М-во на строежите и СГНС за изработване на целесъобразни типове мебели за нашите жилища. Всичко това говори за голямата загриженост на тези институти по въпроса за съвременните мебели. Необходимо е, обаче, резултатите от проучванията да се внедрят по-скоро в масовото производство и да се заменят изцяло намиращите се на пазара неудобни и неkoordinирани кухненски мебели и съоръжения с такива които отговарят на съвременните изисквания.

На фигура 4 и таблица I, като пример е показана една серия от координирани секционни мебели и съоръжения.

Серията съдържа девет основни видове кухненски елементи и девет техни варианти, с помощта на които могат да се постигат най-разновидни комбинации (някои от които са показани на фигура 5) и следователно — най-различни начини за обзавеждане на кухните в жилищата. Всички елементи на тази серия по ширина и дълбочина са подчинени на мерките 30 и 50 см, или на сбор от тези мерки. За дълбочина на кухненските елементи, върху които се работи, в литературата и практиката са възприети най-различни мерки, които са между 45 и 60 см. В представената серия е възприета дълбочина 50 см. Височината на работната плоскост е свързана с ръста на домакинята и е между 80 и 95 см. За най-удобна височина се приема 14 см под свития лакет на домакинята. Това правило разбира се може да се вземе под внимание, само когато кухните се обзавеждат индивидуално и мебелите се изработват по поръчка. При индустриалното производство на кухненски мебели и съоръжения се установява стандартна мярка за тяхната височина. В представената серия за височина на работната плоскост е възприета мярката 85 см. За дълбочина на стенните шкафове мерките са от 30 до 50 см, при най-разновидни височини — от 45 до 80 см. В представената серия за тези шкафове са възприети два размера за дълбочина — 30 и 50 см (мястото на стенните шкафове с дълбочина 50 см е над високите мебели (4, 7, 4'' + 5)). За височина на стенните шкафове е възприета мярката 60 см.

Уеднаквяването на размерите позволява всички кухненски елементи да се поставят плътно един до друг и да образуват цялостна работна площ, с което се придава и спретнат вид на кухнята. Плотовете са покрити със свежо оцветен линолеум или пластмаса, устойчива на сапун и гореща вода. На фиг. 6 е показан един от начините за съединение на два различни кухненски елемента — странично те се притягат с болтове, мястото на съединението се захваща прецизно с типли и се покрива с пластинка от нераждаема стомана, уплътнена с битумно вещество. Отпред се кантират с винкел от нераждаема стомана.

Уеднаквяването на размерите дава възможност за произвеждане на няколко типа уеднени плотове, които обединяват различни елементи. Най-целесъобразно се оказва обединяването в общ блок на маса-шкаф (1 или 1'), мивка-

Трибуна на Архитекта

ПО ВЪПРОСА ЗА ИКОНОМИИТЕ В НАШЕТО БОЛНИЧНО СТРОИТЕЛСТВО

В страната ни се извършва широко здравно строителство и в него се влагат големи средства от държавния бюджет. Правилното им изразходване е от голяма важност както за народното здравеопазване така и за народното стопанство. Затова много естествен е стремежа на Министерството на народното здраве да спазва строг режим на икономии при строителството на здравни заведения, като се бори с всички прояви на разточителство при проектирането и изпълнението им. По указание на Министерството от края на 1957 г. „Здравпроект“ постави на преценка цялата си предишна проектантска дейност и започна да търси възможности за решително снижаване на стойността на здравните обекти. Постигнатите резултати бяха показани в уредената през м. април т. г. изложба на изработените в „Здравпроект“ проекти и отразени в изнесените доклади. В тях въпроса за икономии се поставяше на първо място и с особена острота. Наред с редица правилни констатации и препоръки пролича известна едностранчивост при разглеждането на сложните проблеми на болничната икономика почти изключително от гледището на икономии при строителството. В проектите за нови болници, повечето от които притежаваха ценни архитектурни качества, също се забелязваха тревожни признаци на едностранчив подход при търсенето на най-икономични решения за сметка на някои твърдо установени в съвременното болнично строителство функционални и нормативни положения. С оглед на голямото обществено значение и сложността на тези въпроси ние си поставихме задача да ги разгледаме обективно в настоящата статия с надежда, че тя ще допринесе за изясняването на някои неуяснени положения.

Ще започнем с някои общи констатации.

През последните няколко десетилетия стойността на болничното строителство се увеличи във всички страни на света. Това се дължи преди всичко на напредъка на медици-

ната, развитието на лечебно-диагностичната техника и подобрения в санитарното и медицинско обслужване на болните. Разрастването и усъвършенствуването на болничните служби и насищането им с апаратура води към увеличаване стойността на строителството, икономическия показател за което е стойността на болничното легло. Но не само този показател е мерило за икономичността на болничното строителство в най-широк смисъл. Построената болница има да изпълнява известна лечебно-профилактична работа и от народостопанско гледище е важно тя да се извършва икономично и с висок полезен ефект. С други думи при дългогодишна икономична експлоатация болницата трябва да оказва висококачествена лечебна помощ на възможно най-голям брой болни. Икономичността на болничното строителство следователно е комплексно понятие и може да се прецени въз основа на три показателя:

- а) стойност на строителството — стойност на едно болнично легло,
- б) стойност на експлоатацията — разходи за поддържане на едно болнично легло,
- в) полезен ефект.

Докато първият показател лесно се установява още при проектирането, другите два могат да бъдат установени едва след пускането в експлоатация на болницата. Първите два показателя могат да бъдат изразени в парична стойност, а за последния, най-важния, това е невъзможно да се направи. Как да се изчисли в левове какъв е икономическият ефект от работата на болницата, каква е печалбата за народното стопанство от запазената за производството работна ръка, от излекуваните в стационара и поликлиниката болни? Известно указание за ефективността на болничната работа дава показателя среден болничен престой, който се намалява при рационалното използване на леглата, но и той е много несигурен. В обединената болница при добра поликлинична работа за много болни въобще отпада нуждата от хоспитализация.

От гледището на общата икономия еднократните инвестиции в строителството и обзавеждането на бол-

ницата са по-маловажни от експлоатационните разходи в продължение на много години. Ако при строителството са реализирани икономии за сметка на които се оскъпява експлоатацията и намалява лечебният ефект — болницата не е икономична.

В светлината на тези положения ще разгледаме и болничното проектиране у нас.

Усилията на „Здравпроект“ за поевтиняване на болничното строителство са насочени главно към намаляване обема на сградите и снижаване показателя на застроена кубатура на легло. След това се търсят начини да се намали стойността на болничното легло чрез икономично решаване на конструкциите и инсталациите и чрез правилен подбор на строителните материали, като се използват местните източници.

Резултатите постигнати при обемното намаление на сградите са толкова големи, че заслужават да бъдат подложени на по-подробен анализ. В болниците с поликлиники проектирани у нас през периода 1948—1955 г. на едно легло се падаха средно 200—220 куб. м за типози категории с 200—300 легла. В по-малките болници с 50—100 легла този показател се покачваше до 250—270 куб. м на легло. В новите, изработени през периода 1957—1958 г. проекти болниците с 200—250 легла съдържат само 130—140 куб. м на легло при снижаване 25—35%, а една болница с 400 легла достига рекорден показател 115 куб. м на легло при снижаване 40%.

Даже ако допуснем че в миналото се е стигало до известно завишаване на кубатурата поради недостатъчно изяснени проектни програми или неумело проектиране, разликата в показателите е толкова голяма, че може да се мисли или за основно променено съдържание на болницата или за някакви съвсем нови планировачни решения. В действителност нямаме нито едното, нито другото. По своята основна функционална структура новите болници са същите каквито се оформиха в самото начало на изграждането на нашата болнична мрежа върху принципа на обединението на болницата с поликлиниката. Известни съкращения в новите програми не могат да да-

дат такова рязко снижаване. Архитектурно-планировачните решения на новите болници са същите като тези възприети още през 1948 г. от проектантския колектив при Съюза на народните кооперативни болници — блоково строителство с разграничаване на секторите: стационар, поликлиника и лечебно-диагностична част. Още тогава клиничната единица (легловната секция, както я наричат сега в „Здравпроект“) се прие като основен елемент на стационара. Преценявайки сега изработените в този ранен период на нашето ново болнично строителство проекти, ние виждаме че те наистина биха могли да бъдат по-икономични, ако бяха изяснени проектните програми и ако проектантската работа беше съпроводена от системни проучвания на функционалните елементи. Независимо от това общо взето централизираната болница беше икономична и показателите за кубатура на легло не се отличаваха много от възприетите и сега показатели в повечето чужди страни със сродна организация на болничната мрежа.

На какво се дължи тогава това радикално снижаване? Отговор ни дават изнесените в „Здравпроект“ доклади. Ето някои точки от тях:

— От страна на Лечебно-профилактичното управление при МНЗ бяха разработени нови програми в които се ревизираха редица положения в сравнение със старите програми. Допусна се нов норматив — до 5 кв. м. на легло в болничната стая.

— Приложи се при проектирането на индивидуалните проекти одобрената типова леглова секция, която има голям икономически ефект — 46 куб. м. на легло застроена кубатура от цялата леглова секция.

— Избегнати бяха преоразмерявания на холове, чакални, пролуки за осветление на коридорите, зала за съвещания и събрания. Търсеха се редица решения с минималния възможен брой стълбища.

— Обединиха се някои от входовете на болницата, входа за поликлиниката, приемната на болницата, администрация.

— Съкратиха се или се обединиха някои сервизни помещения в легловата секция. Съкратиха се редица кабинети в поликлиниката. Намалиха се помещенията в лечебно-диагностичния сектор, културния сектор, кръвната банка, бързата помощ и др.

Най-голямо снижаване на обема,

от 25 до 35%, се постига в стационара чрез приложението на примерните типови леглови секции. При внимателно проучване на тези секции ние виждаме че те са проектирани по модулната и конструктивната система на типовите секции в Чехословакия, с тази разлика че в болничните стаи от преобладаващия тип вместо пет легла се предвиждат шест, при квадратура 5,28 кв. м. на легло. Освен това направени са съкращения и в някои сервизни помещения. Естествено е, че по този начин се постига значително снижаване в общата квадратура на секцията. Чехословашката типова секция с 30 легла има квадратура 18 кв. м. на легло, а преработваната от „Здравпроект“ 11—13 кв. м. на легло, при снижаване около 30%.

Съвсем правилно е да се търси снижаване по пътя на типово проектиране на функционалните елементи в болничната сграда. Правилно е също така, да се търси преди всичко икономично решение на елемент който най-много се повтаря — неспециализирана клинична единица или секция. Обаче не можем да приемем като убедително снижаването, което се постига чрез ненормално намаляване на квадратурата в болничните стаи под допустимия от санитарно-хигиенно и функционално гледище минимум 6,5 кв. м. на легло, което е норма приета като минимална за болнични стаи до 6 легла в съвременното болнично строителство. У нас досега няма утвърдени санитарни правила и норми за строеж на болнични сгради, обаче доскоро се приемаше от санитарната инспекция съветската норма 6,5 кв. м. на легло. Междувременно в СССР се въведе нова норма — 7 кв. м. на легло, а у нас Министерството на народното здраве издаде нареждане да се проектира при показател 5 кв. м. на легло, който се приема като временна норма, без да бъде официално утвърдена от санитарната инспекция, която е орган на Министерството.

При тази временна норма в болничните стаи не може да бъде осигурен нито необходимия за всеки болен въздухообмен, нито могат да се създадат удобства при санитарното и лечебното обслужване на болните, изваждане на леглата и пр. При все това, такова временно претоварване на стаите с легла може да се приеме като неизбежно в настоящия момент. При остра нужда от болнични

легла и сега в нашите болници използва всяко свободно място допълнителни легла без да се спазват каквито и да било норми. И следва ли от това че едно временно и ненормално явление трябва да бъде нормативно санкционирано от строителството на сгради които дотук не са временни? Казва се, че след време излишните легла ще извадят и болничните стаи ще получат нормалната площ 6,5 кв. м. на легло. Но тогава ще се намали ли общия брой на леглата в болницата, който сега е твърдо установен за различни номенклатурни категории и служи за база при оразмеряването на лечебния и стопански сервизище се увеличи кубатурата на легла в сградата и къде ще остане голямото снижаване? Не е ли по-логично да се проектират болниците по общоприетите норми и за такъв брой легла какъвто се предвижда в номенклатурата, сервизите да се оразмеряват съответно на този капацитет, а допълнителните, временните легла въобще да не влизат в сметката при изчисляване на икономическите показатели, защото такава сметка не може да бъде реална.

Що се отнася до снижаването реализирано чрез съкращаване на сервизите или намаляване на тяхната площ, тъкмо тук е необходимо твърде внимателно проучване на действителните нужди за по-далечна перспектива. Това се отнася особено за диагностичните и лечебните служби които непрекъснато се развиват и изискват допълнителна площ за нови апарати и процедури. Ако една болница се проектира без оглед на естественото развитие на медицината и лечебната техника тя остарява във функционално отношение преди да се амортизира самата сграда и нейното обзавеждане. В съвременното болнично строителство лечебно-диагностичния сектор се очертава като много важен елемент, особено когато обслужва и поликлиниката, както е в нашите обединени болници. В миналото той е заемал незначителен процент от общата полезна площ, а сега този процент е доста висок във всички болници с активни лечебно-профилактични задачи. В новите проекти изготвени от „Здравпроект“ съобразно с възприетите програми от Лечебно-профилактичното управление при МНЗСГ, лечебните и диагностичните отделения са развити доста осъзнано

и снижаването което се реализира чрез това не може да бъде оправдано.

Намираме че много правилно се насочват проектантите от „Здрав-проект“ към търсене на снижаване по пътя на рационални и сбити планировачни решения с малък брой вертикални съобщителни възли и къси хоризонтални връзки между отделните елементи на плана. Такива решения не само са най-икономични в строителството, но също така осигуряват и икономична експлоатация на болницата. Снижаването което се реализира чрез съкращение на комуникационните площи е съвсем разумно. По рано у нас се забелязваше увлечение да се проектират ненужно обширни холове, вестибюли и коридори, които значително оскъпяваха строителството. Не можем, обаче да се съгласим с такова опростяване на комуникациите, което има за резултат недопустимо смесване на трафика на болните от стационара и поликлиниката, спешните случаи, посетителите и т. н. Елементарните изисквания за правилната организация на болничния трафик не търпят компромиси.

Изглежда че всички възможности за обемното снижаване на болничните сгради у нас са вече изчерпани и на проектантите се поставя задача да търсят други средства за намаляване стойността на строителството — чрез икономично проектиране на конструкциите и инсталациите, въвеждане на нови технологически методи, механизация на труда, подбор на подходящи източници и пр. Тази насока по принцип е съвсем правилна, но и тук икономията може да бъде нож с две остриета, ако засегне необходимия за нормалното функциониране на болницата качествен стандарт на строително-инсталационните работи. За жалост досегашния опит с новопостроените наши болници дава повод за тревога в това отношение. Чести са случаите, когато криворазбраната икономия се изразява в съкращаването на строителни материали (настилки и вътрешни облицовки които не са луксозни, но осигуряват необходимите санитарно-хигиенни условия в болницата) или в премахването на инсталационни съоръжения и уредби улесняващи болничното обслужване. Особено е опасно да се търси снижаване за сметка на доброто изпълнение на инсталациите, защото

техническото обзавеждане е най-важната предпоставка за икономичния и лечебен ефект на болничната работа. Стойността на инсталациите в болницата нормално е по-висока, отколкото в други обществени или жилищни сгради. Естествено е тогава, при проектирането да се търси начин за намаляване тази стойност, обаче това става главно чрез рационални ситуационни и планови решения, чрез намаляване дължината на вътрешните инсталации и на инженерната мрежа върху болничния терен. Погрешно е да се търси икономия чрез заменяване на трайни и доброкачествени материали с по-евтини но недоброкачествени или чрез съкращаване на някои важни за правилното функциониране на болницата инсталации или технически уредби. Да споменем само че доскоро на проектантите се забраняваше от инвеститора да предвиждат мивки в болничните стаи защото били излишни, че в нашите болници по принцип не се предвиждат резервни агрегати за електрическа енергия, лятно отопление в операционните и родилни зали, и пр., че вентилационните уредби почти никога не са в изправност, асансьорите често се повреждат и т. н. Нашите нови болници по отношение на строителните материали и инсталационно-техническото обзавеждане съвсем не отговарят още на нормалния стандарт в съвременното болнично строителство и затова ние смятаме, че не може да се очаква решително снижаване от някои разумни икономии при изпълнението на строителните и инсталационни работи, ако същевременно повдигнем техническото им ниво.

Снижаването на показателя — стойност на болнично легло може да се постигне не толкова чрез всякакъв вид „съкращавания“ при проектирането и изпълнението, колкото чрез създаване на предпоставки за икономично строителство — избор на подходящ болничен терен, връзка с ТЕЦ и пр. У нас за болнични строежи се отреждат места във зоните на градското застрояване и това предизвиква значително оскъпяване на строителството поради допълнителните разходи за благоустрояване, прокарване на пътища, водоснабдяване и отвеждане на нечистите води при липса на връзка с градската мрежа, свързване с енергийни източници и пр. Затова, независимо от другите известни предим-

ства при включване на болниците в средноградски територии, икономическите съображения налагат ревизия на остарелите схващания и внимателен подход към избора на болничен терен.

Действителните и широки перспективи за поевтиняване на болничното строителство у нас се откриват също в рационалното планиране на цялата болнична мрежа. Показателите — кубатура на легло и стойност на легло варират в зависимост от големината на болницата и степента на лечебно-техническото обзавеждане. Най-икономични в строеж и експлоатация, както е доказано, са болниците с 400—500 легла; в тях скъпото лечебно-техническо обзавеждане се използва най-рационално. Най-неикономични са малките болници от категорията на участъковите с по-малко от 50 легла, независимо от това че те не могат да бъдат добре обзаведени и да функционират като пълноценни лечебни заведения. При планирането на болнична мрежа се преплитат сложни изисквания: приближаване на лечебната помощ към селското население, ускоряване на нейната качественост и икономичност. Този проблем се решава в различни страни по различен начин в зависимост от специфичните местни условия. У нас при сравнително висока гъстота на населението и малки разстояния между населените пунктове има благоприятни условия за по-голяма концентрация на болничните легла в заведения от околнски, градски и окръжен мащаб и за намаление на болниците съдържатели по-малко от 100 легла. Селските болници могат да бъдат предвидени където е необходимо като периферни здравни служби с малки стационари за спешна помощ и така наречените „банални“ заболявания при които не се изисква специалната лечебно-диагностична апаратура на нормална болница. Строежът на тези заведения може да бъде опростен и евтин. Предпоставка за такава концентрация на легла в околнските и окръжни центрове е добрата организация на болничния транспорт, но по-целесъобразно е да се инвестират средства в подобряването на съобщителната мрежа и транспорта, отколкото в строителството на малки и скъпи болници.

Друга възможност за икономии се явява при планирането на болничната мрежа в големите окръжни градове, където понякога се предвиждат

няколко болници от окръжен, околийски и градски мащаб, всяка от които има капацитет недостигащ рационалния оптимум. Чрез събиране и уедряване на такива заведения в болници с 500—600 легла не само се създават предпоставки за по-добра специализирана лечебна помощ, но се постига и значителна икономия в строежа и експлоатацията. Ясно е, че по-целесъобразно е да се построи примерно една болница с 500 легла и добре развити и уплътнени диагностично-лечебни и стопански сервиси, отколкото две болници с по 250 легла, съдържащи същите сервиси с малко по-редуциран обем. В градовете транспортните разстояния не играят никаква роля при бърз и добре организиран транспорт. Икономии могат да бъдат реализирани и чрез централизация на някои стопански служби за обслужване на всички градски болници и диспансери. Така напр. една централна пералня ще бъде по-икономична при обзавеждане и експлоатация отколкото по-голям брой перални при отделни болнични заведения.

В много страни (Швеция, Чехословакия и др.) се правят опити да се поевтини болничното строителство чрез диференциране на болничната мрежа и създаване на две групи болнични заведения — едната за бързо и активно лечение на остри заболявания, а другата за дълготрайно лечение на хронически заболявания. В първата група влизат болници с пълно диагностично и лечебно апаратурно обзавеждане и стойността на легло в тях е висока, но те се използват интензивно. Хроничните, които не се нуждаят от скъпата лечебна апаратура се препращат за лечение в заведения от втората група, с по-опростено обзавеждане и съответно по-малка стойност на легло. По този начин, чрез рационално диференциране на болничните заведения съобразно действителните нужди на отделни групи болни се постига значително снижаване на средната стойност на болнично легло без да се уврежда качеството на лечебната помощ. Така скъпите легла във висококвалифицираните болници не се заемат от болни които не се пол-

зват от апаратурното обзавеждане. Въпросите засягащи планирането на болничната мрежа у нас са, разбира се, от компетентността на съответните специалисти от Министерството на народното здраве и се решават от тях с оглед на много други организационни предпоставки. Ако ни ги разглеждаме в настоящата статия, то не е за да критикуваме сегашната организация на болничната мрежа, а за да изтъкнем от гледището на архитекта икономическия фактор при планирането и някои възможности за действителни икономии в болничното строителство.

В заключение смятаме за необходимо да подчертаем, че при болничното проектиране снижаването не трябва да се явява като самоцел и икономическите показатели да се свеждат под разумната граница осигуряваща икономичността и ефективността на болничната работа. Снижаването трябва да бъде постижение, резултат на рационално, задоволяващо всички функционални и технически нужди проектиране.

Арх. Георги Репнински

ИЗЛОЖБА НА АРХИТЕКТИТЕ В СОФИЯ

Ч. Петров. Църквата Св. Георги в София

На 6. VII. 1958 г. бе открита архитектурно-художествена изложба на архитектите от столицата. Изложени бяха скици, акварели, отливки и др. от нашето архитектурно наследство, пейзажи от китната родна природа, карикатури и пр. Бяха представени над 500 експонати, но поради липса на голям салон, в изложбата бяха поставени съвсем малка част от тях.

Какво представляват изложените картини?

Преди всичко трябва да се изтъкне големият интерес на гражданите от столицата към изложбата. Това е понятно, поради естеството на картините и поради обстоятелството, че авторите са архитекти.

Най-добре е да чуем какво казват посетителите на изложбата: „Поздравлявам арх. Ст. Стефанов, казва един от тях, за нежността на изобразяването, с която постига познавателност, възбужда приятни чувства за близкото, родното и удовлетворява с наслада гледката на милите родни кътове.“ Ето още някои други изказвания, отбелязани в книгата за впечатления:

И. Марков. Глава на дете

„С най-голям интерес прегледах прекрасната изложба на архитектите. Възхитен съм от видяното и поздравлявам авторите и инициаторите.“

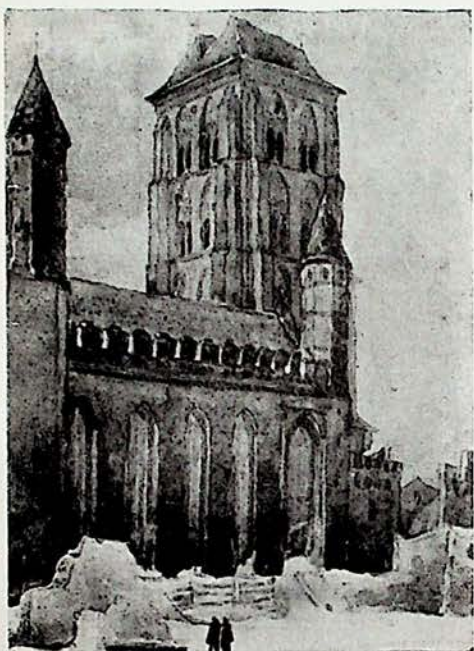
„Такава изложба радва и поощрява всеки гражданин. Най-много ми харе-

Ал. Павлов. Къща в Копривица

Т. Данов. Къща в Трявна

П. Ташев. Общинският дом в Гданск

са, акварел №94 на арх. Н. Паскалев със своята смела и динамична техника. Леки, живи и архитектурно изразителни са картините под номера 11 и 66 на арх. Сашо Павлов. Нужно е изложбата да обиколи и други градове. Архитектът е преди всичко човек на изкуството."

"Останах възхитен от акварелните работи на архитектите. Изработени са с голяма топлота и богато емоционално

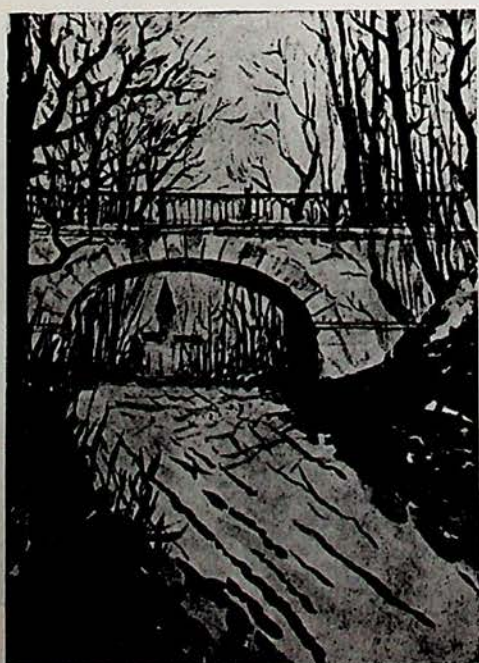
чувство. Повечето от произведенията показват богатата българска архитектура."

"Художниците-архитекти рисуват напълно правдиво и картинно девствените красоти на България. Особен интерес представляват крайморските наши градове — Созопол, Несебър и др. Прекрасно съчетание на реалистичната мисъл с прекрасни и оригинални цветове. Това е нашето впечатление от изложбата."

Н. Паскалев. Улица в Котел

Г. Стоилов. Кът от парка „Суханово“

Н. Паскалев. Катедралата Св. Марко

„Радостно е, че архитектите показват това което могат и оправдават достойно званието творци на изкуството. Нужно е обаче, тези картини да бъдат отпечатани в сп. „Български турист“, където великолепно може да се направи една архитектурна разходка из България. Браво архитекти, оправдавате израза, че „архитектурата е майка на всички изкуства“.

„Скромната и безшумно организирана изложба на архитектите пръви чест на участващите в нея. Мотиви от старобългарската архитектура и красивите пейзажи остават трайно впечатление у посетителите.“

„Неочаквана приятна изненада. Инициаторите трябва да бъдат поздравени и насърчени. Архитектите са отразили с майсторство и художествен реализъм,

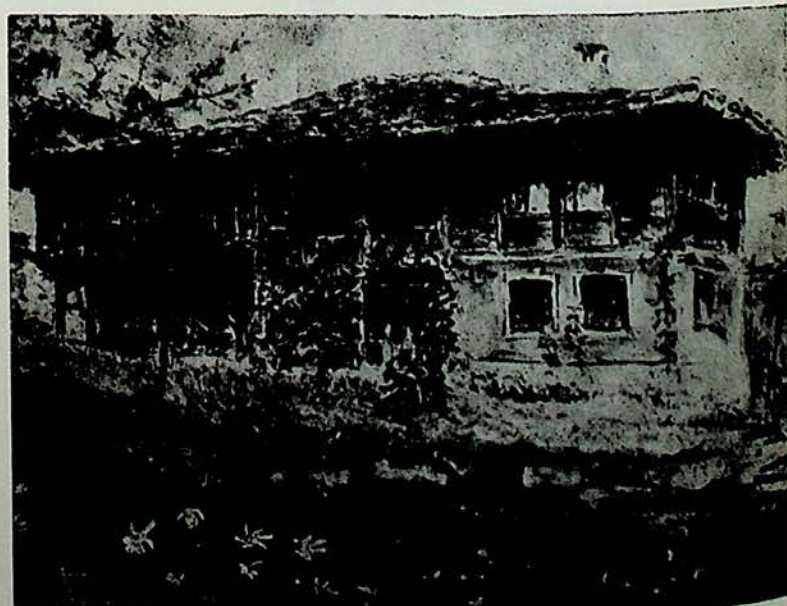
Н. Паскалев. Глава на кореец

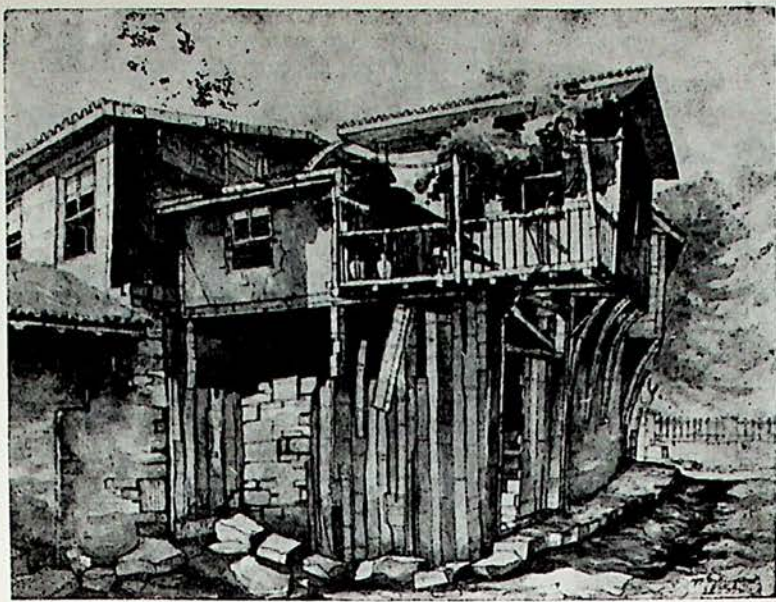
Н. Паскалев. Глава на китаец

В. Вълчанов. Къща в Копривщица

Ст. Татаров. Къща в Копривщица

Л. Стефанов. Къща в Несебър

Л. Стефанов. Къща в Несебър

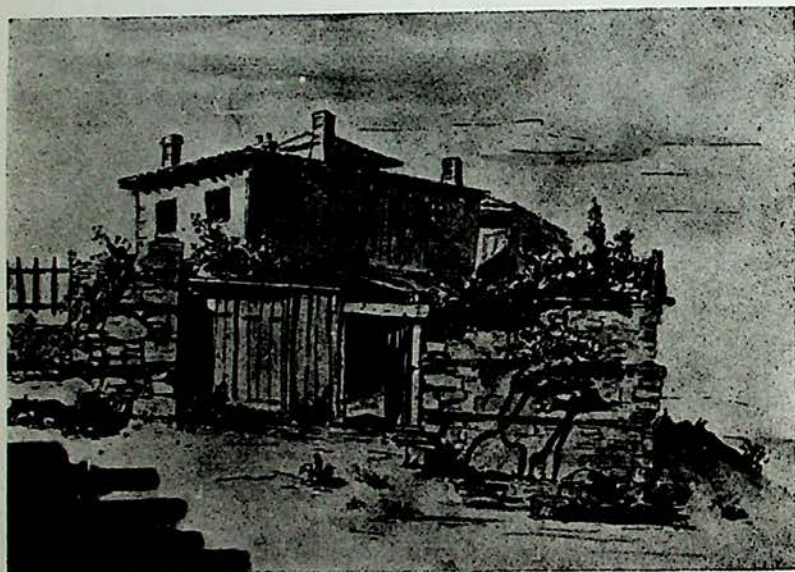

Ч. Лютаков. Карикатури

Г. Николов. Балчик — Двореца

Ст. Стефанов. Къща в Несебър

по-верно от художниците, произведенията на народния архитектурен гений. Увековечени са редките загиващи народни творби на старите български майстори. Хубаво ще бъде да се откупят тези

картини от строителните министерства, за да се учат от тях новите майстори. Без връзка с майсторството на старите български майстори, не може да има български национален стил. Тук е пока-

зано голямо чувство за мярка и реалност, идеално съчетание на форма и съдържание, което е верен път за нашето изкуство."

"Скромна и безшумна, изложбата е чудесна. Народът ще оцени вашите творби. Поздравлявам архитектите за техните реалистични творби. Особено ми харесаха трите творби на арх. Ст. Стефанов."

"Радостна и похвална инициатива в културния ни живот. В жанровото ѝ разнообразие ясно се чувствува безспорния талант на творците архитекти, които пресъздават с акварели, пастели и маслени бои красивата старобългарска архитектура."

"Чувствува се културата в картините на архитектите. Изложбата е богата откъм материал, тъй като в нея участвуват различни архитекти-художници. Карикатурите на Лютаков са отлични; Жеков може да се сравни с Щъркелов, Ч. Павлов е добър в портретите; картините на Татаров са естествени — особено тази с къпещите се патета дава живот и движение."

"Посетих няколко пъти изложбата на хората, които са без претенции за големи художници, но съм възхитен от нея и искрено стискам ръката на всеки един творец поотделно. Нека бъдат горди, от скромните си и прекрасни творби."

"Възхитена съм от изложбата на архитектите-художници, самодейното изкуство, което седи не по-ниско от това на известни наши художници. Не могат да се отминат без възторг картините на Жеков, Павлов, Стефанов, Татаров. Пожелавам ви успех другари!"

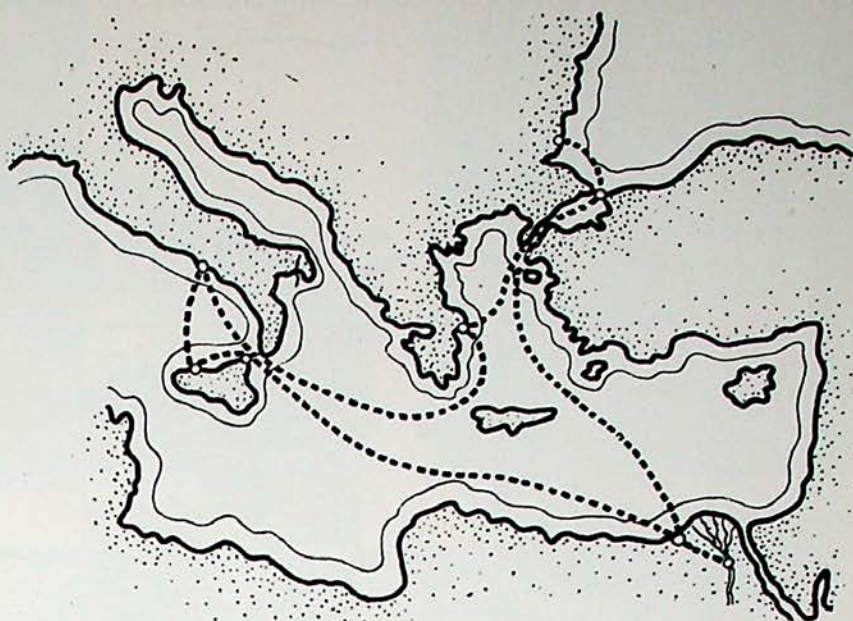
"Няколко пъти вече разглеждам тази прекрасна изложба на българските архитекти. Архитектурата е особен род изкуство, и естествено е всеки архитект в по-малка и или по-голяма степен да се проявява като художник. Тази изложба най-ясно доказва тази истина. Всички изложени тук творби са красиви, изящни и много талантливо нарисувани."

Такова е мнението на почти всички посетители за изложбата на софийските архитекти. Трудът на архитектите не е отишъл напразно.

Нужно е, обаче, такива изложби да бъдат организирани по-добре, в по-голям салон, да бъдат представени творбите и на архитектите от цялата страна. Пожелаваме това да стане традиция на архитектурната секция при НТС и в бъдеще да се организират големи национални изложби.

Като първа инициатива, поздравяваме софийските архитекти с пожелание да работят още по-упорито и плодотворно в широките рамки на културния фронт.

Арх. Ив. Мишев

Пътуването по море до Гърция, Египет, Италия и другите средиземноморски страни представлява особено голям интерес за архитекта. Минава се през исторически места и градове, средища на стари култури и съкровищници на забележителни архитектурни паметници от различни епохи и стилове.

Румънският кораб „Трансилвания“ с вместимост около 7,000 тона, късно през студената влажна януарска нощ, на борда с 250 души туристи от Румъния, Чехословакия, Полша, Унгария и България взе курс към Цариград.

Сутринта осъмнахме недалеч от Босфора.

Навлизнаме в протока, дълъг около 27 километра. Селищата се редуват едно след друго по двата бряга. Времето е мъгливо. Унило стърчат изъбените бойни кули на Румели-хисар — укрепен замък, строен от Мехмед II, две години преди покоряването на Цариград.

Европейският бряг е много красив и живописен, застроен с богати вили на кацали амфитетрално по склоновете на възвишенията. Занизват се паркове, градини с вечно зелени кипариси. Минаваме покрай кварталите Арнауткьой, Ортакьой, Бешикташ. На самия бряг на Босфора се разстила бившия султански дворец Долма-бахче.

Намираме се до самото устие на Златния рог. Вече ясно се очертават величествените кубета на Св. София и на Синята джамия. Тънките и заострени корпуси на минаретата се извисяват в навъсеното небе.

След кратка маневра „Трансилвания“ застана на кея в Галата.

Цариград е единственият град в света, разположен на два континента, възседнал на най-източната точка на Европа и в началото на Азия.

Колите ни стоварват на стария Хиподром, строен през времето на императорите Септимий Север, Константин Велики и Теодосий II. През византийско време на това място са ставали надбягвания с колесници; устройвани са били и състезания — сега е площад. Тук в близост се намират Св. София, джамията Султан Ахмед, Баязид и др.

Света София е един от най-забележителните паметници на световната архитектура. Според замисъла на строителите тя е трябвало да се включи в композицията на императорския дворец и да служи като главна парадна зала на целия дворцов комплекс.

Вътрешно пространственият обем на базиликата създава у зрителя неотразимо впечатление. Св. Петър в Рим по абсолютните размери на купола, на застроената площ и на общия обем е по-величествен храм, обаче огромните колони, които носят централния купол не позволяват вътрешното пространство да бъде обхванато изцяло от окоето. В Св. София, още при влизането от преддверието в централния купол на базиликата човек остава очарован от оформяването на храма — изумителната лекота на дъгите, които носят купола, богатството на строителните материали, хилядите квадратни метри мозайка с пастелни тонове.

Един от шедьоврите на отоманската архитектура е джамията Сюлеймание, строена от великия турски архитект Синан от 1556 до 1566 година, по време, когато турската империя е била в апогея на своята слава.

Посетихме и джамията Султан Ахмед, в съседство със Св. София, наречена Синята джамия, поради скъпите сини плочки от естествен камък, които красят вътрешността ѝ. За разлика от всички други джамии тя има 6 минарета, вместо 4. Главният купол на тази джамия е с 2,60 м по-голяма от купола на Св. София, обаче въпреки това, Св. София остава много по-величествена.

Св. София, Сюлеймание, Синята джамия са едни от значителните архитектурни паметници в Цариград. Великото майсторство на Антемий Тралски и Изидор Милетски, приложено от тях през VI-тия век в Св. София за куполно покриване на големи пространства е било умело използвано след повече от 1,000 години от Синан при строителството на Сюлеймание и от Седефкар Мехмед при изграждането на Синята джамия.

В Цариград има много архитектурни паметници от различните исторически епохи. Заслужава да се спомне аквадуктът на Валенс, завършен преди повече от 17 века през времето на император Валенс, подземният водоем от времето на Юстиниан, наречен потъналият дворец (Иерибатан сарай), стотици джамии. Едно денонощие, е съвсем недостатъчно да се запознае човек даже и накратко със забележителностите на града. Не е необходимо обаче, много време за да се види покрай архитектурните, историческите и културни паметници голямата нищета, мизерия и нечистотия, които царят по периферните гъсто населени квартали на Истамбул.

Рано сутринта на другия ден „Трансилвания“ отпътува за Александрия, където пристигнахме след две денонощия.

Качваме се на колите и потегляме за града. Пристигащото е огромно, кейовете са дълги няколко десетки километра. По мачтите се веят флагелите на различни държави. Навлизнаме в града. От пръв поглед той прави впечатление с хубавите си нови, бели сгради в новите квартали.

Пъстра и шумна тълпа се движи по улиците, автомобилното движение е голямо. В централните артерии и булеварди, блестящи магазини с художествено наредени витрини предлагат богат асортимент от стоки. В търговската част на града все още често се чува чужд говор — френски, италиански, гръцки. В Александрия отдавна живеят компактни маси италианци и гърци.

В старите квартали картината е съвсем различна. Там плътността на застрояването е голяма, улиците са тесни.

В Александрия стояхме два дни. Запознахме се с града, с неговите стари паметници, най-забележителни от които са развалините на двореца на Птоломеите. Посетихме гръко-римския музей. В него се съхранява най-богатата колекция в света на статуи Танагра. Въпреки своите миниатюрни размери (само 20 до 30 см височина) те се отличават със забележителен финес и реализъм и дават пълна представа за времето на гръко-римската епоха в Египет.

Кайро отстои на 230 км от Александрия. Пътят минава през Либийската пустиня. Срещат се само тук-там малки селища с бедни селски къщи с плосък покрив, направени от глина, които малко се отличават от околната среда. При приближаването на Гиза, който фактически е предградие на столицата на Египет, пейзажът коренно се променя. Отдалеч се откроява групата на трите пирамиди Хеопс—Хефрен—Микерин ет времето на IV-та династия (2720-2560 г. пр. н. е.), познати под името Мемфиска гробница. Намираме се в долината на Нил. Обилна свежа зеленина, гора от палмови дървета радва окоето. В средата на януари е, а тук е топло, както у нас на пролет.

Колите спират на разстояние около километър от пирамидите. Керван от камили и коне поема туристите.

След като се видят пирамидите отблизо, на зрителя става ясно какво значи „египетски труд“. За изграждането на

Цариград. Света София

пирамидите са били употребени милиони кубически метри големи каменни блокове, пренасяни отдалеч. Най-интересното обаче е, че това става преди повече от 40 столетия по време, когато човек не е имал никакви други съоръжния за строеж, освен своите две ръце. На Мемфиската гробница през течение на редица години са работили десетки хиляди роби, мнозина от които са оставили там костите си поради непосилното напрежение под парещото египетско слънце.

Пътуваме за Кайро. След няколко минути навлизаме в красивата и живописна, с широки и оживени улици столица на днешния Египет, най-големия град на Африка с близо 3 мил. жители.

В новите квартали преобладават многоетажни жилищни блокове с по 8, 10 и 12 етаж. Има и няколко небостърга-

ча с по над 30 етаж, които добре се включват в градския силует. Архитектурата на новите сгради е опростена, жизнерадостна и светла. Липсва шаблон и безплодно търсене за подравняване под общ корниз. Свободното разположение на сградите по улиците, разнообразната трактовка на обемите и светлосянките, съотношенията между отвори и стени — всичко това създава твърде благоприятно естетическо въздействие. Нил, която минава през града с нейната широка спокойна водна площ придава още по-голяма красота на града.

Старата част на Кайро, в която живее градската беднота — работниците и занаятчиите е с тесни и криви улици. Кварталите са с голяма плътност на застрояване, липсва зеленина.

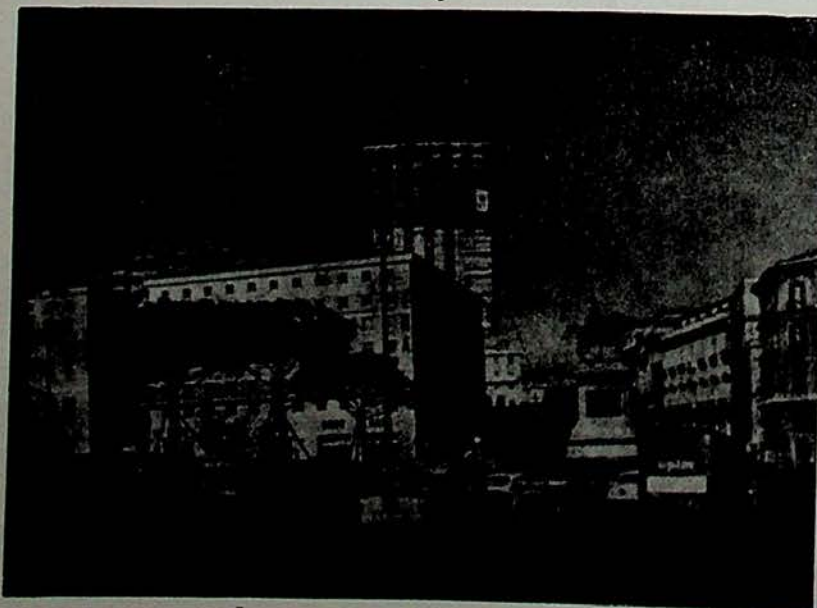
Една от най-големите забележителности на Кайро е египетският музей.

Египетското културно наследство от различните исторически епохи и най-вече съкровището на Тутанкамон от XIV век преди н. е., показано в музея удивлява зрителя.

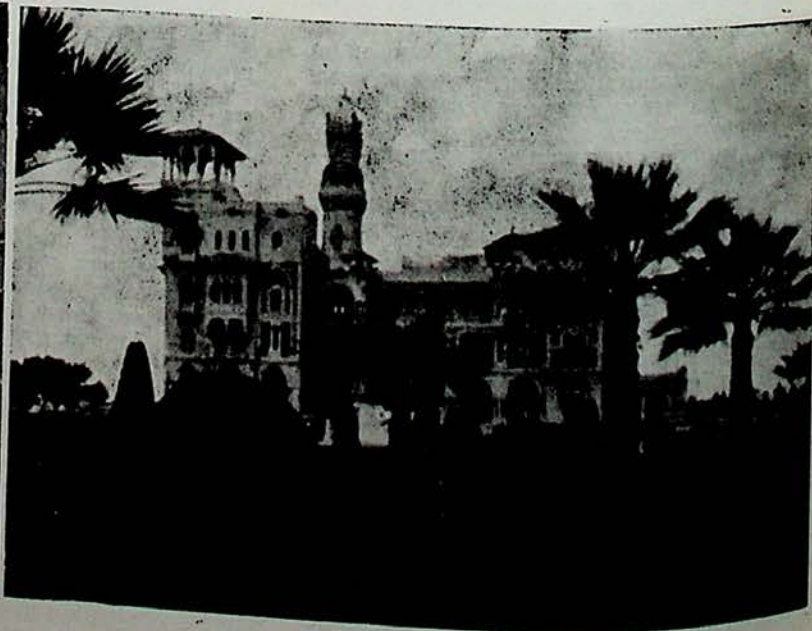
Талантливият египетски народ преди хиляди години, в зората на човешката цивилизация е създал изкуство, което достига най-високите върхове.

Напускаме древната страна на фараоните. „Трансилвания“ взема курс на северозапад към Италия.

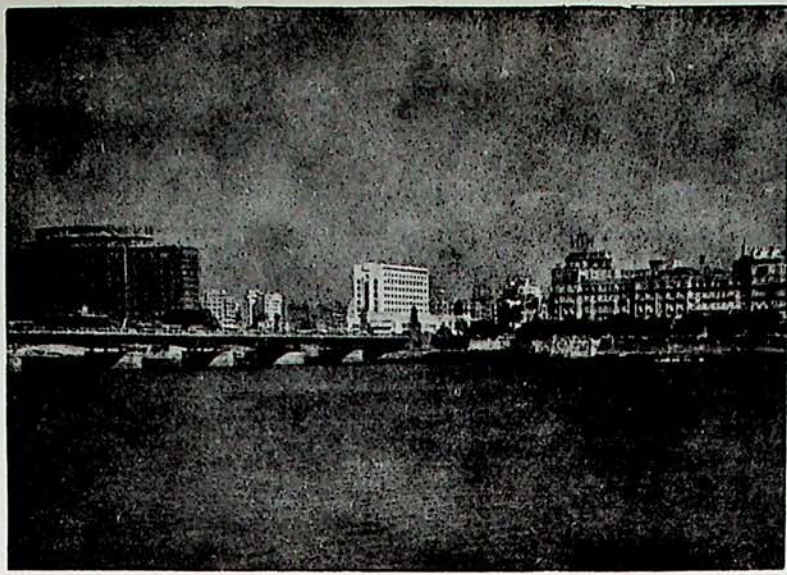
В края на втория ден от ляво на хоризонта се показва остров Сицилия. Не след дълго на дясно започнаха да се очертават все по-ясно заснежните върхове на Апенините в най-южната част на Калабрия. Наближаваме Месинския проток. На запад лъчите на залазващото слънце позлатяват величествения Етна, издигащ се на 3,263 м. над мор-

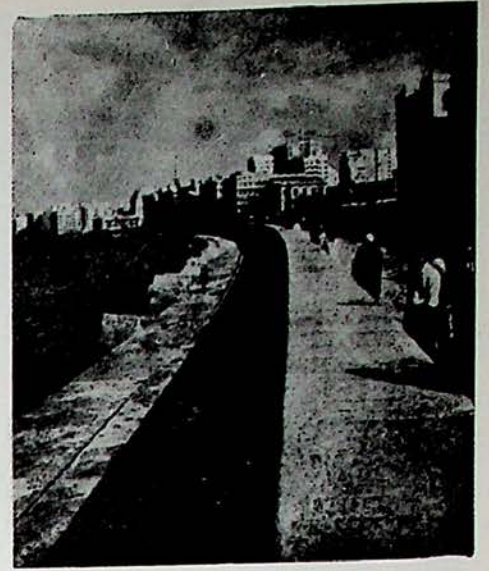
Кайро. Изглед от един от централните квартали

Александрия. Един от бившите царски дворци

Вляво:
Река Нил в Кайро
Вдясно:
Александрия. Кра-
сив крайбрежен
булевард

ското равнище. Скоро навлизаме в самия канал, широк само няколко километра. Трептят хиляди светлини на Месина и Реджо Калабрия. Без да спираме, по Тиренско море се отправяме към Неапол. Минаваме покрай остров Стромболи с вулкана на същото име. Сутринта рано осъмнахме в Неаполитанския залив.

Неапол е град на контрастите, който оказва голямо емоционално въздействие на чужденците. Когато се говори за Неапол, мисълта не трябва да се ограничава само с понятието за голям град, разположен в подножието на Везувий. Неапол събужда в съзнанието картина за целия залив, дълъг 70—80 км който се простира от нос Мизена на северозапад до нос Кампанела на юг. В този комплекс трябва да се включат и островите Ишиа, Прочида, Капри, потъзлият в борове Позилипо, цялото крайбрежие с лазурното море, прекрасната растителност от пинии, палми, портокалови и лимонови дървета.

Красивият град в течение на вековете е бил владян от различни господари, затова в него са запазени паметници от различните епохи и стилове — гръкоримски, византийски, нормански, романски, арабски, ренесанс, барок, неокласицизъм и др.

В старите квартали на града, по тесните улици се издигат многоетажни сгради. Разстоянието между тях е само от няколко метра и тъй като липсват дворове, улицата служи като място за простиране на прането. Безброй въжета са опънати между сградите, по които виси бельото на неаполитанската беднота. Има и красиви квартали с нови, светли жилищни сгради. Прави впечатление обаче, че гъстотата на застрояването и там е твърде голяма. Не става дума за вилите на богатшите, които са разположени в сред прекрасни градини, пръснати по цялата близка и далечна околност.

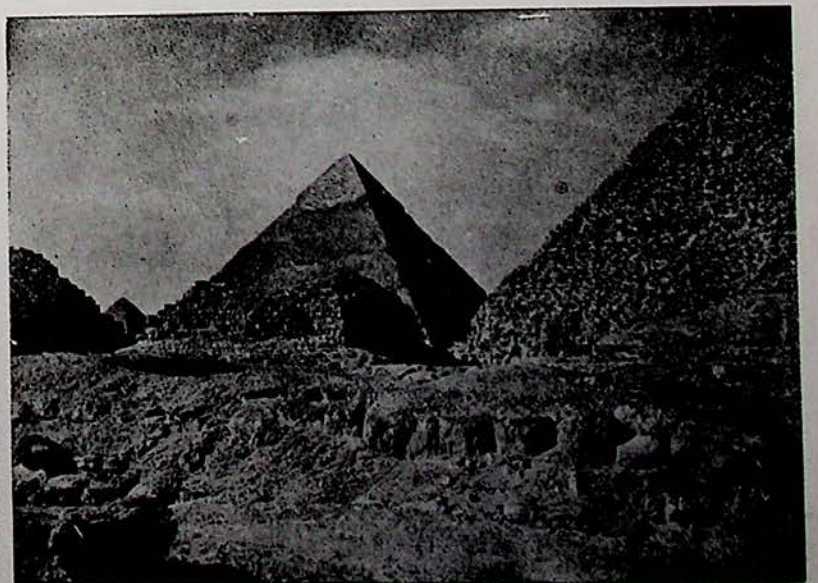
Откъдето и да погледнеш ландшафта на Неапол, масивът на Везувий се издига и доминира над града.

Неапол със своите многобройни архитектурни и исторически паметници представлява голям интерес най-вече за туристите, които го посещават за пръв път. От високия хълм Сан-Мартино се открива великолепна панорама към града, пристанището, залива, Везувий. На преден план непременно се вижда неизбежната подкастроена неаполитанска пиния. Това е типичния пейзаж на града. Кой не го помни от учебниците по география от прогимназията? ... На хълма Каподимонте е кацнал блестящ във помпейско червено бившия кралски дворец — сега художествена галерия и музей.

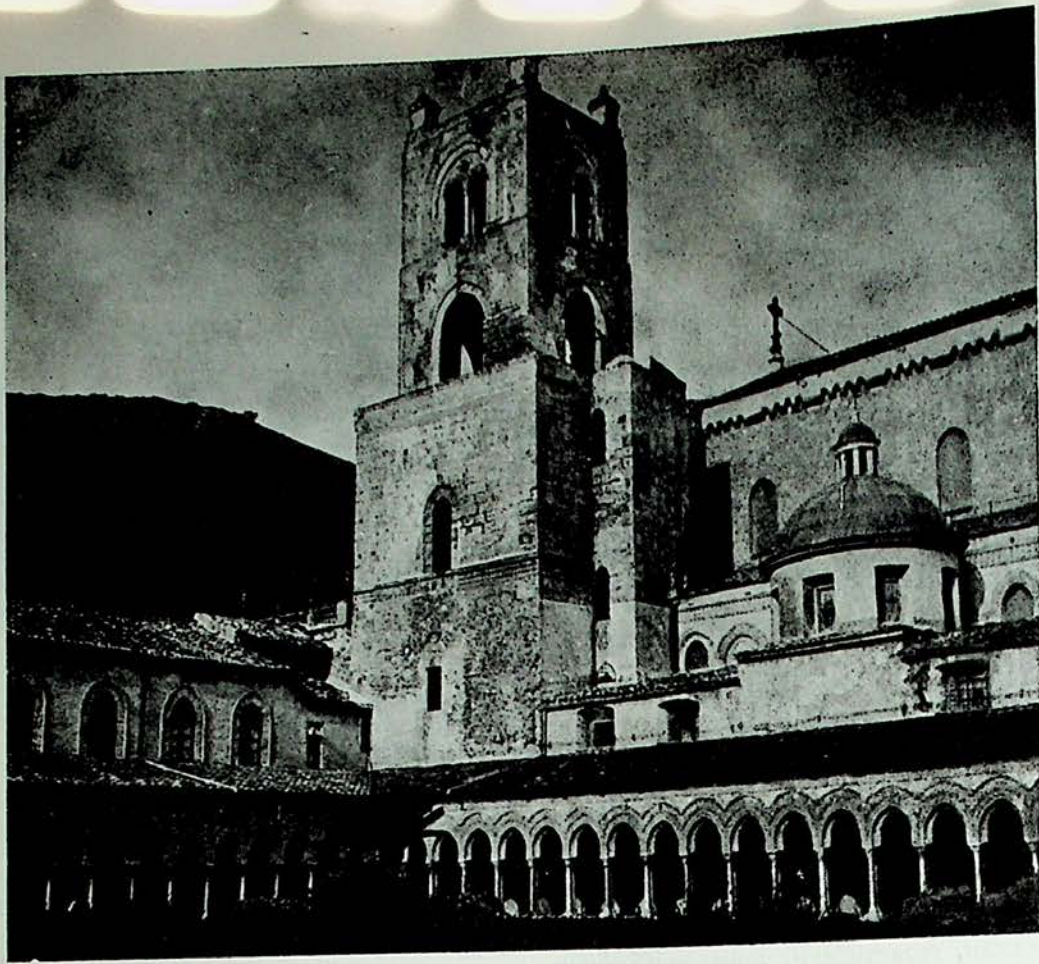
Неаполитанският залив те привлича като магнит да посетиш всички онези кътчета, села и градчета, които се гущат в гънките на околните възвишения от Мизена до Кампанела. Тръгваме за Соренто, в дъното се синее Капри. Колите се понзсят към Везувий. Летим по широка аутострада. Отбиваме се да по-

Кайро. Изглед от двора на джамията Мохамед Али

Пирамидите на Микерин, Хеопс и Хефрен в Гиза

Камбанарията на катедралата в Монреале и колонадата на стария Бенедиктински манастир

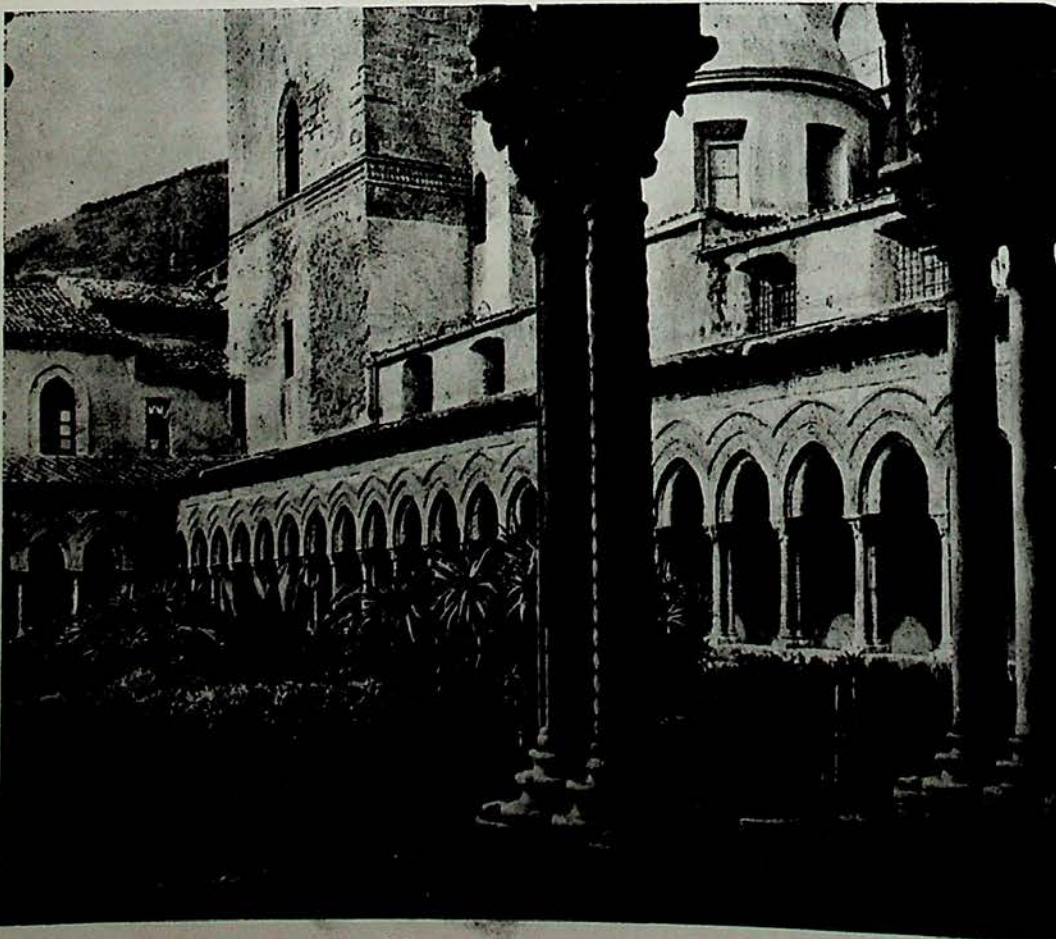

Палермо. Небостъргач в центъра на града

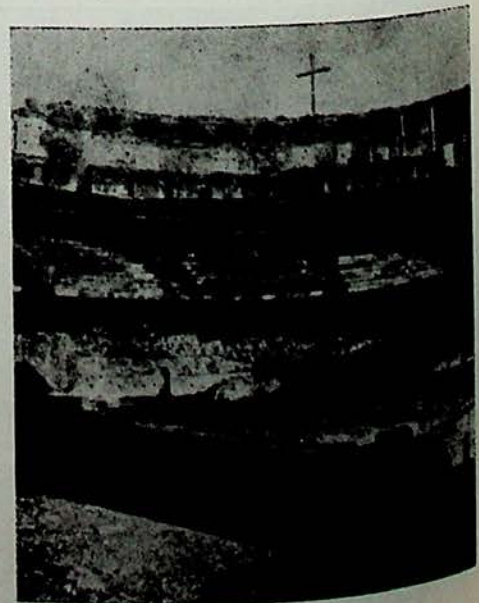
сетим Помпей. Градът е запазен почти в онзи вид, който е имал през I-вия век на н. е. На 24 август 79 г. при изригването на Везувий дебел пласт пепел и лава го е затрупала напълно. По този начин Помпей е бил консервиран в течение на почти 17 века до започване на първите разкопки.

Тишина цари днес по глухите улици на града, нарушавана от туристите от цял свят, които идват да се възхищават на неговата антична красота. Посещават редица най-забележителни паметници като форума, базиликата, къщата на Ветий, музея и др. После се отправяме за Соренто, който лежи на югоизточния край, кацнал живописно на тераси от бигор.

Около Неапол има толкова интересни по своята природна красота и архитектурно историческо значение градове и места — Амалфи, Равело, Салерно, Пестум, но времето не стига. В Италия има стотици световно известни градове и села, които могат да държат в захлас не само архитектите и хората на изкуството.

Изглед към част от двора на стария Бенедиктински манастир

О-в Сицилия. Гръко-римският открит театър в Таормина

За една нощ „Трансилвания“ преплува Тиренско море и сутринта се отзова в Палермо — столицата на остров Сицилия.

Малко градове в Италия имат съчетани на едно място толкова много архитектурни паметници от различни епохи и стилове — византийски, арабски, нормански, ренесанс, и др. Това му придава свособразен и оригинален облик. В Палермо са запазени трайни спомени, запечатани в монументални каменни летописи на архитектурата на народите, които са го населявали.

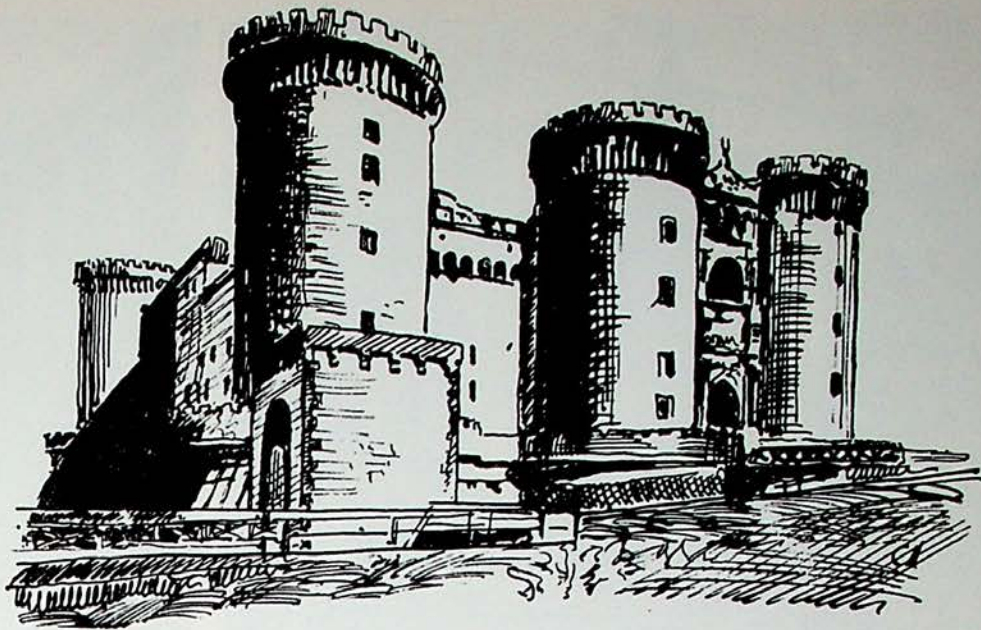
Както навсякъде в Италия, така и в Палермо има стара част на града с тесни и криви улици, където липсва зеленина и простор. Новата част е изградена с 6—7-етажни сгради с лека и опростена архитектура. В околностите на града, всред обилна, вечна зеленина се намират вилите на местните богаташи.

Посещаваме катедралата, в която са съчетани много стилове — от нормански от XII-тия век, начало на нейния строеж, до готически, ренесанс и неокласицизъм. Интересен е царският палат — стара арабска крепост от IX-тия век, в чиято вътрешност се намира дворцовия параклис от XII-тия век. Чудно красивите и реалистични мозайки във вътрешността на параклиса са запазили удивителна свежест; въпреки една възраст повече от 8 столетия те произвеждат огромно впечатление на посетителя.

На няколко километра от Палермо се намира малкият град Монреале, известен със своята катедрала — един от най-красивите нормански паметници в Италия. До катедралата е разположен стария бенедиктински манастир, чийто вътрешен двор е изграден в перистил, оформен с повече от 200 двойни колонки, орнаментирани всички по различен начин.

С тъга на сърцето се разделяме с Палермо и неговите красиви околности. През нощта „Трансилвания“ напусна кея и рано сутринта пристигнахме в Месина. Градът е известен най-вече от катастрофалното земетресение, което, през 1908 година го е разрушило напълно. Под неговите развалини са загинали близо 90.000 жители, изненадани през нощта от силния трясък и от огромната морска вълна, която го е последвала. Понастоящем градът е напълно нов, улиците са просторни и широки, средната височина на сградите е 3—4 етажа.

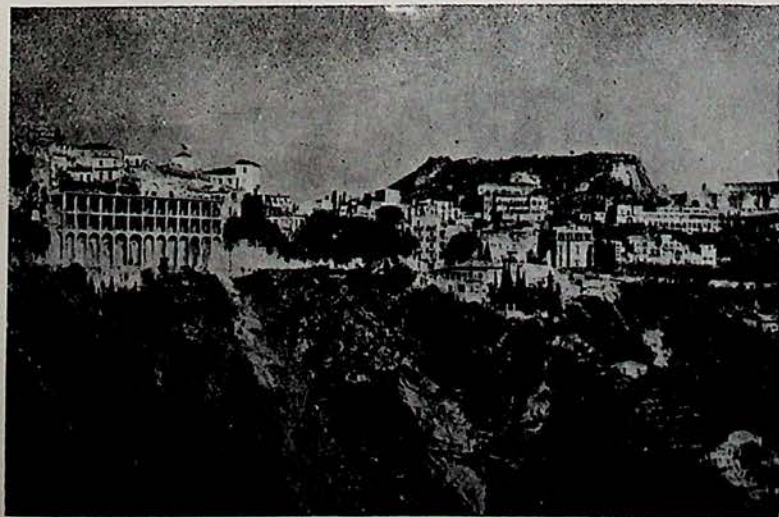
Слънчева Сицилия — градината на Италия носи многобройни белези на гръцката култура. В Селинунт, Агригенти, Сиракуза — стари гръцки колонии — са запазени редица световно известни архитектурни паметници. Таормина е едно от най-красивите кътчета на Италия — съчетание на море и планина.

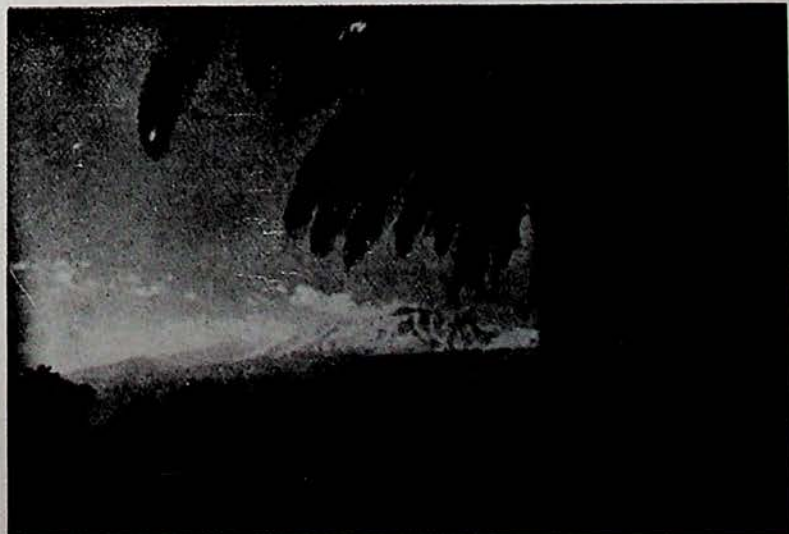
Неапол. Замъкът Анжу

Монреале. Катедралата

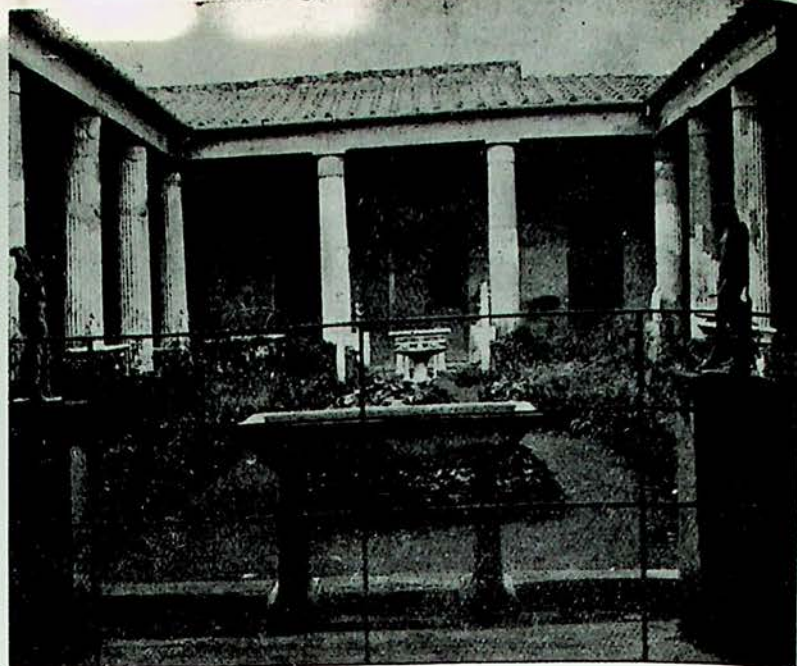
О-в Сицилия. Изглед от Таормина

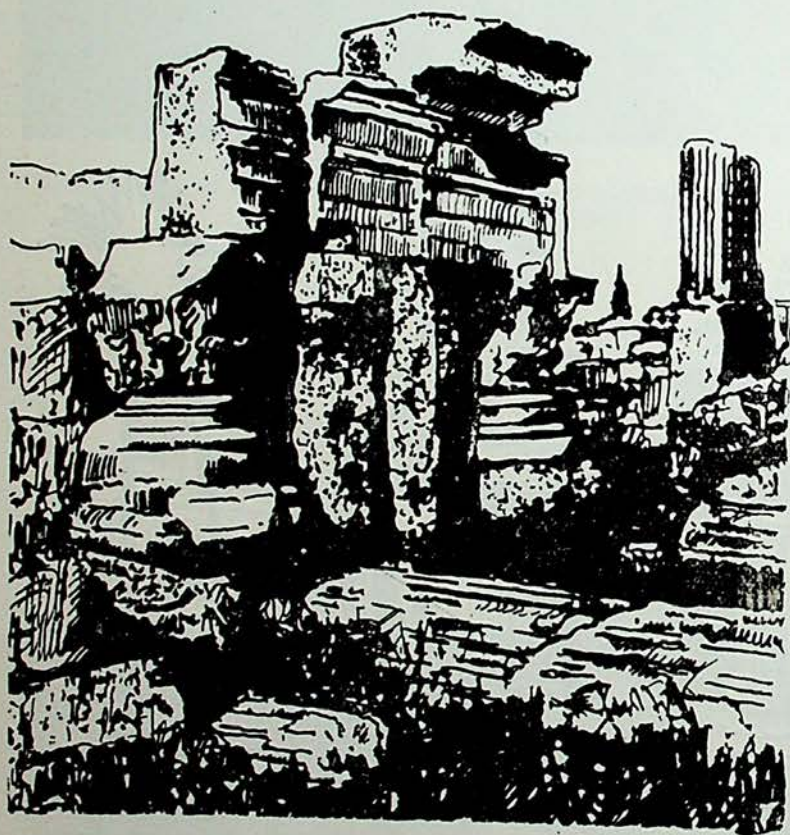
Поглед към вулкана Етна

Палермо. Катедралата

Вътрешният двор на къщата на Ветий

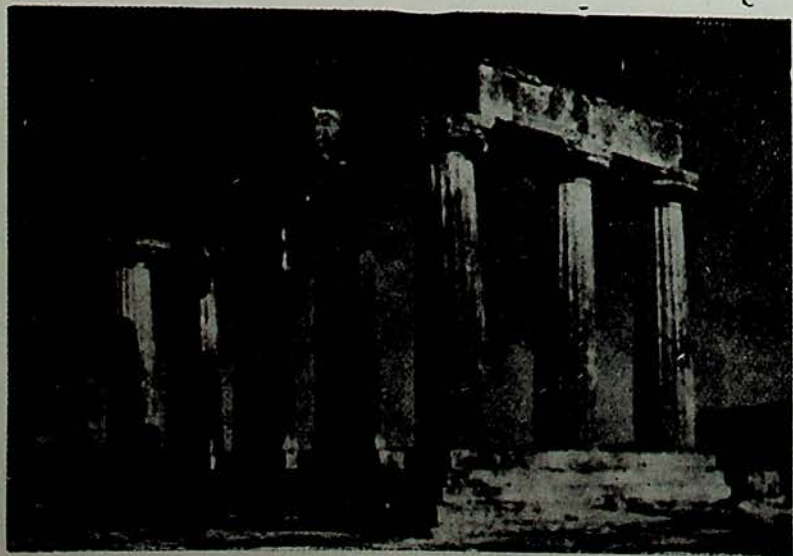

Развалини в стария
Коринт

По стръмните скатове на планината са насаждали вилите и хотелите. Лъкатушно се провира тясното шосе между къщите и градините. Там има огромен гръко-римски театър, където всяка година се играят пиеси от гръцката класика. Таормина се намира в подножието на Етна. От стъпалата на театъра се открива чудна гледка към вулкана. Долу е морето, а надалеч Етна издига високо в облаците своя вечнодимящ кратер. Впечатлението е незабравимо. Незабравима е Сицилия, цяла Италия.

Вечерта корабът напусна Месина, на път за Гърция. След две нощи и един ден прекарани отчасти в твърде бурно море, пристигнахме в Пирея.

От Пирея до Атина има 8 км. Колите се понасят по гладкия асфалт. В далечината се очертават хълмовете, на които е разположена Атина — Ликабет, Ареопаг, Пникс, Нимф и др. Ето в центъра на града и Акропола. Толкова сме слушали и чели за класическата гръцка архитектура — невъзможно е да не се възлнува човек при първото виждане на Партенона, възправил своите съвършени форми на върха на Акропола.

Коринт. Храмът на Аполон

Неапол. Нови жилищни сгради

Атина е голям град, фактически съединена с Пирея с общо население около 1,500,000 жители. Централните улици и площади са добре оформени в архитектурно-градоустройствено отношение. Има хубави и добре подредени витрини. Движението на моторни коли е твърде голямо. Крайните квартали — в които живеят работниците, рибарите, градската беднота, която не е малък процент, са изградени с ниски, едно- и двуетажни къщички с плоски покриви. В тези квартали няма никаква зеленина, те не са благоустроени.

Посетихме археологическия музей в Атина. Там се съхраняват най-големите ценности на древногръцката култура от различните епохи — омировската, архаическата, класическата и елинистическата. Бяхме в етнографския музей — Бенаки. С нетърпение очаквахме изкачването на Акропола. Колата ни доведе до подножието на върха. Позната гледка се открива пред нас — Пропилите, Храма на безкрилата победа, Ерехтейона, Партеонът, ето го и целият ансамбъл на Акропола. Тук като в огледало е отразено гръцкото изкуство от класическата епоха — наречена златен век на Перикъл — „век“, който траял само няколко десетилетия, през което време изкуството на Атина достига до най-голям разцвет.

Отделните сгради на Акропола въпреки че са третиращи обемно-архитектурно по различен начин притежават забележително единство. От Пропилите, до които се достига чрез многобройни стъпала се откроява целият ансамбъл. На дясно на най-високата площадка е Партеонът, от ляво Ерехтейонът с Кариатидите. Авторите на Партеонът — Иктин и Каликрат са разположили сградата по начин да може да се вижда още от Пропилите при оптималния ъгъл на зрението в най-благоприятна перспектива. Портикът на Кариатидите прилепен към южната плътна стена на Ерехтейонът в сравнение с Партеонът е твърде малък паметник. Цялото негово очарование се възприема, когато се разгледа по отблизо. Живописната удивителна композиция от 6-тях мраморни девойки — кариатиди радва око на зрителя повече от 23 века и въпреки пристъпите на природните стихии остава свежа и жива. Когато гледаме на Акропола жизнерадостната гръцка архитектура от класическия период неволно си спомняме думите на Енгелс: „гръцката архитектура отразява в себе си светлото, веселото съзнание... гръцката архитектура е ясен слънчев ден...“

В Атина има много архитектурни паметници и за да се изредят само трябва цели страници.

Един от най-големите паметници на древността не само в Атина, но и в цяла Гърция е храма на Зевс Олимпийски, завършен окончателно от римския император Адриан, който сам е бил талантлив архитект. Храмът е имал 108 м дължина и 41 м широчина. Останалите колони днес красноречиво свидетелствуват за неговия грандиозен обем.

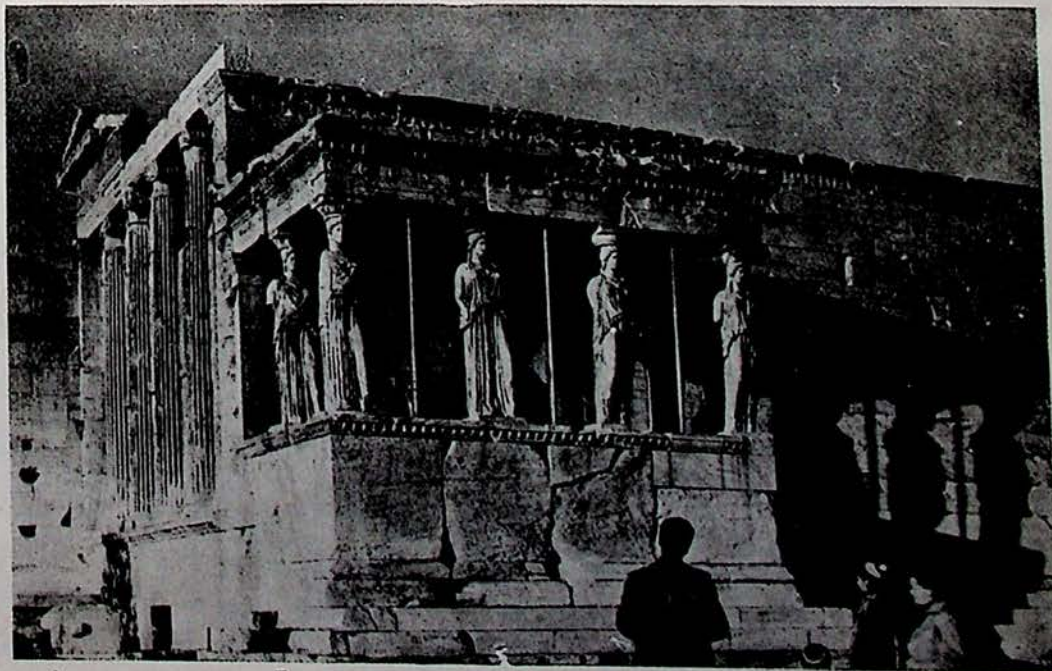
На другия ден след нашето пристигане в Атина, заминахме за стария Коринт, разположен на 3 часа път с автобус от столицата. Слънцето блестеше на бистрото небе. Морето беше свършено гладко. Пътят минава все по крайбрежието. Наблизо е остров Саламин, известен с това, че тук гърците под ръководството на Темистокъл са нанесли решително поражение на персийската флота на Ксеркс в края на V-тия век преди нашата ера. Пресичахме Коринтския канал, вкопан в скалата на 80 м дълбочина, който свързва Егейско море с Ионийско море. Каналът е дълъг повече от 6 км, но горе от моста на шосето, което минава над него изглежда като че ли двата му края могат

Атина. Партеонът

Атина. Западно лице на Партеонът

Атина. Кариатидите и Ерехтейонът

Партемона. Изглед от изток

Партемона. Изглед от Пропиленте

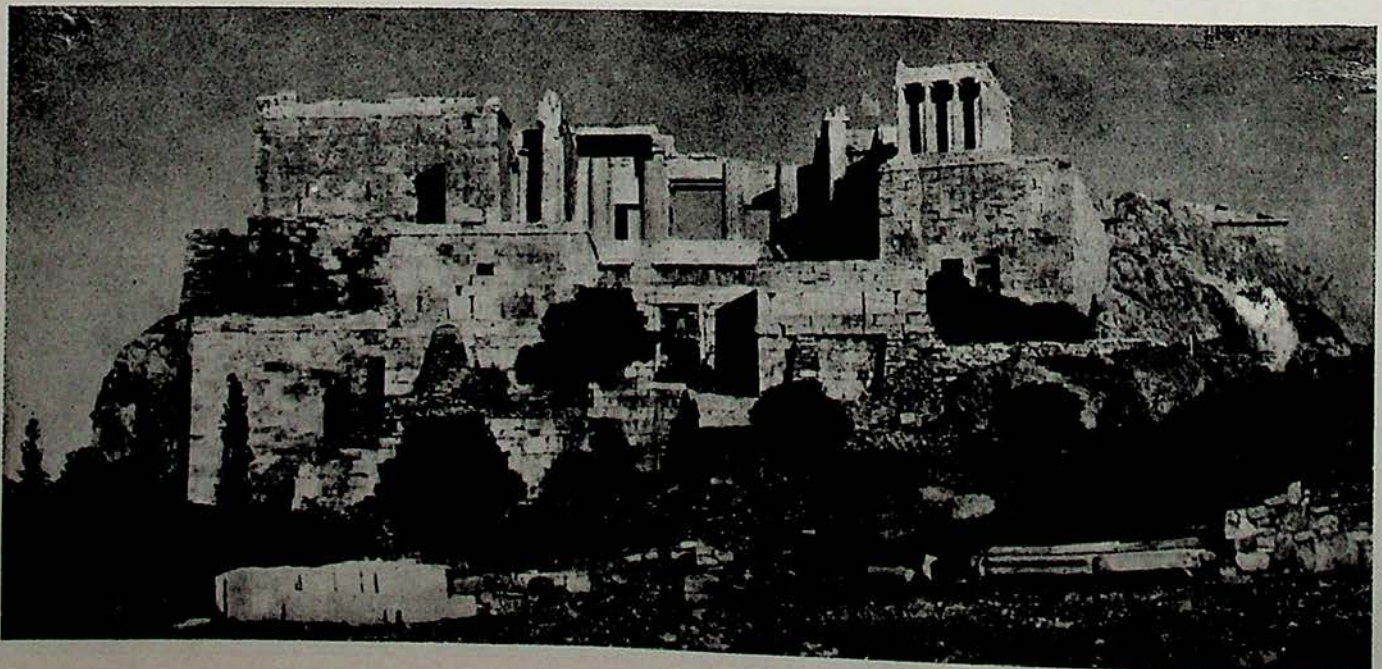
Атина. Храмът на Тезей

да се достигнат с ръка — толкова въздуха е чист и видимостта голяма.

Коринт е бил основан много преди началото на нашето летоисчисление, но е получил най-голям разцвет през VIII и VI в. преди нашата ера, когато от коринтците са били основани редица колонии в Италия и Сицилия.

Най-добре запазени паметници в Коринт са развалините на Агората, Одеона и театъра. От храма на Аполон са запазени няколко дорийски колони, изсечени от цели каменни блокове. Многобройните остатъци от статуи, капители, барелефи и др. са събрани в отделен музей. Следобед се върнахме в Атина. Малкото време, което оставаше посветихме пак за разглеждане на Акропола, театъра на Дионисий, Одеона на Ирод Атикос.

Същата вечер от Пирея „Трансилвания“ взе курс към Цариград. Морето беше тихо, времето ясно и студено, всички околни планини бяха покрити със сняг. На другия ден привечер преминахме през Цариград и Босфора. Завърнахме се в родината след като бяхме пропътували по море повече от 5,000 км.

Атина. Общ изглед на Акропола

ХРОНИКА НА V МЕЖДУНАРОДЕН КОНГРЕС НА АРХИТЕКТИТЕ В МОСКВА, 20—27 ЮЛИ 1958 ГОДИНА

Петият международен конгрес на архитектите в Москва представлява изключително събитие в живота на архитектите от всички страни и важен етап в развитието на световното градоустройство.

Изнесените 12 доклада върху основните теми, свързани с проблема за строителството и реконструкцията на градовете през периода 1945—1947 г., станалите изказвания и дискусии по тези доклади, както и съпровождащата конгреса международна изложба на градоустройствени проекти и фотоснимки от техните реализации на повече от 130 града от 30 страни, представлява богат материал за изучаване и изводи за по-нататъшното развитие на градоустройствена наука и практика. В настоящата хроника в кратко резюме се дават основните моменти от докладите и изказванията по тях.

В навечерието на откриването на конгреса председателят на Изпълкома на Московския градски съвет др. Н. Бобровников даде голям прием за всички конгресисти в колонната зала и ги приветства със слово, подчертаващо значението на този конгрес. Темата на конгреса, каза той, а именно строителството и реконструкцията на градовете, е близка на всички народи. Ето защо обмяната на опит в тази област се явява факт с голямо обществено значение. Най-добрите постижения на градоустройството изкуство трябва да се поставят в служба на цялото човечество. Затова V международен конгрес на архитектите ще способствува за сближението на архитектите от всички страни и за развитие на тяхната благородна дейност.

Председателят на Международния съюз на архитектите Х. Мардонес—Рестат от Чили отговори на Н. Бобровников, подчертавайки твърдата воля на архитектите от всички страни да си сътрудничат и работят за доброто на хората чрез правилното строителство и реконструкция на градовете и да се борят за запазването на мира в света, без което техният творчески труд е немислим.

На следващия ден — на 21 юли 1958 г. в 10 часа в голямата зала на Кремълския дворец стана тържественото откриване на конгреса. От името на Съветското правителство конгресът бе приветстван от председателя на Държавния комитет по строителство при Министерския съвет на СССР В. А. Кучеренко. Той изтъкна, че за съветските хора V международен конгрес на архитектите има особено голямо значение, тъй като цялата история на развитието на съветската държава е свързана с непрекъснат процес на преустройство на старите градове и строителство на нови градове. Остротата на градостроителната проблема стана особено силна след II-та световна война, тъй като причини невиджани в историята разрушения преди всичко на градовете. Повече от 1700 града и селища са били превърнати в развалини, унищожени са били около 70 милиона квадратни метра жилищна площ и повече от 25 милиона души са останали без покрив. Понастоящем големите проектантски организации в СССР, специализирани в областта на

градоустройството, разработват както районни, така и градоустройствени планове, но това още не е достатъчно. Съветските архитекти работят при особени условия, които се определят от гигантските мащаби на реалното строителство. Поради това, развитието на съвременната градоустройствена наука и практика чрез обмяна на опит ще помогне да се осигурят на хората най-добри условия за живот. „Ние ще оценим, заключи Кучеренко, като знак на дружба и внимание, ако дошлите от всички страни специалисти ни помогнат в решаването на нашите сложни градоустройствени въпроси. Ние сме уверени, че развивайки дълбоко специалните градоустройствени въпроси, конгресът ще направи голям принос в борбата за всеобщ мир и за сътрудничество между народите.“

Конгресът бе поздравен и от председателя на Изпълкома на Московския градски съвет Н. Бобровников, който изтъкна сложността на градоустройствените проблеми на Москва и размера на градоустройствените мероприятия и огромно строителство, които Московският градски съвет провежда в изпълнение на генералния план на Москва. Поуката, която московските градостроители ще извлекат от конгреса, е голяма и затова той пожелава успех в работата му.

На това тържествено заседание произнесе реч и председателя на МСА Х. Мардонес—Рестат, който изтъкна, че около 100.000 архитекти, представители на повече от 40 страни, организирани чрез своите национални архитектурни секции, влизат в Международния съюз на архитектите. Делегатите на всички национални секции, независимо от техния идеологически и политически убеждения, с радост са решили да се проведе

V международен конгрес във величествената столица на СССР. Поемайки „щафетата“ на предишните конгреси, станали в Лозана, Рабат (Мароко), Лисабон и Хага, съветската архитектурна секция на МСА с ентузиазъм е организираща по блестящ начин настоящия конгрес. Той изрази благодарност конкретно на всички, които са взели активно участие за подготовката на конгреса и изтъкна отговорността на задачата, която е поставена за разработване на този конгрес. По изчисления на специалисти демографи, съвременният свят наброява около 2650 милиона човека и, че по груби изчисления броят на обитателите на нашата планета през следващия четвърт век ще се увеличи с около един милиард души — т. е. колкото човечеството е наброявало изобщо в средата на XIX в. За да се осигурят жилища на този нов милиард от хора архитектите от целия свят трябва да построят приблизително 5000 града за по 200.000 жители всеки. Това показва, че градостроителите, архитектите и инженерите трябва да строят ежегодно в света по 200 такива нови градове. Ясно е, че следващите години ще изскват от градостроителите ясни перспективни предвиждания. Изключително бързият ръст на населението не позволява да се допускат каквито и да са колебания или нереални фантазии. Независимо, дали се касае за

хора, които живеят в градове или села, градоустройствената задача остава с еднаква сложност. Освен това съществуващите градове с необходимите им реконструкции или възстановяване от разрушения поставят също постоянни задачи на градостроителите. Но ние ще изпълним тези задачи лесно ако не биха се появявали нужди за възстановяване на разрушени от необузданата стихия на войната градове и селища. Затова от трибуната на този конгрес ние трябва да издигнем глас, щото благородният дух на хуманността и добрата воля на правителствата да предотвратят запалването на нови войни. Това ще позволи на нашите синове да изпълнят задачата по обезпечаване на най-добри условия за живот на този нов милиард хора, който ще се прибави към населението на земята в близкия четвърт век.

Накрая произнесе кратка реч и президента на V международен конгрес на архитектите академик П. В. Абросимов, който от името на организационния комитет на конгреса и съветските архитекти поздравя всички делегати и изтъкна, че съветските архитекти придават изключително голямо значение на този конгрес, на който ще се направи равнометка на градоустройственото дело в света след войната.

След тържественото откриване делегатите се запознаха с всички сгради и музейни зали на Кремълския ансамбъл.

Деловата работа на конгреса започна на 21 юли в 3 часа в голямата зала на Московския държавен университет „Ломоносов“, разположен на Ленинските възвишения. След приветствията на директора на изкуствата и литературата при ЮНЕСКО Дар, академик Николай Баранов изнесе основния доклад на конгреса — „Съвременното градоустройство“. В него и въз основа на материалите на националните секции се прави обща характеристика на градоустройството през периода 1945—1957 г., като се подчертават главните проблеми на съвременното градоустройство и пътя за тяхното разрешаване. Главната отличителна черта на градоустройството след войната е необходимостта от бързо възстановяване на огромните разрушения и бързият ръст на градското население поради развитието на промишлеността. Най-важният проблем на градоустройствената практика през този период е жилищното строителство, както и обстоятелството, че градоустройственото планиране се свързва с районното планиране. В последните години с особена острота се поставя въпроса за ограничаване по-нататъшния ръст на големите градове и нуждата от изграждане на сателитни градове. Огромно значение за живота в градовете има правилната организация на градския транспорт и въпросите за скоростта и безопасността на движението и лесното паркиране на колите. Затова идеята за разрешаване на движението в две нива напоследък добива реална оценка. Огромните размери на строителството и на благоустройствените мероприятия в градовете правят въпросите за икономиката и за правилното използване на градската територия едни от най-важни-

те. Заедно с това обаче частната собственост на земята и на сградите в страните, където тя съществува, представлява голяма трудност за градоустройствените реализации.

Особено сложен и още не намерил своето правилно разрешение въпрос е този за архитектурно-художествения образ на градовете, който е свързан и с идейно-художественото мировъзрение на архитектите. Въпросът за традициите и за новаторството в архитектурното творчество чакат още своето разрешение.

Докладчикът формулира като най-важни и предстоящи за разрешение градоустройствени въпроси:

Реконструкцията на старите градове; строителство на новите градове; разселение на населението и урегулиране ръста на градовете; градското движение и транспорт; оздравяване на градовете и тяхното инженерно-техническо съоръжаване; индустриализация и икономика на строителството; архитектурно-художествени въпроси при развитието на градовете и реализация на градоустройствените планове.

Успешното разрешаване на всички тези проблеми е немислимо без помощта на науката, затова е необходимо да се ускори разработката на основните градоустройствени проблеми, държейки сметка за развитието на науката и техническия прогрес в нашето време. Но всичко това е свързано и с осигуряването на мира в света, без което градостроителите не могат да изпълнят своите творчески задачи.

След основния доклад започна изнасянето на докладите по трите основни теми.

По първа тема — „Архитектурно-планировачни въпроси при изграждането на градовете.“

1. Проф. К. Ван-Естерен от Холандия в своя доклад „Проектът — неговите функционални и естетически страни“ — разглежда развитието на градоустройството в западните страни и по-специално относно преустройството на старите градове, на Западна Европа, които се отличават с голяма плътност на обитаване, което се явява сега главния проблем. Затова една от главните задачи на западното градоустройство и особено в Англия е да се предвижда децентрализация на населението и на промишлеността. Но тук се срещат големи трудности, понеже тези мероприятия изискват огромни средства.

След това в доклада се прави анализ на структурата и основните елементи на града, като се изтъква взаимовръзката между промишлените и жилищните зони. Докладчикът изтъква, че жилищните райони трябва да се проектират за не по-малко от 30,000 жители. Гъстотата на обитаването в зависимост от характера на строителството в различните западни страни варира — напр. в предградията на Копенхаген — от 25 до 75 ж/ха, а в гр. Магдебург, Лайпциг и другаде — от 450 до 500 ж/ха. В Англия като първична жилищна единица се взема комплекс от 200 до 300 жилища, обграден от главни магистрали. В жилищните комплекси училището се явява главния градообразуващ елемент. Относно озеленяването се предвижда от 20 до 50 кв. м на жител обществена зеленина и спорт.

Докладчикът се сприя специално върху трудностите за намиране места за паркиране в големите градове.

2. Арх. А. Линг от Англия в своя доклад „За градоустройствената практика в западноевропейските страни“ се сприя главно върху строителството на новите градове и разрушените от войната. Той изтъква, че от западните страни само в Англия строителството на нови градове след войната заема по-голямо място. В неговата родина се строят 15 нови градове, от които 10 са градове-спътници (сателити) на Лондон и на Глазгоу. По

отношение размера на градското население Линг смята, че становището на Ховард за оптимално население от 50,000 жители не е правилно и, че размерът на градовете трябва да се определя в зависимост от икономическите, географските и социалните условия. Той може да до- стигне 100 и повече хиляди жители. Говорейки за плановата схема на новите градове, докладчикът изказа опасения от увлечението на градостроителите за откритите пространства и, че е необходима известна компактност на града, която да му даде по-голяма цялостност. Той смята, че е необходимо да се отдели повече внимание за организирането на пешеходното и автомобилно движение по улиците на две различни нива, като пешеходците се движат на второ по-високо ниво (тротоари на II етаж), а нивото на земята се пази за движението на коли- те и тяхното паркиране. Докладчикът изтъкна непреодолимите трудности от частната собственост на земята и сградите за реализиране на градоустройствените мероприятия в западните страни. Комплексното застрояване на градовете има голямо преимущество, но заедно с това носи и недостатъчна гъвкавост. Тук той се сприя по-нашироко върху въпросите за културно-художествения образ на градо- вете, които трябва да се изграждат с човешки мащаб и да лъхат жизнерадост- ност и хармония. А. Линг предлага да се организира международен конкурс за най-добър проект за съвременен град.

3. Китайският докладчик проф. Лян- Си-Чен в своя доклад „За градоустрой- ствената практика в страните на Източна Азия“ направи преглед на строителството и възстановяването на градовете в Ки- тайската народна република, Корейската демократична република и Япония, къ- дето войната е оставила огромни раз- рушения. В Япония правителството е у- върдило през 1951 г. план за държав- ното развитие, което предвижда изработ- ването на схеми за районно планиране на 19 района. В Корейската и Китайската републики районното планиране е свър- зано с държавното планиране за разви- тие на народното стопанство. По отноше- ние размера на градовете, докладчикът изтъкна, че за китайските условия е най- целесъобразно да се строят средни и малки градове, като за Китай под ду- мата среден трябва да се разбира град с население от 200—300 хиляди а даже и 400—500 хиляди жители. Град- ското движение в източно-азиатските страни се развива много неравномерно. Но неговото урегулиране се търси по пътя на правилното разпределение на производствените зони и жилищните райони. В Китай и Япония се вземат съ- що мерки да се спре растежа на най-го- лемите градове чрез децентрализация на промишлените предприятия и строител- ство на градове-сателити. Според доклад- чика индустриализацията на строител- ството позволява създаването на архи- тектурни ансамбли. Една от най-важните градоустройствени задачи в азиатските страни е намаляване гъстотата на обита- ването в големите градове и особено в старите градски части.

4. Арх. Г. Чърчил от САЩ в своя до- клад за „Градоустройствената практика в страните на Северна Америка“ се сприя главно върху градоустройственото де- ло на САЩ, където преустройството на градовете има голямо значение. Пора- ди огромното развитие на промишленост- та през последните 50 години американ- ските градове в значителна степен вече не отговарят на съвременните изисква- ния. Особено важен проблем е бурното развитие на автомобилния транспорт, а от там и бързото разрастване на градо- вете и строителството на специални авто- мобилни пътища и автостради. По този въпрос докладчикът дава редица приме- ри и начина на тяхното разрешение.

5. Арх. Е. Лърайн от Чили в своя до- клад говори за градоустройствената практика в страните на Латинска Амери- ка, където икономическото ниво и стан- дарт на живота са много ниски в срав- нение с другите страни. Доклад- чикът направи преглед на градоустрой- веното дело в Аржентина, Бразилия, Ве- нецуела, Куба, Мексико, Уругвай, и Чи- ли. На края той направи предложение да се създаде постоянна комисия по градо- устройство с консултантско-изследова- телски характер, която да сътрудничи в тази област на икономическата комисия при ООН.

6. Чл. кореспондент В. А. Шквар- ков — Директор на Института по градо- устройство и районно планиране при Съветската академия за строителство и архитектура, в своя доклад разгледа ар- хитектурно-планировачните въпроси при строителството и реконструкцията на градовете в социалистическите страни на Европа. Градоустройственото дело в те- зи страни се осъществява във връзка с развитието на тяхното народно стопан- ство и в интерес на всички жители. До- кладчикът изтъкна, че различните ета- пи в строителството на социализма в те- зи страни и различните техни географ- ски условия и национални традиции не пречат разрешаването на градоустрой- ствените проблеми да става на единни принципи. Оптималните размери на но- вите градове трябва да бъдат около 200—300 хиляди жители, а на градовете спътници — от 30 до 80 хиляди жители. Основната структурна единица на гра- да се явява жилищния микрорайон с площ от 20 до 50 хектара, с население от 5 до 15 хиляди жители и със застроя- ване от предимно 3, 4 и 5 етажни жи- лищни сгради. Характерна особеност на архитектурата на съвременния град се явява огромния мащаб на масовото жи- лищно строителство, което създава принципиално новата градоустройствена основа. Архитектурният образ на отдел- ната жилищна сграда вече губи своето значение пред образа на цялостния комплекс.

На 22 юли след обед — след при- ключване на изброените по-горе доклади по I тема, се откри дискусия по тях. Първ се изказа арх. Новотни — ръководите- ля на генералния план на Прага, който говори за принципите на изграждането на центъра на чехословашката столица, където са се явили противоречивите изисквания от една страна да се запази исторически обособения се характер на центъра с високо художествена архи- тектурна стойност, а от друга — нужди- те на съвременния живот и особено на голямото градско движение.

Арх. В. А. Каменски — главен архи- тект на Ленинград изложи градоустрой- ствените задачи на Ленинград и свърза- ните с това строителства и благоустрой- ствени мероприятия.

Арх. Я. Бен-Сира от Израел изтъкна, че населението на неговата страна за последните 10 години се е увеличило 3 пъти, което прави районно-разселищни- те проблеми най-важни от градоустрой- ствено гледище. Тяхното решение се за- труднява от една страна от отсъствието на промишленост, а от друга — от теж- ките строителни условия в пустинните райони. След това той разказа за голе- мите озеленителни работи, които се про- веждат в израелските градове и за раз- селението плътността на големите гра- дове.

Арх. М. Бедрак — професор от Чили се сприя главно върху въпросите на рай- онното планиране в неговата страна и връзката му с градското планиране. Столицата на Чили — Сант-Яго е увеличи- ла своето население за последните 20 го-

дни с 80% поради изграждането на промишлени предприятия. Необходимото разширение на главните магистрали обаче се оказало много скъпо и трудно осъществимо. Той изтъкна значението на градовете-спътници за разрешаването на градоустройствените проблеми на големите градове. Заедно с това изказа пожелание този конгрес да бъде последен, на който се говори за военни разрушения.

Арх. Лебретон от Франция говори на дълго за защитата на градските жители от шума и вредните автомобилни газове. Разположението на жилищните блокове по отношение на улицата има огромно значение за шума. Във връзка с това трябва да се мисли и за разположение на стаите, от които тези за живеене трябва да бъдат обърнати към противоположната на улицата страна. За разпространението на шума има значение и слънчевата инсолация, разпределението на блоковете и зелените насаждения, както и класификацията на улиците на съобщителни и жилищни. Арх. Лебретон препоръчва за съобщителните артерии напречен профил с две платна и по средата зелени насаждения, които да поглъщат шума. Борбата срещу вредните автомобилни газове изисква ориентация на жилищните помещения към вътрешно-кварталните градини. Непрекъснато увеличаващото се автомобилно движение налага създаването на главни съобщителни артерии богато озеленени, кръстовища разрешени на няколко нива, а за транзитното движение — обхождащи населените места магистрали.

Арх. Г. Хопп от ГДР — Председател на Съюза на архитектите от ГДР, изложи принципите на социалистическото градоустройство в неговата страна. Той даде за пример възстановяването на гр. Дрезден, чиито исторически градски център е напълно възстановен.

Арх. Ж. П. Вуга от Швейцария изтъкна, че гъстотата на обитаването на градовете е по-правилно да се измерва в количество застроена площ на хектар, а не в жители на хектар. Въпросът за гъстотата на обитаване се явява взят инструмент за градоустройственото планиране.

Арх. Е. Каниас Абрил от Куба съобщава, че сега в неговата страна е създадена специална градоустройствена комисия („Хунта“), която ръководи градоустройственото дело в цялата страна. Той предлага, конгресът да изработи ефективни препоръки, които ще бъдат от голяма полза за архитектите от всички страни при разрешаването на градоустройствените задачи. Конгресът трябва да предложи на правителствата в бюджетите на техните страни да се предвидят повече средства за жилищно строителство.

Проф. Л. Пичинато от Италия счита че изказалите се преди него са отделили много малко внимание на важните градоустройствени въпроси, поставени тук на дискусивно обсъждане и по-специално върху структурата на новите градове и новия облик на съществуващите градове. Градът трябва винаги да се разглежда като цялостен организъм. Ширините на улиците в стария град не трябва да се изменят механически, защото е необходимо да се запази неговият цялостен характер. Затова е по-правилно развитието на съществуващите градове да се осигурява чрез изграждането на нови градски райони. Примерът с реконструкцията на гр. Ми-

лано показва отрицателните последствия от неспазването на горния принцип.

Арх. Ким-Ден-хи — Председател на Съюза на архитектите от Корейската Народна Република, разказа за опита от възстановяване и реконструкция на корейските градове, които са били жестоко разрушени от войната. Сега се обръща особено внимание на благоустройството и озеленяването на градовете и особено на столицата Пхенян, около която са проектирани десетки извънградски лесопаркове. Той говори за грешките, допуснати при съставянето на генералните планове в Корея и новите насоки на планирането на базата на жилищните райони и микрорайони.

Проф. А. Гютон от Франция — Председател на градоустройствената комисия при МСА, говори за важността на научно-аналитическите работи при градоустройственото планиране, както и за архитектурно-художествените въпроси, свързани с интуицията, с естетическите разбирания на архитекта и с неговата творческа индивидуалност. Той подчерта, че изборът на едно или друго решение въз основа на конкретни данни, т. е. преминаването от теорията към практиката, е свързан с творческото разбиране на архитекта. Трябва особено да се пазим от сухите и шаблонни решения, лишени от индивидуалност.

И. Лавейко — главен архитект на Москва — разказа за изпълнението на генералния план за реконструкция на съветската столица и за предстоящите огромни строителни задачи. До 1966 г. е необходимо ежегодно в Москва да се строят по 100 хиляди квартири. С цел да се облекчи Москва, се предвижда създаването около нея на редица градове-спътници, строителството на първия от които ще започне от 1959 г. Във връзка с това Лавейко подчерта, че за съветските архитекти представлява голям интерес да се разучи практиката на строителство на сателитни градове в Англия.

Проф. Г. Густо от Румъния говори за развитието на градското строителство в Румъния, на което главната задача е обезпечаване населението с жилища. Румънските архитекти смятат, че броят на населението на повечето от техните градове (изключая Букурещ) не трябва да надминава 150 хиляди жители, а броят на населението в малките градове трябва да се ограничи от 25 до 60 хиляди жители.

Проф. Л. Тонев от България се сприя върху разслоението на населението в градовете и необходимостта да се установи за тях една явна класификация, опряна на градоустройствени показатели. До сега в различните страни съществуват различни класификации на градовете, изхождайки само от броя на населението. По-правилно ще бъде обаче, ако класификацията на градовете излиза от един градоустройствен модул, какъвто е жилищният микрорайон от около 8 000 жители. Освен това при класификацията трябва да се имат предвид и градоустройствените характеристики на града — неговата гъстота на обитаване, плътност на застрояване и средна етажност. По въпроса за гъстотата на обитаването той изтъкна, че тя не трябва да варира във връзка с етажността, а трябва да се установи една уравновесена постоянна гъстота на обитаване, което налага плътността на застрояването да бъде обратно пропорционална на етажността. Безспорно, при съществуващите градове този принцип не може да се спазва точно, особено при наличието на частната

собственост на терена и сградите. На края той говори и за градското движение, което трябва да се разреши комплексно, държейки сметка за техническия прогрес на нашата атомна епоха, която може да ни позволи да правим и подвижни тротоари по или над улиците.

Арх. К. Ичиура от Япония направи характеристика за съвременната строителна практика в Япония и даде за пример изграждането на един жилищен район от 4-етажни сгради в Токио. Той съобщи, че кооперативното жилищно строителство в Япония има голямо развитие.

Проф. Р. Метью от Англия, подпредседател на МСА, говори за реконструкцията на градовете, като се сприя по-специално върху онези въпроси, които трябва да намерят място в общата резолюция на конгреса, отразени в докладите и изказванията. В резолюцията трябва да намерят особено място въпросите за разселването на населението на градовете, за градската комуникация и за архитектурно-художествения образ.

Арх. И. Груза — секретар на Съюза на архитектите от Чехословакия — настоява за бързото разрешаване на проблемите за реконструкция на малките градове, за които досега не е отделено необходимото внимание, като изтъкна онези основни въпроси, които трябва да се имат предвид при тези задачи. Под малки градове според него трябва да се разбират селища от 20 до 50 хиляди жители. При планирането на тези градове трябва да играе важна роля отчитането на местните условия — релеф, зелени насаждения, архитектурен характер и пр.

Проф. Ван-ден-Брук от Холандия — член на Изпълнителния комитет на МСА — говори върху една от най-главните теми на конгреса — естетическата страна на градоустройството. За основа на дискусиата по този въпрос трябва да служат материалите на националните секции. Ораторът смята, че съвременния град се характеризира преди всичко с жилищните комплекси. Затова трябва да се избягва монотонността на тяхното застрояване, като се строят различни типове жилищни сгради с различна етажност, което ще позволи да се създаде една жизнерадостна обемно-пространствена композиция. Той говори и по въпроса за пренаселение на градовете, като след това направи критика на строителството на монументални здания за създаване „силует“ на града.

Арх. Б. Лордкипанидзе от Грузинската ССР говори за нуждата от комплексно разрешаване въпросите на градското движение, инженерните мероприятия и художествения облик, държейки сметка и за исторически обособилата се структура на града. Той изтъкна значението на планомерната етапност в приложението на генералните планове.

Арх. Маро от Франция разказа за впечатлението, което е произвела Москва на френските делегати, някои от които са били поразени от монументалността на панорамата на Москва. Той намира обаче, че мащабът на високите сгради е свръхчовешки и отправя въпрос към съветските архитекти, как мислят да създадат преход между тези гигантски сгради и останалото строителство на града, което трябва да бъде в близък до човека мащаб. Архитектурата на някои от новите сгради му се струва остаряла, а в други не е достатъчно отчитан интересът на жителите.

те. Заедно с това обаче частната собственост на земята и на сградите в страните, където тя съществува, представлява голяма трудност за градоустройствените реализации.

Особено сложен и още не намерил своето правилно разрешение въпрос е този за архитектурно-художествения образ на градовете, който е свързан и с идейно-художественото мировъзрение на архитектите. Въпросът за традициите и за новаторството в архитектурното творчество чакат още своето разрешение.

Докладчикът формулира като най-важни и предстоящи за разрешение градоустройствени въпроси:

Реконструкцията на старите градове; строителство на новите градове; разселение на населението и урегулиране ръста на градовете; градското движение и транспорт; оздравяване на градовете и тяхното инженерно-техническо съоръжаване; индустриализация и икономика на строителството; архитектурно-художествени въпроси при развитието на градовете и реализация на градоустройствените планове.

Успешното разрешаване на всички тези проблеми е немислимо без помощта на науката, затова е необходимо да се ускори разработката на основните градоустройствени проблеми, държейки сметка за развитието на науката и техническия прогрес в нашето време. Но всичко това е свързано и с осигуряването на мира в света, без което градостроителите не могат да изпълнят своите творчески задачи.

След основния доклад започна изнасянето на докладите по трите основни теми.

По първа тема — „Архитектурно-планировачни въпроси при изграждането на градовете.“

1. Проф. К. Ван-Естерен от Холандия в своя доклад „Проектът — неговите функционални и естетически страни“ — разглежда развитието на градоустройството в западните страни и по-специално относно преустройството на старите градове, на Западна Европа, които се отличават с голяма плътност на обитаване, което се явява сега главния проблем. Затова една от главните задачи на западното градоустройство и особено в Англия е да се предвижда децентрализация на населението и на промишлеността. Но тук се срещат големи трудности, понеже тези мероприятия изискват огромни средства.

След това в доклада се прави анализ на структурата и основните елементи на града, като се изтъква взаимовръзката между промишлените и жилищните зони. Докладчикът изтъква, че жилищните райони трябва да се проектират за не по-малко от 30,000 жители. Гъстотата на обитаването в зависимост от характера на строителството в различните западни страни варира — напр. в предградията на Копенхаген — от 25 до 75 ж/ха, а в гр. Магдебург, Лайпциг и другаде — от 450 до 500 ж/ха. В Англия като първична жилищна единица се взема комплекс от 200 до 300 жилища, обграден от главни магистрали. В жилищните комплекси училището се явява главния градообразуващ елемент. Относно озеленяването се предвижда от 20 до 50 кв. м на жител обществена зеленина и спорт.

Докладчикът се сприя специално върху трудностите за намиране места за паркиране в големите градове.

2. Арх. А. Линг от Англия в своя доклад „За градоустройствената практика в западноевропейските страни“ се сприя главно върху строителството на новите градове и разрушените от войната. Той изтъква, че от западните страни само в Англия строителството на нови градове след войната заема по-голямо място. В неговата родина се строят 15 нови градове, от които 10 са градове-спътници (сателити) на Лондон и на Глазгоу. По

отношение размери на градското население Линг смята, че становището на Хонивард за оптимално население от 50,000 жители не е правилно и, че размерът на градовете трябва да се определя в зависимост от икономическите, географските и социалните условия. Той може да достигне 100 и повече хиляди жители. Говорейки за плановата схема на новите градове, докладчикът изказа опасения от увлечението на градостроителите за откритите пространства и, че е необходима известна компактност на града, която да му даде по-голяма цялостност. Той смята, че е необходимо да се отдели повече внимание за организирането на пешеходното и автомобилно движение по улиците на две различни нива, като пешеходците се движат на второ по-високо ниво (тротоари на II етаж), а нивото на земята се запази за движението на колите и тяхното паркиране. Докладчикът изтъкна непреодолимите трудности от частната собственост на земята и сградите за реализиране на градоустройствените мероприятия в западните страни. Комплексното застрояване на градовете има голямо преимущество, но заедно с това носи и недостатъчна гъвкавост. Тук той се сприя по-нашироко върху въпросите за културно-художествения образ на градовете, които трябва да се изграждат с човешки мащаб и да лъхат жизнерадостност и хармония. А. Линг предлага да се организира международен конкурс за най-добър проект за съвременен град.

3. Китайският докладчик проф. Лян-Си-Чен в своя доклад „За градоустройствената практика в страните на Източна Азия“ направи преглед на строителството и възстановяването на градовете в Китайската народна република, Корейската демократична република и Япония, където войната е оставила огромни разрушения. В Япония правителството е утвърдило през 1951 г. план за държавното развитие, което предвижда изработването на схеми за районно планиране на 19 района. В Корейската и Китайската републики районното планиране е свързано с държавното планиране за развитие на народното стопанство. По отношение размера на градовете, докладчикът изтъкна, че за китайските условия е най-целесъобразно да се строят средни и малки градове, като за Китай под думата среден трябва да се разбира град с население от 200—300 хиляди а даже и 400—500 хиляди жители. Градското движение в източно-азиатските страни се развива много неравномерно, но неговото урегулиране се търси по пътя на правилното разпределение на производствените зони и жилищните райони. В Китай и Япония се вземат също мерки да се спре растежа на най-големите градове чрез децентрализация на промишлените предприятия и строителство на градове-сателити. Според докладчика индустриализацията на строителството позволява създаването на архитектурни ансамбли. Една от най-важните градоустройствени задачи в азиатските страни е намаляване гъстотата на обитаването в големите градове и особено в старите градски части.

4. Арх. Г. Чърчил от САЩ в своя доклад за „Градоустройствената практика в страните на Северна Америка“ се сприя главно върху градоустройственото дело на САЩ, където преустройството на градовете има голямо значение. Поради огромното развитие на промишлеността през последните 50 години американските градове в значителна степен вече не отговарят на съвременните изисквания. Особено важен проблем е бурното развитие на автомобилния транспорт, а от там и бързото разрастване на градовете и строителството на специални автомобилни пътища и автостради. По този въпрос докладчикът дава редица примери и начина на тяхното разрешение.

5. Арх. Е. Лърайн от Чили в своя доклад говори за градоустройствената практика в страните на Латинска Америка, където икономическото ниво и стандарт на живота са много ниски в сравнение с другите страни. Докладчикът направи преглед на градоустройственото дело в Аржентина, Бразилия, Венецуела, Куба, Мексико, Урагвай, и Чили. На края той направи предложение да се създаде постоянна комисия по градоустройство с консултантско-изследователски характер, която да сътрудничи в тази област на икономическата комисия при ООН.

6. Чл. кореспондент В. А. Шкварков — Директор на Института по градоустройство и районно планиране при Съветската академия за строителство и архитектура, в своя доклад разглежда архитектурно-планировачните въпроси при строителството и реконструкцията на градовете в социалистическите страни на Европа. Градоустройственото дело в тези страни се осъществява във връзка с развитието на тяхното народно стопанство и в интерес на всички жители. Докладчикът изтъкна, че различните етапи в строителството на социализма в тези страни и различните техни географски условия и национални традиции не пречат разрешаването на градоустройствените проблеми да става на единни принципи. Оптималните размери на новите градове трябва да бъдат около 200—300 хиляди жители, а на градовете спътници — от 30 до 80 хиляди жители. Основната структурна единица на града се явява жилищния микрорайон с площ от 20 до 50 хектара, с население от 5 до 15 хиляди жители и със застрояване от предимно 3, 4 и 5 етажни жилищни сгради. Характерна особеност на архитектурата на съвременния град се явява огромния мащаб на масовото жилищно строителство, което създава принципиално новата градоустройствена основа. Архитектурният образ на отделната жилищна сграда вече губи своето значение пред образа на цялостния комплекс.

На 22 юли след обед — след приключване на изброените по-горе доклади по I тема, се откри дискусия по тях. Пръв се изказа арх. Новотни — ръководителят на генералния план на Прага, който говори за принципите на изграждането на центъра на чехословакката столица, където са се явили противоречивите изисквания от една страна да се запази исторически обособения характер на центъра с високо художествена архитектурна стойност, а от друга — нуждите на съвременния живот и особено на голямото градско движение.

Арх. В. А. Каменски — главен архитект на Ленинград изложи градоустройствените задачи на Ленинград и свързаните с това строителства и благоустройствени мероприятия.

Арх. Я. Бен-Сира от Израел изтъкна, че населението на неговата страна за последните 10 години се е увеличило 3 пъти, което прави районно-разселищните проблеми най-важни от градоустройствено гледище. Тяхното решение се затруднява от една страна от отсъствието на промишленост, а от друга — от тежките строителни условия в пустинните райони. След това той разказа за големите озеленителни работи, които се провеждат в израелските градове и за разселението плътността на големите градове.

Арх. М. Бедрак — професор от Чили се сприя главно върху въпросите на районното планиране в неговата страна и връзката му с градското планиране. Столицата на Чили — Сант-Яго е увеличила своето население за последните 20 го-

дини с 80% поради изграждането на промишлени предприятия. Необходимото разширение на главните магистрали обаче се оказало много скъпо и трудно осъществимо. Той изтъкна значението на градовете-спътници за разрешаването на градоустройствените проблеми на големите градове. Заедно с това изказа пожелание този конгрес да бъде пожелан следен, на който се говори за военни разрушения.

Арх. Лебретон от Франция говори дълго за защитата на градските жители от шума и вредните автомобилни газове. Разположението на жилищните блокове по отношение на улицата има огромно значение за шума. Във връзка с това трябва да се мисли и за разположението на станте, от които тези за живеене трябва да бъдат обърнати към противоположната на улицата страна. За разпространението на шума има значение и слънчевата инсолация, разпределението на блоковете и зелените насаждения, както и класификацията на улиците на съобщителни и жилищни. Арх. Лебретон препоръчва за съобщителните артерии напречен профил с две платна и по средата зелени насаждения, които да поглъщат шума. Борбата срещу вредните автомобилни газове изисква ориентация на жилищните помещения към вътрешно-кварталните градини. Непрекъснато увеличаващото се автомобилно движение налага създаването на главни съобщителни артерии богато озеленени, кръстовища разрешени на няколко нива, а за транзитното движение — обхождани населените места магистрали.

Арх. Г. Хопп от ГДР — Председател на Съюза на архитектите от ГДР, изложи принципите на социалистическото градоустройство в неговата страна. Той даде за пример възстановяването на гр. Дрезден, чиито исторически градски център е напълно възстановен.

Арх. Ж. П. Вуга от Швейцария изтъкна, че гъстотата на обитаването на градовете е по-правилно да се измерва в количеството застроена площ на хектар, а не в жители на хектар. Въпросът за гъстотата на обитаване се явява важен инструмент за градоустройственото планиране.

Арх. Е. Каниас Абрил от Куба съобщи, че сега в неговата страна е създадена специална градоустройствена комисия („Хунта“), която ръководи градоустройственото дело в цялата страна. Той предлага, конгресът да изработи ефективни препоръки, които ще бъдат от голяма полза за архитектите от всички страни при разрешаването на градоустройствените задачи. Конгресът трябва да предложи на правителствата в бюджетите на техните страни да се предвидят повече средства за жилищно строителство.

Проф. Л. Пичинато от Италия смята че изказалите се преди него са отделили много малко внимание на важните градоустройствени въпроси, поставени тук на дискусивно обсъждане и по-специално върху структурата на новите градове и новия облик на съществуващите градове. Градът трябва винаги да се разглежда като цялостен организъм. Ширините на улиците в стария град не трябва да се изменят механически, защото е необходимо да се запази неговият цялостен характер. Затова е по-правилно развитието на съществуващите градове да се осигурява чрез изграждането на нови градски райони. Примерът с реконструкцията на гр. Ми-

лано показва отрицателните последствия от неспазването на горния принцип.

Арх. Ким-Ден-хи — Председател на Съюза на архитектите от Кореиската Народна Република, разказа за опита от възстановяване и реконструкция на корейските градове, които са били жестоко разрушени от войната. Сега се обръща особено внимание на благоустройството и озеленяването на градовете и особено на столицата Пхенян, около която са проектирани десетки извънградски лесопаркове. Той говори за грешките, допуснати при съставянето на генералните планове в Корея и новите насоки на планирането на базата на жилищните райони и микрорайони.

Проф. А. Гютон от Франция — Председател на градоустройствената комисия при МСА, говори за важността на научно-аналитическите работи при градоустройственото планиране, както и за архитектурно-художествените въпроси, свързани с интуицията, с естетическите разбирания на архитекта и с неговата творческа индивидуалност. Той подчерта, че изборът на едно или друго решение въз основа на конкретни данни, т. е. преминаването от теорията към практиката, е свързан с творческото разбиране на архитекта. Трябва особено да се пазим от сухите и шаблонни решения, лишени от индивидуалност.

И. Лавейко — главен архитект на Москва — разказа за изпълнението на генералния план за реконструкция на съветската столица и за предстоящите огромни строителни задачи. До 1966 г. е необходимо ежегодно в Москва да се строят по 100 хиляди квартири. С цел да се облекчи Москва, се предвижда създаването около нея на редица градове-спътници, строителството на първия от които ще започне от 1959 г. Във връзка с това Лавейко подчерта, че за съветските архитекти представлява голям интерес да се разучи практиката на строителство на сателитни градове в Англия.

Проф. Г. Густо от Румъния говори за развитието на градското строителство в Румъния, на което главната задача е обезпечаване населението с жилища. Румънските архитекти смятат, че броят на населението на повечето от техните градове (изключая Букурещ) не трябва да надминава 150 хиляди жители, а броят на населението в малките градове трябва да се ограничи от 25 до 60 хиляди жители.

Проф. Л. Тонев от България се сприя върху разслоението на населението в градовете и необходимостта да се установи за тях една явна класификация, опряна на градоустройствени показатели. До сега в различните страни съществуват различни класификации на градовете, изхождайки само от броя на населението. По-правилно ще бъде обаче, ако класификацията на градовете излиза от един градоустройствен модул, какъвто е жилищният микрорайон от около 8 000 жители. Освен това при класификацията трябва да се имат предвид и градоустройствените характеристики на града — неговата гъстота на обитаване, плътност на застрояване и средна етажност. По въпроса за гъстотата на обитаването той изтъкна, че тя не трябва да варира във връзка с етажността, а трябва да се установи една уравновесена постоянна гъстота на обитаване, което налага плътността на застрояването да бъде обратно пропорционална на етажността. Безспорно, при съществуващите градове този принцип не може да се спазва точно, особено при наличието на частната

собственост на терена и сградите. На края той говори и за градското движение, което трябва да се разреши комплексно, държейки сметка за техническия прогрес на нашата атомна епоха, която може да ни позволи да правим и подвижни тротоари по или над улиците.

Арх. К. Ичиура от Япония направи характеристика за съвременната строителна практика в Япония и даде за пример изграждането на един жилищен район от 4-етажни сгради в Токио. Той съобщи, че кооперативното жилищно строителство в Япония има голямо развитие.

Проф. Р. Метью от Англия, подпредседател на МСА, говори за реконструкцията на градовете, като се сприя по-специално върху онези въпроси, които трябва да намерят място в общата резолюция на конгреса, отразени в докладите и изказванията. В резолюцията трябва да намерят особено място въпросите за разселването на населението на градовете, за градската комуникация и за архитектурно-художествения образ.

Арх. И. Груза — секретар на Съюза на архитектите от Чехословакия — настоява за бързото разрешаване на проблемите за реконструкция на малките градове, за които досега не е отделено необходимото внимание, като изтъкна онези основни въпроси, които трябва да се имат предвид при тези задачи. Под малки градове според него трябва да се разбират селища от 20 до 50 хиляди жители. При планирането на тези градове трябва да играе важна роля отчитането на местните условия — релеф, зелени насаждения, архитектурен характер и пр.

Проф. Ван-ден-Брук от Холандия — член на Изпълнителния комитет на МСА — говори върху една от най-главните теми на конгреса — естетическата страна на градоустройството. За основа на дискусията по този въпрос трябва да служат материалите на националните секции. Ораторът смята, че съвременния град се характеризира преди всичко с жилищните комплекси. Затова трябва да се избягва монотонността на тяхното застрояване, като се строят различни типове жилищни сгради с различна етажност, което ще позволи да се създаде една жизнерадостна обемно-пространствена композиция. Той говори и по въпроса за пренаселение на градовете, като след това направи критика на строителството на монументални здания за създаване „силует“ на града.

Арх. Б. Лордкипанидзе от Грузинската ССР говори за нуждата от комплексно разрешаване въпросите на градското движение, инженерните мероприятия и художествения облик, държейки сметка и за исторически обособилата се структура на града. Той изтъкна значението на планомерната етапност в приложението на генералните планове.

Арх. Маро от Франция разказа за впечатлението, което е произвела Москва на френските делегати, някои от които са били поразени от монументалността на панорамата на Москва. Той намира обаче, че мащабът на високите сгради е свръхчовешки и отправя въпрос към съветските архитекти, как мислят да създадат преход между тези гигантски сгради и останалото строителство на града, което трябва да бъде в близък до човека мащаб. Архитектурата на някои от новите сгради му се струва остаряла, а в други не е достатъчно отчитан интересът на жителите.

свързани с колосалните мащаби на строителството.

По втора тема — Икономическите, социалните и законодателни проблеми на градоустройствените реализации.

1. Проф. Любен Тонев от България изнесе доклад по тази тема относно социалистическите страни в Европа, Китай и Корейската народнодемократична република. Икономическите, социалните и законодателните страни на проектирането и строителството на градовете в тези страни имат много общо поради общия път на изграждане социализма, по който те вървят. Заедно с това в тази област има и някои специфични особености, произхождащи от националните своеобразия, от конкретните природни условия и степента и формите на социалистическото строителство във всяка една от тези страни. Във всички тези страни градоустройствените проблеми и градоустройствената политика, включително строителството на новите градове и преустройството на съществуващите — са част от цялостната народностопанска политика и от плана за цялостното развитие на страната — като така те се решават от държавата и от нейните органи. Обществената собственост на средствата на производството и отсъствието на частната собственост на земята и сградите (или нейното ограничение), както и плановото народно стопанство, представляват основата на градоустройствените законоположения в тези страни. Затова основната черта на тези законоположения е тяхната реалност. При решаването на градоустройствените задачи в тези страни се отчитат нуждите на всички граждани, а не интересите на отделна класа или на отделна група граждани; грижата за човека лежи в основата на градоустройствената политика на социалистическите страни. Във всички тези страни обаче градоустройственото законодателство се намира още в процес на развитие и оформление поради бурното развитие на тяхната социалистическа икономика и култура. Осъществяването на градоустройствените проекти не представлява трудност за социалистическите страни, понеже той е част от изпълнението на народостопанските планове. Но това не значи че и в тези страни не се срещат трудности при изпълнението на градоустройствените мероприятия. След това докладчикът направи редица препоръки за подобрене градоустройственото дело и законодателство в тези страни, като напр. за по-тясно свързване на градоустройствените предвиждания с общото развитие на страната, подобрене теоретическата и научно-нормативна основа на градоустройството, повишаване ролята на главния градски архитект и др. Той предлага също, при икономическата комисия на ООН да се създаде постоянен орган или комитет за градоустройство, който да изучава, обобщава и разпространява опита в тази област от всички страни.

2. Проф. Р. Хилебрехт от ГФР изнесе доклад за законодателните, икономическите и социални страни на градоустройствените реализации в Западна Европа, Скандинавските страни и САЩ. Независимо от географските, социалните, икономически и културни различия, градоустройствените задачи в тези страни в основата си са еднакви. Обаче във връзка с техните национални традиции, законодателните правила се отличават едни от други. В условията на частната собственост — подчертава докладчикът — решенията на съвременните градоустройствени задачи се усложняват. Въпросът за собствеността отдавна е престанал да бъде технически и е основна общественостопанска проблема. Градоустройствените и архитектите трябва най-настойчиво да

отстояват правото в своята работа да не зависят от частните интереси на собствениците на земята. Докладчикът се сприя също и на въпроса за ограничаване ръста на големите градове. То може да стане косвено чрез създаването на градоустройствени с цел, да се заместят в тях някои промишлени предприятия и значителна част от градското население. Това налага тясна връзка между районното планиране и планирането на градовете. Необходимо е, да се разработят перспективни планове за икономическото развитие на районите за срок от 20 години. По-нататък докладчикът разгледа въпросите за разработването, утвърждаването и реализирането на градоустройствените планове. Той отдава голямо значение на разяснителната работа сред населението по градоустройствените въпроси. Накрая докладчикът направи конкретни предложения за улесняване усвояването на частната собственост за градоустройствени мероприятия и др. Той предлага също да се подобри подготовката на кадрите по планирането на градовете, което изисква не само архитектурни и технически знания, но и такива в областта на политическата икономия и социологията.

По горните доклади по тема II се изказаха:

Арх. Е. Лърайн от Чили, който изтъкна че в латино-американските страни градоустройствените планове, пред вид тяхното утвърждаване, не се оставят на обществено обсъждане. Градоустройствените мероприятия в по-голямата си част се осъществяват чрез строителството главно на частни фирми и лица. Държавното и общинско финансиране е крайно незначително вследствие недостатък на бюджетни средства.

Арх. Хонг-Ню-тем от Демократична република Виетнам, изтъкна, че понастоящем виетнамските градоустройствени работят в рамките на 3-годишния план за възстановяване и развитие на тяхната страна.

Арх. Янковски от Полша говори за възстановяването и реконструкцията на Варшава, изтъквайки, че от начало полските архитекти погрешно са мислили да изградят нов град на мястото на разрушения, но животът е показал, че е по-реалистично, да се възстанови градът.

Арх. Даст от Израел съобщи, че за 10 години от създаването на Израелската държава е запланирано строителството на 24 нови градове. Той изтъкна също начина, по който се отстъпва земята за градоустройствените нужди.

Академик Колайн от ГДР изтъкна, че градоустройствените реализации изискват съответни социални предпоставки, за което дава пример огромното градоустройствено дело в Москва. Той изтъкна, че в ГДР градоустройственото законодателство е в процес на постоянно изменение в зависимост от общото развитие на страната.

По трета тема — „Техническите проблеми и индустриализацията на строителството във връзка с градоустройствените реализации“.

1. Акад. К. Алабян от СССР изнесе доклад по горната тема за социалистическите страни. Той изтъкна, че огромното строителство в тези страни налага прилагането на индустриалните методи, типовите проекти и стандартните изделия и детайли. Преобладаващият тип за градски жилищни сгради е 3 до 5-етажни, без асансьор, със секции от 2, 3 и 4 квартири на стълбище. За успешно провеждане индустриализация на строителството са

Проф. А. Мансфелд от Политехническото училище в Израел подчерта необходимостта от координация на работата на всички специалисти, участващи в изграждането на градовете. Архитектът трябва да сътрудничи тясно с инженера, но това не е достатъчно. Необходимо е плътна връзка и с художниците и скулптурите и всички онези, които допринасят за разхубавяването на града. Затова той предлага да се създават специални групи, координиращи работата на архитекта и творците на изкуството.

Проф. Е. Дел-Морал — Директор на архитектурното училище в гр. Мексико, говори за необходимостта да се отчитат най-добре културно-битовите нужди на човека и да се разрешават правилно градоустройствените предвиждания.

Арх. К. Оливие от Франция сподели също впечатленията си от архитектурата на Москва, която му произвела силно въздействие и където новият град е тясно свързан със стария. Заедно с това обаче той обърща внимание на съветските архитекти за необходимостта да имат критически подход към използването в своята творческа практика на архитектурните детайли от миналите епохи — дорийски и коринтски колони. Той изтъкна, че във видяните от него нови жилищни комплекси научните градоустройствени нормативи са изключително върно задоволени с оглед пълноценното културно-битово обслужване на хората, обаче липсва жизнерадостност в архитектурното оформяване. Необходимо е да се избягва монотонността и сухия схематизъм.

Проф. К. Рамос — Председател на Португалската национална секция на МСА — говори върху въпросите на реконструкцията и възстановяването на градовете. Португалските градове са силно пострадали от неотдавнашното голямо земетресение, което поставя пред португалските архитекти отговорни задачи.

Акад. К. Алабян — ръководител на едно от проектантските ателиета при „Моспроект“ — от името на московските архитекти благодари на задграничните колеги — и по-специално на френските — които в порядък на другарска критика са изразили своите бележки към младата съветска архитектура. Архитектурата на Москва, каза Алабян, по същество представлява история на съветската архитектура, и затова той направи кратък обзор на главните етапи на нейното развитие. Отбелязаните на конгреса слабости на нашата архитектура бяха вече подложени на критическо обсъждане преди 3 години на националното съвещание на строителите и архитектите в СССР. На това съвещание бяха отбелязани и други слабости, които ние сами отчитаме и за допускането на които причините са изяснени. Понастоящем може да се отчете, че съветската архитектура извършва сериозен прогресивен скок напред. Трябва обаче да се отбележи, че поради спецификата на архитектурата всяко изменение на нейното направление може да се почувствува в практиката много по-бавно, отколкото ако се касаеше за промени в поезията или музиката. Ние също подхвърлихме на остра критика, продължи Алабян, ненужно парадната архитектура, която ние считаме за неправилна. Нашият стремеж е, да създадем архитектура, която преди всичко максимално да отчита практическите и естетически потребности на човека, а освен това да е органически свързана с функциите на зданието, с неговата конструкция и материали и да се свързва с живата природа в условията на града. В заключение Алабян изтъкна своеобразните трудности, които трябва да преодоляват съветските архитекти, които са

необходими определени социално-икономически и политически предпоставки, и преди всичко: развитие на стопанството по единен народностопански план; инвеститорите, проектантите и строителите да бъдат държавни организации; да има единна техническа политика, опряна на научни основи; масовото жилищно и гражданско строителство да се провежда комплексно и пр. След това докладчикът разглежда характерните белези на сборното строителство, при което строителната площадка се обръща в монтажна за съгласяване на заводско изработени елементи. Механизацията и организацията при това строителство има огромно значение. След това докладчикът разглежда влиянието на индустриализацията на строителството върху съвременните градоустройствени задачи. Този вид строителство изисква максимална концентрация на строителните обекти и следователно окрупняване на жилищните райони и квартали. При изработването на генералните планове трябва да се разпределят разумно предприятията на строителната промишленост. За архитектурния образ на града, на градския район и на квартала има голямо отражение приложението на повтаряемите типови сгради, жилищни секции и отделни строителни елементи. Затова е необходимо да се търси жива пространствена композиция от високи и ниски здания, да се разнообразява цвета и фактурата на материалите — което ще позволи успешно да се предотврати опасността от монотонност и да се постигне голяма художествена изразителност. По подобие на добрия шахматист, който с малък брой фигури има почти неограничени възможности за ходове, така и творецът-архитект има възможност с неголям брой елементи да създава високохудожествени постижения. Архитектурно-художественият образ на жилищните сгради е свързан с внедряването на нови строителни конструкции и материали.

2. Арх. Ж. Файетон от Франция изнесе доклад на същата тема за западноевропейските и скандинавски страни. Огромната нужда от жилищни сгради и нейното задоволяване оказва голямо влияние върху градоустройствените проблеми. Най-разпространеният тип жилища в западните страни, който се строи масово са индивидуалните едно- и двукварни сгради, многоквартирните 4-етажни сгради без асансьор и високите 12 до 17-етажа здания с асансьор. Изборът на типа жилищни сгради зависи от конкретните условия, местни традиции и национални богатства на всяка страна. Докладчикът изтъква, че индустриализацията на строителството позволява с по-малко работна сила да се строи повече, по-бързо и по-евтино. Необходимо е преди всичко усъвършенстване организацията на строителството, заместване на „мокрите“ процеси със специални нови материали — пластмаса, сухи шукатурки и др. Приложението на индустриалните методи в строителството изисква то да се провежда в голям комплекс. Обаче социално-икономическите условия на западните страни не всякога благоприятствуват за това. След това арх. Файетон изтъква голямата роля на архитекта при индустриализираното строителство, което във всички страни се развива благодарение именно ролята на архитекта. Въз-

главявайки индустриализацията на строителството, архитектът ще спаси сам себе си от опасността да попадне в гола индустриализация. Този вид строителство изисква голяма научно-изследователска работа.

3. Арх. Е. Къмп от САЩ изнася доклад на същата тема за Съединените американски щати. Излагайки методите на масовото производство и внедряването им в строителната практика на САЩ, докладчикът разказва за трудистите, които американските архитекти са срещнали за унифицирането и типизацията на разнородните видове строителни продукти, пускани от хиляди несвързани помежду си предприятия, както и за трудистите, свързани с превода, монтажа и подготовката на квалифицирани строителни кадри, усвоили новите строителни методи. Всичко това в условията на свободната конкуренция и на американската икономическа система представлява немалка трудност. Новите строителни методи наложиха установяването на общи национални стандарти за строителната продукция и необходимостта да се обучат архитектите и инженерите да си служат при проектирането със стандартни елементи. Заедно с разработването на модулните типоразмери за строителните конструкции, детайли и изделия, се разрешаваха и други важни проблеми на масовото производство като: повишаване нивото на заводската продукция на сборно-строителни материали, окрупняване на тези елементи, приложение на ефективна механизация за товарене, разтоварване, преместване и монтиране на сборните детайли върху строителната площадка, създаване на нови ефективни леки и изолиращи строителни материали и пр. В САЩ е достигнало голямо развитие производството на отделни окрупнени цели части на жилищния дом, междинни леки стени, стени изцяло остъквени, панелни подове, прозорци и врати, цели комплекти за обзавеждане на кухни и санитарно-технически блокове и пр. В САЩ се обръща особено внимание за проучването и производството на нови леки и ефективни строителни материали като пластмаса, слоести материали, напрегат железобетон и пр. Въпреки успехите в САЩ индустриализацията на строителството се смята още в начален стадий по отношение развитието на останалата индустрия.

По тези докладни станаха изказвания:

Арх. Е. Лърайн от Чили, изтъква, че в страните на Латинска Америка — където трябва да се строят ежегодно 1,240,000 жилища, най-разпространеният тип жилища са едноквартирните сгради на един или два етажа, до 4 етажа без асансьор и високи сгради 8—10 етажа с асансьор. Но в южноамериканските страни индустриализацията на строителството е още много изостанала. Затова пречи обстоятелството, че строителните заводи са главно частни.

Проф. Ван-ден-Брук от Холандия разказва за опита на своята страна в областта на индустриализацията на строителството, където сега най-разпространен метод е строителството на жилища от заводски изготвени блокове по типови проекти.

Арх. Шмидт от ГДР изтъква влиянието на индустриализацията на строителството и на типовите проекти върху градоустройството. През 1960 г. в ГДР се предвижда 90% от всички жилищни и граждански сгради да се строят по типови проекти.

Арх. Д. Басианно от Мароко изтъква, че при планирането на градовете архитектите трябва да влагат не само ум и фантазия, но и да мислят за завоеванията на космоса.

Арх. П. Ташев от България каза че развитието на промишлеността и на градовете в България са създали редица нови градоустройствени проблеми. Опитът показва, че вместо да се строят при промишлените предприятия нови градове или селища, по-добре и по-икономично и целесъобразно е да се развият съществуващите населени пунктове. Необходимо е обаче да се отдели повече внимание на районното планиране.

Проф. В. Олсон от Швеция препоръчва, конгресът да заключи с такива резолюции, които да помогнат на архитектите за най-доброто планиране и изграждане на градовете, с оглед на създаване най-благоприятни условия за живот на хората.

Арх. К. Иванов от СССР подчерта че пред архитектите от всички страни стоят общи задачи, които се определят от жизнения урвен на 20 век и от достиженията на съвременната техника. Това създава обективни условия за единство в стила на архитектурата от XX век, независимо от различията, свързани със социалните условия и национални особености. Разбира се, би било неправилно и едностранно да се смята, че науката и техниката на нашия век биха нивелирали социалните и национални особености. Погрешно би било обаче и това гледище, че националните самобитни черти на архитектурата трябва да се запазят даже ако те противоречат на изискванията на съвременния живот. Ние трябва да бъдем еднакво внимателни както към общите въпроси на нашата професия, така и към въпросите на социалните и национални особености.

Арх. А. Калса от Франция посвети своето изказване на социалните икономически въпроси при планирането на градските центрове.

Накрая Президентът на МСА арх. Х. Мардонес-Рестат и Президентът на V Международен конгрес на архитектите академик П. В. Абросимов дадоха думата на Н. Баранов (СССР) и П. Вуга (Швейцария), които докладваха заключителните решения. След това двамата президенти с подходящи речи обявиха конгреса за приключен. П. В. Абросимов отправи апел към всички делегати след като се звърнат в своите страни да считат че конгресът продължава като всички национални секции поставят на широка дискусия най-актуалните градоустройствени проблеми.

Проф. Л. Тонев

Содержание

Sommaire

Inhalt

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС В КВАРТАЛЕ
„СТАЛИН“ — СОФИЯ

арх. П. Малезанов

В статье дается описание строительства одного из новых жилых комплексов в Софии.

Помещение градостроительное решение комплекса. Планировка квартала обеспечивает хорошую связь интерьера жилья с окружающей природой. Вдоль бул. „Ленина“ создана свободная композиция из домов различной этажности (от 4 до 10 этажей).

Начало комплекса, которое фактически является въездом в Софию с востока, отмечено тремя многоэтажными блоками. При проектировании архитекторы стремились избежать однообразия и шаблона. Всем помещениям обеспечено обилие света и воздуха.

К статье прилагаются чертежи отдельных секций и блоков и приводятся некоторые технико-экономические показатели.

Стр. 1

ПРИНЦИПЫ УСТРОЙСТВА КУХОНЬ
В СОВРЕМЕННОМ ЖИЛИЩЕ

арх. Ал. Дороснев

Автор измечает условия при которых трудовой процесс приготовления пищи протекает при минимальной затрате времени и не утомляет домашнюю хозяйку. Большую роль по рационализации трудового процесса играет оборудование кухни, которое служит для переработки и сохранения продуктов.

Подробно рассматриваются вопросы:

а) о целесообразном количестве и виде кухонной мебели и сооружений.

б) о целесообразном размещении кухонной мебели и сооружений.

Дано описание новой кухонной мебели, рекомендуемой для производства и применения её в жизни.

Стр. 12

ПО ВОПРОСУ ЭКОНОМИИ В НАШЕМ
БОЛЬНИЧНОМ СТРОИТЕЛЬСТВЕ

арх. Г. Репнински

Проектная организация „Здравпроект“ изыскивает новые возможности удешевления строительства больниц в основном уменьшением объёма построек и снижением застроенной кубатуры на койку. Это снижение — результат воспринятых новых нормативов — 5 кв. м. на койку в больничных палатах, уменьшения и типизации размеров некоторых помещений.

В статье критически рассмотрены факторы влияющие на стоимость больничного строительства и даются некоторые предложения по его удешевлению.

Стр. 17

COMPLEXE D'HABITATION A SOFIA

P. Malézanov, architecte

Description d'un des complexes d'habitation à Sofia actuellement en voie de construction.

L'architecte traite le plan d'aménagement du complexe. Les différents bâtiments sont situés de façon à assurer la liaison de l'intérieur des appartements avec le milieu environnant. Sur le prolongement du bd. «Lénine» seront implantés les différents bâtiments d'une hauteur de 4 à 10 étages.

Le commencement du complexe sera du côté est — ce sera effectivement la porte d'entrée de Sofia. Là seront érigés 3 grands blocs, qui seront visibles de loin. Les auteurs du plan ont cherché à éviter l'uniformité et le standard dans l'architecture des différents bâtiments, situés de façon à recevoir l'ensoleillement le plus favorable.

Description des sections d'habitation, montrées dans les illustrations et exemples de certains indices technico-économiques.

P. 1

PRINCIPES DE L'AMEUBLEMENT DE LA
CUISINE DANS L'HABITATION MODERNE

Al. Dorossiew, architecte

L'auteur marque les conditions nécessaires qui doivent guider le ménagère à agencer son travail à la cuisine de façon à perdre le minimum de temps. Pour rationaliser le processus de travail la plus grande part incombe aux moyens de travail qui servent à la préparation et à la conservation des produits.

D'une façon détaillée est envisagée la question de la détermination la plus adéquate:

a) de l'espèce et du nombre des meubles à la cuisine,

b) de l'emplacement des mêmes meubles.

Description des différents meubles avec des recommandations au sujet de leur fabrication et application dans la pratique.

P. 12

SUR LA QUESTION DES ECONOMIES DANS
LA CONSTRUCTION HOSPITALIERE

G. Repninsky, architecte

L'organisation «Zdravproject» a concentré son attention sur la réduction du coût de la construction hospitalière principalement par l'abaissement du volume général construit et de l'indice de volume construit par unité de lit. Cet abaissement radical provient de l'adoption d'une nouvelle norme — 5 m² par lit dans les chambres des malades et de la réduction et de la typisation des dimensions de certaines pièces.

L'article traite d'une façon critique tous les facteurs qui influent sur la réduction du coût de la construction et se termine par certaines propositions.

P. 17

WOHNKOMPLEX STALIN — SOFIA

Arch. P. Malesanow

Beschreibung eines der neuesten z. Zt. sich im Bau befindenden Wohnkomplexe von Sofia.

Der Artikel schildert dessen städtebauliche Lösung. Die Lage der einzelnen Wohnbauten gestattet eine Zusammenfügung der Räumlichkeiten mit dem umgebenden Gelände. Längs des Leninboulevards sind freistehende Bauten verteilt, deren Höhe zwischen 4 und 10 Stockwerke schwankt.

Die östliche Komplexgrenze stellt in Wirklichkeit das Eingangstor von Sofia in dieser Himmelsrichtung dar. An diesem Ort sind 3 von weither sichtbare Hochhäuser aufgestellt.

Bei der Lagebestimmung der einzelnen Häuser im Gelände erstrebte das Entwurferteam Kollektiv der Einförmigkeit und der Schablone aus dem Wege zu gehen, sowie die bestmögliche Besonnung zu erzielen. Zur Betrachtung kommen die verschiedenartigen Baublöcke und deren in den Zeichnungen dargestellten Sektionsrisse sowie die dazugehörigen T W K.

S. 1

GRUNDSÄTZE BEI DER EINRICHTUNG VON
KÜCHEN IN DER ZEITGEMÄSSEN
WOHNUNG

Arch. Al. Dorossiew

Der Verfasser vermerkt die Bedingungen bei welchen der Arbeitsprozess unter minimalem Zeit- und Arbeitsaufwand der Hausfrau verlaufen soll. Den Grössten Anteil bei der Arbeitsprozessrationalisierung haben die Küchengeräte welche zur Bearbeitung und Frischaufbewahrung der Verpflegungsmittel dienen.

Die Frage der zweckmässigsten Art, der Anzahl und Aufstellung von Küchenmöbeln- und Einrichtungen wird einer eingehenden Betrachtung unterzogen.

Zum Schluss folgt eine Beschreibung verschiedenerartiger Möbel, deren Erzeugung und praktische Anwendung als empfehlenswert bezeichnet wird.

S. 12

ÜBER DIE FRAGE FÜR DIE EINSPARUNGEN
IM KRANKENHAUSBAU

Arch. G. Repninsky

Die Entwurfsorganisation Sdrawprojekt (dtsh. swv. Gesundheitsentwurf) hat ihr Augenmerk auf eine Kostenherabsetzung bei dem Bau von Krankenhäusern gerichtet, was hauptsächlich mittels Herabsetzung des umbauten Raumes, sowie einer Senkung der Richtzahl Volumen pro Bett, erreicht werden soll. Die unterschiedliche Verminderung entspringt der Annahme eines neuen Normativs von 5 qm je Bett im eigentlichen Krankenzimmer, sowie der Reduzierung und Typisierung der Abmessungen einiger Räumlichkeiten.

Der Artikel betrachtet weiter sämtliche, die Kostenherabsetzung beeinflussende, Faktoren und schliesst mit diesbezüglichen Empfehlungen.

S. 17

АРХИТЕКТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННАЯ
ВЫСТАВКА СОФИЙСКИХ АРХИТЕКТОРОВ

арх. Ив. Мишев

В июле с. г. в Софии была открыта выставка картин и эскизов столичных архитекторов. Тематика выставленных работ — болгарское архитектурное наследство, пейзажи, карикатуры и др. Выставка вызвала большой интерес. Приведены восторженные отзывы посетителей выставки.

Стр. 20

L'EXPOSITION DE TABLEAUX
DES ARCHITECTES DE SOFIA

Iv. Mischev, architecte

En juillet dernier a été ouverte une exposition de tableaux et croquis, faits par les architectes de la capitale. Le thème des tableaux exposés englobe notre héritage national d'architecture, des paysages de la nature, caricatures, etc.

L'exposition jouissait d'un grand intérêt de la part des architectes et du public. L'article donne des extraits des impressions des visiteurs de l'exposition.

P. 20

SOFIOTER ARCHITEKTEN KUNSTMALEREI-
AUSSTELLUNG

Arch. Iw. Mischew

Im Juli d. J. wurde in Sofia eine Skizzen- und Malereiausstellung eröffnet welche von Architekten der Hauptstadt ausgearbeitet wurden. Die Thematik der Ausstellung entstammt dem bulgarischen Architekturerbe, einheimischen Landschaften, Karikaturen u. dgl. m.

Zu der Ausstellung wurde ein grosses Interesse seitens der Bürger und den Architekten an den Tag gelegt. Es sind begeisterte Zitate aus Besuchereindrücken angeführt worden.

S. 20

ВПЕЧАТЛЕНИЯ ОТ ОДНОГО ПУТЕ-
ШЕСТВИЯ

арх. Ст. Манев

Публикуются путевые заметки и архитектурные впечатления автора от побережья Средиземного моря, от Константинополя, Египта, Италии и Греции.

Стр. 25

IMPRESSIONS D'UN VOYAGE

St. Manev, architecte

Des notes et croquis de voyage d'un raid en bateau que fit l'auteur de l'article en Méditerranée.

Des impressions de l'architecte de Constantinople, de l'Égypte, l'Italie et la Grèce.

P. 25

EINDRÜCKE VON EINER MITTELMEERREISE

Arch. St. Manev

Es werden kurze Reisebemerkungen von einer Dampferfahrt des Autors über das Mittelmeer gegeben. Architektureindrücke von Konstantinopel, Ägypten, Italien, Griechenland.

S. 25

ХРОНИКА МЕЖДУНАРОДНОГО КОН-
ГРЕССА АРХИТЕКТОРОВ В МОСКВЕ

проф. Л. Тонев

В хронологическом порядке перечислены темы заслушанных в Москве докладов и коротко даются выступления делегатов различных стран.

Стр. 33

CHRONIQUE DU CONGRES
INTERNATIONAL
DES ARCHITECTES A MOSCOU

Professeur L. Tonev, architecte

Chronologiquement sont énumérés les thèmes des rapports au Congrès à Moscou et brièvement sont donnés les discours des délégués des différents pays au sujet des rapports.

P. 33

CHRONIK DES INTERNATIONALEN
ARCHITEKTENKONGRESSES IN MOSKAU

Prof. L. Tonew

Zeitfolgende Aufzählung der Ausführungen welche während des moskauer Kongresses vorgetragen worden sind mit kurzer Wiedergabe der Delegiertenaussprachen aus den verschiedenen Ländern über diese Themata.

S. 33

СЪДЪРЖАНИЕ

Стр.

ЖИЛИЩЕН КОМПЛЕКС В КВ. „СТАЛИН“ — СОФИЯ Арх. П. Малезанов	1
ПРИНЦИПИ ПРИ ОБЗАВЕЖДАНЕТО НА КУХНЯТА В СЪВРЕМЕНОТО ЖИ- ЛИЩЕ Арх. Ал. Дороснев	12
ПО ВЪПРОСА ЗА ИКОНОМИИТЕ В НАШЕТО БОЛНИЧНО СТРОИТЕЛСТВО Арх. Г. Репнински	17
ИЗЛОЖБА НА АРХИТЕКТИТЕ В СОФИЯ Арх. Ив. Мишев	20
ВПЕЧАТЛЕНИЯ ОТ ЕДНО ПЪТУВАНЕ Арх. Ст. Манев	25
ХРОНИКА НА V МЕЖДУНАРОДЕН КОНГРЕС НА АРХИТЕКТИТЕ В МОСКВА. ЮЛИ 1958 Г. Проф. Л. Тонев	20—27 33

НА КОРИЦАТА: Жилищен комплекс в кв. „Сталин“ — София. Перспектива
Скица — арх. Ст. Стефанов

Редакция: Стефан Манев (главен редактор), Иван Мишев (зам. гл. редактор) и редакционна
колегия: Милко Бичев, Милко Георгиев, Николай Казмуков, Александър Обре-
тенов, Неделчо Паскалев, Борислав Стоянов, Петър Ташев, Любен Тонев
Литературен и технически редактор: Ал. Берберова

Дадена за печат на 12. VIII. 1958 г.
Излязла от печат на 5. XI. 1958 г.
Тираж 1800 бр.

Печатни коли 5
Издателски коли 4.91
Формат $\frac{1}{8}$, 71/100

Адрес на редакцията: София, ул. Раковски 108, тел. 7-61-66
Годишен абонамент 40 лв.

Отделен брой 8 лв.

Държавна печатница „Георги Димитров“ — София, Пор. № 479 — 58